

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ve GİRİŞİMCİ
KADINLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Merih ÖZYILMAZ

Danışman
Yrd.Doç.Dr. Hasan YAVUZER

Nevşehir
Haziran 2016

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ve GİRİŞİMCİ
KADINLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

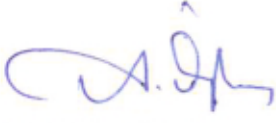
Ahmet Merih ÖZYILMAZ

Danışman
Yrd.Doç.Dr. Hasan YAVUZER

Nevşehir
Haziran 2016

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

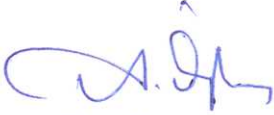

Tezi Hazırlayan

Ahmet Merih ÖZYILMAZ

TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK

“TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ve GİRİŞİMCİ KADINLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ahmet Merih ÖZYILMAZ

Danışman

Yrd.Doç.Dr. Hasan YAVUZER

Sosyoloji Ana Bilim Dalı Başkanı Y.

Yrd. Doç. Dr. A. Burak KAHRAMAN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Yrd.Doç.Dr. Hasan YAVUZER danışmanlığında Ahmet Merih ÖZYILMAZ tarafından hazırlanan “TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ve GİRİŞİMCİ KADINLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

27.10.2016

JÜRİ

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Hasan YAVUZER

Üye : Prof.Dr. Mustafa TALAS

Üye : Yrd.Doç.Dr. Hulusi YILMAZ

İMZA

H. Yavuzer
M. Talas
H. Yılmaz

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 29. / 06 / 2016 tarih ve 2016.33.433 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

29.10.2016

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ve GİRİŞİMCİ KADINLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ahmet Merih ÖZYILMAZ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji, Yüksek Lisans, Mayıs 2016

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Hasan YAVUZER

ÖZET

21. yüzyıla girerken ekonomik ve sosyal gelişim, kadınların çalışma hayatına daha fazla katılmalarına imkan sağlamıştır. Kadın girişimcilerin, hem kendileri hem de istihdam ettikleri kişiler için iş yaratmaları ve çalışma yaşamında daha etkin ve aktif olmaları; onların toplumdaki konumlarını güçlendirmesine, toplumların gelişmişlik düzeyini etkilemesine ve gelir dağılımındaki adaletsizliğini önlemeye önemli katkılar sağlamaktadır. Diğer taraftan kadın girişimciler gerek işletmelerini kurarken gerekse işletmelerinin faaliyetleri sırasında birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu da kadınların girişimci olarak işletmelerini kurmalarına ve mevcut kadın girişimcilerin de işletmelerini ayakta tutmalarına engel olmakta veya işlerini zorlaştırmaktadır. Kadın girişimcilerin sayısının artması ve kadın girişimcilerin daha güçlü işletmelere sahip olması için kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada; girişimcilik ve kadın girişimciliği konularında literatür taraması yapılmış, kadın girişimcilerin iş kurma aşamasında ve işletme faaliyetleri sırasında karşılaştıkları sorunlar ile kadın girişimcilerin aile yaşamındaki sorunlarının tespitine yönelik Türkiye genelinde 1.457 kadın girişimcinin katıldığı anket çalışması ve 32 kadın girişimci ile yüz yüze görüşme yapılarak bulgular elde edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma sonucunda, kadın girişimcilerin girişimcilik özelliklerini yüksek oranda sağladıkları, girişimci olma nedenlerinden en çok kendi işinin patronu olma ve kendini kanıtama isteğinin baskın olduğu, iş kurarken en çok aile bireylerinden destek gördükleri, bunun da girişimci olmalarına önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerden büyük çoğunluğu iş kurarken her hangi bir sorunla karşılaşmazken, işlerini yürütürken sorunlarla karşılaştığı, en çok finansal konularda ve bürokratik işlemlerde sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Kadın girişimciler bölgesel olarak incelendiğinde ise, bölgelerin gelişmişlik düzeyi azaldıkça yaşadıkları sorunların arttığı sonucu elde edilmiştir.

Kadın girişimciliğinin geliştirilmesine yönelik olarak finansmana erişimin kolaylaştırılması, iş yaşamında kadının hayatını kolaylaştıracak sosyal imkanların artırılması ve bölgesel yapılara uygun destek sisteminin kurulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kadın Girişimci, İş Yaşamı, Sorun, Çözüm,

**WOMEN ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY AND RESEARCH ON
PROBLEMS WOMEN ENTREPRENEURS ENCOUNTERED**

Ahmet Merih ÖZYILMAZ

University of Nevşehir Hacı Bektaş Veli , Institute of Social Sciences

Sociology, MA, May 2016

Supervisor: Asst.Prof.Dr. Hasan YAVUZER

ABSTRACT

Into the 21st century, economic and social development have increased the participation of women in business life. Women entrepreneurs' job creation both for themselves and their employees and so being active in business life; strengthens womens' position in the community, affects the development level of society and contributes to preventions of injustice in income distribution. On the other hand women entrepreneurs are faced with many problems in both setting up and operating their business. These may be hinder women entrepreneurs to establish their company and/or make it difficult or hinder to keep up the business of existing women entrepreneurs. To increase the number of women entrepreneurs and to being the owner of more powerful enterprises, it is necessary to identify the problems women entrepreneurs' encountered and solutions of these problems must be produced.

In this study; a literature survey on entrepreneurship and female entrepreneurship issues, questionnaire addressed to 1457 women participant and interview vis a vis with 32 women participants conducted to identify the problems that women entrepreneurs encountered in setting up their business, operating their business and family life.

According to the results of survey, it is determined that women entrepreneurs have entrepreneurial characteristics at high rates, primary reasons for being an entrepreneur are having her own business and desire to prove herself and women entrepreneurs highly promoted by their family and this has been a major contribution to to be an entrepreneur. It is determined that the vast majority of women entrepreneurs do not encounter any problems in establishment phase but they face to financial and bureaucratic problems in operation phase. In regional perspective, it is observed that there is an correlation between development level of region and problems that women entrepreneurs encountered. Women entrepreneurs in higher developed regions encounters less problems compered to lower developed regions.

Consequently, to develop women entrepreneurship, facilitating access to finance, improving social services to facilitate business life of women and establishment of appropriate support system fits regional structures are necessary.

Keywords: Entrepreneurship, Women Entrepreneur, Business Life, Problem, Solution

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR TABLOSU.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

1.1. Girişimcilik ile İlgili Temel Kavramlar	4
1.1.1. Girişim Kavramı	4
1.1.2. Girişimci Kavramı	6
1.1.3. Girişimcilerin Özellikleri	8
1.1.4. Girişimcilik Kavramı	11
1.2. Girişimciliği Etkileyen Faktörler	13
1.2.1. Kültür	14
1.2.2. Aile ve Sosyal Çevre.....	14
1.2.3. Yasal, Siyasal ve İdari Faktörler	15
1.2.4. Mali Çevre	15
1.2.5. Eğitim.....	15
1.2.6. Psikolojik Faktörler.....	15
1.3. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi	16
1.3.1. Dünyada Girişimcilik.....	16
1.3.2. Türkiye’de Girişimcilik	18
1.4. Girişimciliğin Önemi	23

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

2.1. Kadın Girişimci Kavramı.....	25
2.1.1. Kadın Girişimcilerin Özellikleri	28
2.1.2. Kadın Girişimci Türleri.....	30
2.2. Kadın ve Erkek Girişimci Arasındaki Farklar	32
2.3. Kadın Girişimciliğinin Gelişimi.....	37
2.4. Kadın Girişimciliğin Önemi.....	39
2.5. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Faktörler	41
2.5.1. İtici Faktörler	42
2.5.1.1. İşsiz Kalma.....	42
2.5.1.2. İşlerindeki Memnuniyetsizlik ve Cam Tavan Sendromu.....	42
2.5.1.3. Çalışma Saatlerinde Esneklik İsteği.....	44
2.5.2. Çekici Faktörler	44
2.5.2.1. Kendini Gerçekleştirme İsteği	44
2.5.2.2. Girişimcilik Güdüsü.....	45
2.5.2.3. Zengin Olma İsteği.....	45
2.5.2.4. Sosyal Statü Edinme İsteği	45
2.5.2.5. Güç Elde Etme İsteği	45
2.6. Türkiye’de Kadın Girişimciliği.....	46
2.6.1. Türkiye’de Kadın Girişimciliğin Mevcut Durumu	47
2.6.2. Kadın Girişimciliği Alanında Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar ...	48
2.7. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar	54
2.7.1.1. Eğitim ve Tecrübe Eksikliği	54
2.7.1.2. Toplumsal Rol.....	57
2.7.1.3. Toplumsal ve Çevresel Tepkiler	57
2.7.1.4. Ayrımcılık	58
2.7.1.5. İletişim ve Koordinasyon	59
2.7.1.6. Finansal Zorluklar	60
2.7.1.7. Bürokratik Engeller.....	61
2.7.1.8. Örgütlenme	61
2.8. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlara Karşı Çözüm Önerileri.....	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
GİRİŞİMCİ KADINLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	67
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	68
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	69
3.4. Araştırma Hipotezleri.....	70
3.5. Araştırmanın Analizi ve Elde Edilen Bulgular	71
3.5.1. Kullanılan İstatistik Analizler	72
3.5.2. Güvenilirlik Analizi	72
3.5.3. Kadın Girişimcilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	72
3.5.4. Kadın Girişimcilerin İş Hayatına Başlamalarına İlişkin Bulgular	78
3.5.5. Kadın Girişimcilerin İşletme Faaliyetleri Sırasındaki Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular	91
3.5.6. Kadın Girişimcilerin Aile, Sosyal Yaşam ve Gelecek Planlarına İlişkin Bulgular.....	94
3.6 Hipotezlere İlişkin Testler.....	101
3.6.1 Girişimci Kadınların Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Hipotez Testleri:.....	101
3.6.2 Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Bölgesel Farklılıklarına İlişkin Hipotez Testleri	116
SONUÇ.....	133
KAYNAKÇA	140
EKLER.....	145
ÖZGEÇMİŞ.....	153

KISALTMALAR TABLOSU

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GİDEM	: GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri
İŞGEM	: İş Geliştirme Merkezi
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KAGİDER	: Türkiye Kadın Girişimcileri Derneği
KEDV	: Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı
KİŞGEM	: Kadın İş Geliştirme Merkezi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MEKSA	: Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SPSS	: Statistical Packages for the Social Sciences
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
TKV	: Türkiye Kalkınma Vakfı
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜGİAD	: Türkiye Genç İş Adamları Derneği

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Girişimci Tanımındaki Vurgular.....	7
Tablo 2. Girişimcilerin Temel Özellikleri.....	9
Tablo 3. Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Ekonomik Yapılanmalar.....	19
Tablo 4. Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler.....	30
Tablo 5. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması.....	33
Tablo 6. KOSGEB Yeni Girişimci Desteğinden Yararlanan Sayısı.....	69
Tablo 7. Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	72
Tablo 8. Kadın Girişimcilerin Bölgelerine Göre Dağılımı.....	73
Tablo 9. Kadın Girişimcilerin Yaşlarına Göre Dağılımı.....	73
Tablo 10. Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	74
Tablo 11. Kadın Girişimcilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	75
Tablo 12. Kadın Girişimcilerin Çocuk Sayısına Göre Dağılımı.....	75
Tablo 13. Kadın Girişimcilerin İşletme Kuruluş Yılı Dağılımı.....	75
Tablo 14. Kadın Girişimcilerin İşletmelerinin Hukuki Yapısı Dağılımı.....	76
Tablo 15. Kadın Girişimcilerin Faaliyet Gösterdiği Sektör Dağılımı.....	76
Tablo 16. Kadın Girişimcilerin Çalışan Sayısı Dağılımı.....	77
Tablo 17. Kadın Girişimcilerin Aylık Ortalama Kazanç Dağılımı.....	78
Tablo 18. Kadın Girişimcilerin İş Kurmadan Önceki Uğraşı Dağılımı.....	79
Tablo 19. Kadın Girişimcilerin Ailesinde Girişimci Dağılımı.....	79
Tablo 20. Kadın Girişimcilerin Anne Çalışma Durumu Dağılımı.....	80
Tablo 21. Kadın Girişimcilerin Mesleki Deneyim Durumu Dağılımı.....	80
Tablo 22. Kadın Girişimcilerin Mesleki Bilgi ve Beceri Kazanma Dağılımı.....	81
Tablo 23. Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Özelliklerine Katılım Dağılımı.....	82
Tablo 24. Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Özelliklerine Katılım Derecesi.....	83
Tablo 25. Kadın Girişimcilerin İşini Kurmak İçin Ailesini İkna Dağılımı.....	83
Tablo 26. Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Destek Alma Dağılımı.....	84
Tablo 27. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenlerine Katılım Dağılımı.....	85
Tablo 28. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenlerine Katılım Derecesi.....	86
Tablo 29. Kadın Girişimcilerin Sermaye Temini Dağılımı.....	87
Tablo 30. Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunların Dağılımı.....	88
Tablo 31. Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Derecesi.....	90
Tablo 32. Kadın Girişimcilerin İşlerini Yürütürken Sorunla Karşılaşma Dağılımı.....	91
Tablo 33. Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Dağılımı.....	92
Tablo 34. Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Derecesi.....	93
Tablo 35. Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Dağılımı.....	94
Tablo 36. Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Derecesi.....	95
Tablo 37. Kadın Girişimcilerin Ev İşleri/Çocuk İçin Destek Alma Dağılımı.....	96
Tablo 38. Kadın Girişimcilerin Girişimci Olmanın Sağlamış Olduğu Avantajlar Dağılımı.....	97

Tablo 39. Kadın Girişimcilerin Girişimciliğin Alternatifi İle İlgili Düşüncelerinin Dağılımı	98
Tablo 40. Kadın Girişimcilerin İşle İlgili Gelecek Planlarının Dağılımı	98
Tablo 41. Kadın Girişimcilerin Devletten Beklentilerinin Dağılımı	99
Tablo 42. Kadın Girişimcilerin Sivil Toplum Örgütüne Üyelik Dağılımı	100
Tablo 43. Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Öncesi ve Sonrası Kişisel İmaj ve Güven Durumu Dağılımı	100
Tablo 44. Kadın Girişimcilerin Girişimciliği Tavsiye Etme Durumu Dağılımı	101
Tablo 45. Girişimcinin Yaşı * Toplumun Olumsuz Bakışı Karşılaştırması.....	102
Tablo 46. Girişimcinin Eğitim Durumu * İş Bulamama Karşılaştırması (ki-kare)	103
Tablo 47. Girişimcinin Eğitim Durumu * İş Bulamama Karşılaştırması (Anova).....	104
Tablo 48. Girişimcinin Eğitim Durumu * İş Bulamama Karşılaştırması (Post Hoc)	105
Tablo 49. Girişimcinin Çocuk Sayısı * Karşılaşılan Sorunlar -1 (Ki-kare)	106
Tablo 50. Girişimcinin Çocuk Sayısı * Karşılaşılan Sorunlar -2 (Ki-kare)	107
Tablo 51. Girişimcinin Çocuk Sayısı * Karşılaşılan Sorunlar -3 (Ki-kare)	108
Tablo 52. Girişimcinin Çocuk Sayısı * Karşılaşılan Sorunlar (Anova)	109
Tablo 53. Girişimcinin Deneyim Süresi * Elde edilen Gelir Karşılaştırması(ki-kare)	110
Tablo 54. Girişimcinin Deneyim Süresi * Elde edilen Gelir Karşılaştırması(Anova).....	111
Tablo 55. Girişimcinin Medeni Durumu * Aile İhtiyaçları İçin Karşılaştırması	112
Tablo 56. Girişimcinin Elde Ettiği Gelir * Gelecek Planlaması Karşılaştırması	113
Tablo 57. Girişimcinin Faaliyet Süresi * İmaj/Güven Gelişimi Karşılaştırması (ki-kare)	114
Tablo 58. Girişimcinin Faaliyet Süresi * İmaj/Güven Gelişimi Karşılaştırması (Anova).....	114
Tablo 59. Girişimcinin Risk Üstlenebilme Yeteneği * Girişimciliğin Alternatifi Karşılaştırması	115
Tablo 60. Girişimcinin Bölgesi * Ailede Girişimci Olma Karşılaştırması	116
Tablo 61. Girişimcinin Bölgesi * Mesleki Bilgi Beceri Kazanma Şekli Karşılaştırması	118
Tablo 62. Girişimcinin Bölgesi * İletişim Kurma Karşılaştırması (ki-kare).....	119
Tablo 63. Girişimcinin Bölgesi * İdealini Gerçekleştirmek Karşılaştırması (Anova).....	120
Tablo 64. Girişimcinin Bölgesi * İletişim Kurma Karşılaştırması (ki-kare).....	120
Tablo 65. Girişimcinin Bölgesi * Sermaye Temin Yöntemleri Karşılaştırması	122
Tablo 66. Girişimcinin Bölgesi * Toplumun Bakışı Karşılaştırması (Anova).....	123
Tablo 67. Girişimcinin Bölgesi * Toplumun Bakışı Karşılaştırması (ki-kare)	124
Tablo 68. Girişimcinin Bölgesi * Kadın Olmadan Kaynaklı Sorunlar Karşılaştırması (ki-kare)	125
Tablo 69. Girişimcinin Bölgesi * Kadın Olmadan Kaynaklı Sorunlar Karşılaştırması (Anova).....	126

Tablo 70. Girişimcinin Bölgesi * Fiziksel Zihinsel Yorgunluk Karşılaştırması (ki-kare).....	127
Tablo 71. Girişimcinin Bölgesi * Fiziksel Zihinsel Yorgunluk Karşılaştırması (Anova).....	128
Tablo 72. Girişimcinin Bölgesi * Eşinden Yardım Alma Karşılaştırması	129
Tablo 73. Girişimcinin Bölgesi * Sosyal Statü Karşılaştırması	130
Tablo 74. Girişimcinin Bölgesi * Girişimciliğin Alternatifi Karşılaştırması	131
Tablo 75. Girişimcinin Bölgesi * Devletten Beklentiler Karşılaştırması.....	132

GİRİŞ

Dünyadaki gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik gelişmişlik açısından bölgesel farklar, giderek artan işsizlik ve yoksullaşma, yeterince büyüyememe ve etkin bir rekabet ortamının oluşturulamaması gibi etmenler günümüz dünyasında girişimcilik faktörüne hayati bir önem kazandırmıştır. Birçok ülke, girişimcilerin niteliklerini ve niceliklerini arttırmak için yeni politikalar ve teşvikler uygulamaya başlamıştır.

Özellikle 1980'lerden itibaren hızlı bir gelişme gösteren girişimcilik anlayışı, erkekler kadar kadınların da ilgi alanı içerisine girmiştir. Son yıllarda çalışanların demografik yapısında görülen birçok değişiklik kadınları da etkileyerek onları iş yaşamının vazgeçilmez aktörleri haline getirmiştir. Sanayi Devrimi'ne kadar kadınların görevleri çok belirgin bir şekilde ev veya el işi olarak belirlenmişken, sonraki dönemlerde kadınların toplumdaki yerinde anlamlı değişimler olmuştur. Kadın girişimcilerin ekonomik aktörler olarak görülmesinin ardından araştırmacılar kadın girişimciliğini hem ekonomik hem de sosyolojik açıdan önemli bir olgu olarak kabul etmişlerdir.

Son yıllarda toplumda her alanda büyük bir atılım ve aktiflik içerisinde olan kadınlar, özellikle çalışma hayatı içerisinde ağırlıklarını gittikçe artan bir oranda hissettirmeye başlamışlardır. Kadınlar; sahip oldukları yetenek ve becerileri kullanabilme, bağımsız olabilme, esnek çalışma saatlerine sahip olabilme, toplumda sosyal rollerinde değişiklik yaparak ağırlıklarını hissettirebilme, ücretli olarak çalışma yerine gelirlerini kendi işlerinden elde edebilme vb. nedenlerle kendi işlerini kurma yolunu benimsemektedirler.

Kadın girişimciliği, istihdam artışının yanı sıra kadının toplum içinde sahip olduğu rol ve statüsünü güçlendirmesi, kendine olan güvenini arttırması ve ekonomik bağımsızlığını elde etmesi açısından son derece önemlidir. Tüm bunlar kendine güvenli bireyler yetişmesini ve daha sağlıklı bir toplum yapısının ortaya çıkmasını sağlar. Ayrıca kadın girişimcilerin ekonomiye katılımı, üretken nüfusun toplumun geneline oranını arttırmakta ve ekonomik büyümeye olumlu etki yapmaktadır. Bu sebeplerle atıl kapasite olarak tanımlanabilecek kadın girişimcilerin desteklenerek ekonomiye kazandırılması Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kalkınmaya yönelik önemli adımlardan biri olmaktadır.

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de kadın girişimciliğini desteklemek amacıyla kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli proje ve programlar gerçekleştirilmektedir. Her ne kadar kadınların erkeklere göre işgücüne katılımı ve girişimcilik faaliyetleri konusunda istenen seviyede olmadığı bir gerçek olsa da, kadınların her geçen gün hem girişimcilikte, hem de ekonomik hayatta daha etkin hale gelmeye başladığı söylenebilir.

Ancak kadın girişimciler gerek işlerini kurarken gerekse işlerini yürütürken toplumun kadınlara yüklediği rollerden oluşan ön yargılar, bürokratik engeller, sermaye eksikliği ve rol çatışması gibi birçok engel ile karşılaşmaktadırlar. Türkiye’de kadın girişimcilerle ilgili ortaya çıkan ortak sorunların başında, sosyal ve kültürel ortamda kadın rollerinin kalıplaşmış olması, eğitimlerinin yetersizliği, aile tepkileri, iş yükünün fazla oluşu, finans bulma güçlüğü, güvenilirlik sağlamak için kadınların erkeklerden daha fazla çaba gösterme gerekliliği ve kadınların kişisel özgürlüklerini kullanabilme ihtiyaçlarının artması gelmektedir.

Kadınların çalışma hayatındaki paylarının başarılı bir şekilde artması için onları girişimciliğe sürükleyen etkenlerin ve motivasyon kaynaklarının belirlenmesine, iş kurma ve yürütme süreçlerinde karşılaştıkları sorunların neler olduğuna yönelik araştırmalara ihtiyaç vardır. Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışma evreninin bir il ya da bir bölge ile sınırlı kaldığı, kadın girişimciliği ile ilgili elde edilen bulguların ülke genelini yansıtmadığı ve bölgesel farklılıkları ortaya koyamadığı görülmektedir. Kadın girişimcilerin yaşadığı sorunların tespiti ve bu

sorunların çözümü için geneli yansıtacak ve bölgesel farklılıkları ortaya koyacak çalışmalar, bu alanda oluşturulacak uzun vadeli plan ve programların başarısını güçlendirecektir.

Bu çalışmada Türkiye’de girişimci kadınların iş kurma nedenleri ile iş kurma ve yürütme sırasında karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi, bu bulgularda bölgesel farklılıkların ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde girişimcilik ve girişimciliğin önemi başlığı altında; girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları, girişimci özellikleri, girişimciliği etkileyen faktörler, girişimciliğin önemi ve girişimciliğin tarihsel gelişimi konuları incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kadın girişimciliği kavramı incelenmiş, kadın girişimcilerin özellikleri ve türleri, kadın ve erkek girişimci arasındaki farklar, kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörler, Türkiye’de kadın girişimciliği ile kadın girişimciliği konusunda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların tanıtımı ve yaptıkları faaliyetlere yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise; ülke genelinde KOSGEB desteği ile işini kurmuş 1.457 kadın girişimcinin katılımıyla gerçekleştirilen anket çalışmasının analizi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Ankara ilinde 32 kadın girişimci ile yüz yüze görüşme yapılarak anket bulgularından elde edilen sonuçlar test edilmiş, kadın girişimcilerin yaşadıkları başka sorunların olup olmadığı araştırılmıştır.

Yapılan çalışmanın amacından ve araştırma sorularından yola çıkılarak uygulama bölümünde test edilmek üzere;

- a) Girişimci kadınların özellikleri ve karşılaştıkları sorunlar için 8 adet,
- b) Türkiye’de kadın girişimciliğinde bölgesel farklılıkların belirlenmesi amacıyla 12 adet,

olmak üzere iki ana başlıkta toplam 20 adet hipotez geliştirilmiş ve geliştirilen hipotezler test edilerek elde edilen sonuçlar doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

1.1. Girişimcilik ile İlgili Temel Kavramlar

Girişimciliğin, yenilik, insan sermayesi, sosyal ve ekonomik büyüme üzerinde yarattığı olumlu etkiler, bu konunun üzerinde daha fazla durulmasına ve detaylı bir şekilde incelenmesine neden olmaktadır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte girişimcilik; düşünsel emeğin ekonomik değerlere dönüşmesi olarak ifade edilmekte ve emek, teknoloji, sermaye ve doğal kaynaklar gibi üretim faktörleri arasında yer almaktadır. Girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları günümüzde sık gündeme gelen kavramlar olup, bu kavramlarla ilgili pek çok tanım mevcuttur. Bu bölümde girişimcilik ile ilgili temel kavramlara yer verilmekte ve bu kavramlar ayrıntılı olarak irdelenmektedir.

1.1.1. Girişim Kavramı

İnsan sosyal bir varlık olup, giderilmesi gereken pek çok ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları ancak, belirli bir toplumun üyesi olmaları durumunda karşılayabilirler. Toplum, insanın ihtiyaçlarını en başta ekonomik özellikli kurumlar olmak üzere çeşitli kurumlarıyla karşılar. Ekonomik özellikli kurumlar, insanların parayla ölçülebilen ve parayla karşılanabilen ihtiyaçlarını tatmin etmeye yöneliktir. İnsan ihtiyaçlarını tatmin etmeye yarayan mal ve hizmetler, ekonomik kurumlar aracılığıyla üretilir ve bu kurumlar aracılığıyla ihtiyaç duyanlara sunulur. Toplumun ekonomik ve sosyal kalkınması için ihtiyaç duyulan kurumları oluşturmak, doğal kaynakları, sermayeyi ve emeği bir araya getirmeyi gerektirir.

Girişim, başkalarının gereksinimlerini sürekli kılarak karşılamak üzere; doğal kaynakları, sermayeyi, emeği ve diğer faktörleri bir araya getirerek mal ve hizmet üretmek için kurulan ekonomik birimler olarak değerlendirilmektedir.

Girişim (teşebbüs); emek, sermaye ve diğer üretim faktörlerini (girişimci, doğal kaynaklar gibi) planlı, bilinçli ve sistemli bir biçimde bir araya getirerek mal veya hizmet üretimine yönelen ve bu doğrultuda amaçlarına ulaşmak için üretim kaynaklarının kullanımında ekonomik ve akılcı (rasyonel) kararlar alan toplumsal, ekonomik ve teknik bir birim olarak tanımlanmaktadır.¹

Kâr veya başka şekilde yarar sağlamak amacıyla, ücret karşılığında satmak için mal ve hizmet üretmek ya da fonlar sağlamak üzere kurulan, hukuki ve finansal kişiliğe sahip, devamlı nitelikte bir örgüt olarak tanımlanan girişimin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:²

- Girişimin amacı, kazanç/yarar sağlamaktır.
- Girişim, ücret karşılığında satmak üzere mal veya hizmet üretir veya fonlar sağlar. Bu özellik, girişim olmanın olmazsa olmaz unsurudur.
- Girişimin üç temel görevi, üretim, satış ve bu iki görevin yerine getirilmesi için gerekli fonların sağlanması olan finansmandır.
- Girişim hukuki bir kavramdır. Tüzel kişiliğe sahip olan girişim, sahiplerinden ayrı bir tüzel kişiliğe sahiptir.
- Girişim finansal bir kavramdır. Girişimin kendisine ait varlıkları ve bunları karşıladığı öz ve yabancı kaynakları bulunur.

Girişim ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında iki farklı bakış açısı ile karşılaşmak mümkündür. İlki üretim faktörlerinin bir araya getirildiği toplumsal, ekonomik ve teknik bir birimi açıklarken, ikincisi girişimcilerin emekleri ve bu emeklerinin sonuçlarını açıklamaktadır.

¹ M. Şerif Şimşek, **İşletme Bilimlerine Giriş**, 5.Basım, Ankara: Nobel Yayıncılık, 1998, 31.

² Hasan Tutar, Orhan Küçük, **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003,161.

1.1.2. Girişimci Kavramı

Girişimci kavramı ilk olarak Fransızca *entreprendre*'den gelen, girişmek fiilinden türemiş ve anlamı bir Şey yapmak olan kelimedir. İlk anlam olarak da araştırmacı, maceracı, hükümet alt yapı bağlantılarını kuran kişi, mimar ve tarım ile ilgilenen insanlar için kullanılmakta idi. Daha sonra sanayi alanında, risk alan veya riski hesaba katabilen sermayedarlar için de kullanılmış ve böylece anlamı genişlemiştir.³

18. yüzyıldan bu yana birçok ekonomist tarafından girişimcinin çok değişik tanımları yapılmıştır. 20. yüzyıl da ise Schumpeter girişimcinin modern bir tanımını yapmıştır. Yapılan bu tanımda girişimcinin yenilikçi ve dinamik olma özelliğini ekonomik kalkınmada, insan kaynaklarının ana yapı taşlarından birisi olarak ilk kez vurgulayan ve gündeme getiren Schumpeter'dir. Girişimcilik ile ilgili çalışmalara en büyük katkısı bulunan kişilerden biri olan ve teknoloji ile girişim kavramını bütünleştiren Schumpeter; girişimciyi diğerlerinden ayıran en önemli özelliğin yenilikçilik (*inovasyon*) kavramı olduğunu vurgulamış ve girişimciyi, toplumda değişimi yaratacak kişi ve kurumlar olarak tanımlamıştır.⁴

1980'lerden itibaren hızlı bir gelişme ve değişme gösteren girişimcilik anlayışı, ekonomik ve teknolojik gelişmeler sayesinde daha da ivme kazanmıştır. Girişimciyi, kısaca kaynaklar konusunda öngörüde bulunarak işi planlayan, insan kaynaklarını örgütleyerek girdilerin işlenmesini sağlayan ve elde edilen çıktıyı da kârlılık yaratacak biçimde tüketicilerin kullanımına sunan kişi Şeklinde tanımlamak mümkündür.⁵

İşletme kurmak öncelikle bu konuda bir girişim faaliyetini gerektirmektedir. Girişim faaliyetini gerçekleştirmek için ise girişimci (müteşebbis) gerekmektedir. Üretim faktörlerinin bir araya getirilmesi tek başına yeterli değildir, bu faktörlerin bir girişimci tarafından planlanması, uygulanması ve bunları yaparken de fırsatların

³ Hiroshi Shimazaki, **Vision in Japanese Entrepreneurship**, NewYork: Routledge, 1992, 242.

⁴ Yeşim Gürol, Yasemin Bal, Türkiye'de Girişimciliğin Evrimi ve Gelişimi İçin Girişimcilik Eğitiminin Önemi, **Yıldız Teknik Üniversitesi Ekonomi Bölümü Working Papers**, Sayı 19, 2009.

⁵ Robert D. Hisrich , Michael P. Peters, **Entrepreneurship**, Pennsylvania: McGrawhill, 1998, 9.

değerlendirilerek, risk alınarak bir kazanç veya yarar sağlamak amacıyla olması gerekir.

Girişimci her şeyden önce bir insandır ve ihtiyaçlarını karşılamak için bazı sosyal ve ekonomik ilişkilerde bulunması gerekir ki; bazen üretici bazen de tüketici durumunda kalabilir. Bu sebeple girişimciler, yaşadıkları sosyo-ekonomik ortamın ürünüdürler. Girişimciliğin, insanın bireysel yetenekleri ve eğitimiyle ilgisi varsa da tek başına bu iki faktör yeterli olmamaktadır. Girişimciliğin niteliğini ve boyutunu, bireysel yeteneklerden daha çok toplumsal çevre belirlemektedir. Bu sebeple özellikle geleneksel değer yargılarının oldukça fazla ve belirleyici olduğu ve ataerkil bir aile yapısının hâla yaygın olduğu ülkemizde bu nokta çok önemlidir.⁶

Girişimcilik konusunda literatürde yer alan yazarlar tarafından girişimcinin farklı yönlerine yapılan vurgular Tablo 1’de özet halinde belirtilmektedir:⁷

Tablo 1. Girişimci Tanımındaki Vurgular

Yazarlar	Girişimci Tanımındaki Vurgular
- Schumpeter	Yenilik Yapan
- Marshall, Say	Yönetici
- Menger, Kynnes, Mises	Karar Verici
- Cole, Cantillon, Say	İş Organize Eden
- Smith	Kapitalist
- Kırzner, Kirchoff, Leibenstain	Piyasada Fırsat Yaratan
- Knight, Cantillon	Belirsizlikten Fırsat Yaratan
- Mil, Knight, Cantillon	Risk Alan

Kaynak: Seyfi Top, Girişimcilik Keşif Süreci, 1.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2006, 6.

Yazarlar, girişimciyi kendi anlayışlarına göre tanımlamalarına rağmen bunların hemen hepsinde ortak olan noktalar bulunmaktadır. Bu ortak noktaları; girişimcinin daima başkalarının baktığı fakat göremediği fırsatları görüp, bunları birer iş fikrine dönüştürebilme yeteneğine sahip olma ve risk alma yatkınlığı olarak belirtmek mümkündür.

⁶ Necla Arat, **Türkiye’de Kadın Girişimcilik**, Ankara: TES-AR Yayınları No:7, 1993, 204-212.

⁷ Seyfi Top, **Girişimcilik Keşif Süreci**, 1.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2006, 6.

1.1.3. Girişimcilerin Özellikleri

Çeşitli araştırmacılar başarılı girişimcilerin görüntüsünü çizmeye çalışan çok sayıda araştırma yapmıştır. İş hayatına yeni başlayan bazı girişimcilerin büyük başarılar elde ederken diğer bazılarının başarısız olması ve işletmelerini kuruluş tarihinden kısa bir süre sonra kapatmalarının sebeplerini açıklamaya çalışan çeşitli yazarlar vardır. Örneğin Baron R.A., başarılı girişimciliği bilişsel ve sosyal faktörlere bağlamış ve başarılı girişimcilerin, çeşitli özellikleri itibariyle daha farklı olduklarını belirtmiştir. Baron'a göre başarılı girişimciler kendi yargularına fazlasıyla güvenen, diğer insanlarla başarılı bir biçimde etkileşimde bulunan, sosyal algıları yüksek ve değişikliklere daha hızlı uyum sağlayabilen insanlardır.⁸ Aslında girişimci olmak girişimin başlangıç aşamasında değil her aşamasında girişimci özelliklerini taşımayı gerektirir.

Lambing ve Kuehl ise girişimcilerde bulunan özellikleri şu şekilde sıralamıştır: iş kurmaya hevesli olmak, başarısızlığa rağmen yılmamak, güven, kararlılık, risk yönetimi, yaratıcılık, değişimi fırsat olarak görmek, belirsizliğe karşı toleranslı olmak, önyak olma ve başarı ihtiyacı, ayrıntılara önem verme ve mükemmeliyetçiliktir.⁹

Değişik yazarlar tarafından girişimcilere ilişkin belirtilen özellikler, kronolojik olarak Tablo 2'de ortaya konulmuştur. Farklı yazarlar girişimciyi kendi anlayışlarına göre tanımlamalarına rağmen bunların hemen hepsinde risk alabilme ve başarıma güdüsü gibi ortak noktalar bulunmaktadır:¹⁰

⁸ Robert A. Baron, **Psychological Perspectives on Entrepreneurship: Cognitive and Social Factors in Entrepreneurs Success**, New Jersey: Current Directions in Psychological Science Vol.9, 2000, 15.

⁹ Peggy R. Lambing, Chars R. Kuehl, **Entrepreneurship**, 2nd Edition, New York: 2000, 15-18.

¹⁰ Semra Arıkan, **Girişimcilik, Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**, 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitapevi, 2004, 25.

Tablo 2. Girişimcilerin Temel Özellikleri

Tarih	Yazar	Özellikler
1848	Mill	Risk alma
1917	Weber	Biçimsel otoritenin kaynağı olma
1934	Schumpeter	Yenilik, önyak olma
1954	Sutton	Sorumluluğa istek duyma
1959	Hartman	Biçimsel otoritenin kaynağı olma
1961	McClelland	Risk alma, başarı güdüsü
1963	Davids	Hırslı olma, bağımsızlık isteği, sorumluluk, özgüven
1964	Pickle	İnsan ilişkileri, iletişim becerisi, teknik bilgi
1965	Litzinger	Riski tercih etme, bağımsızlık, tanınma, babacanlık, liderlik
1965	Schrage	Doğru algılama, güç motivasyonu, gerginliğin performansı azalttığı gerçeğinin farkına varma
1971	Palmer	Risk ölçme
1971	Hornadey ve Aboud	Başarı güdüsü, özerklik; saldırganlık; güç; tanınma
1973	Winter	Güç ihtiyacı
1974	Borland	İçsel güç odağı
1974	Liles	Başarı ihtiyacı
1977	Gasse	Kişisel değerlere dönüklük
1978	Timmons	Güdü/özgüven, amaca dönüklük; orta düzeyde risk alma; kontrol odağı, yaratıcılık/ yenilikçilik
1980	Brockhaus	Risk üstlenme eğilimi
1980	Sexton	Enerjik olma/ hırs; olumlu terslikler
1981	Mescon, Montanari	Başarı, hakimiyet, özerklik, dayanma gücü, kontrol
1981	Welsh- White	Kontrol ihtiyacı, sorumluluk isteği, öz güven/ güdü; mücadele etme, orta düzeyde risk alma
1982	Dunkelberg-Cooper Welsh- Young	Büyümeye dönüklük, bağımsızlığa dönüklük, zanaatkarlığa dönüklük, kontrol kaynağı, öz güven, yenilikçilik

Kaynak: Semra Arıkan, *Girişimcilik, Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*, 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitapevi, 2004, 25.

Girişimciler her yaştan, her gelir seviyesinden, her ırktan ve her cinsiyetten olabilir. Eğitim ve deneyim durumları farklılık gösterebilir. Ancak yapılan araştırmalar sonucu elde edilen veriler birleştirildiğinde girişimcilikte başarılı olabilmek için şu niteliklere sahip olmak gerekmektedir:¹¹

- Yaratıcılık, iş yapmak için yeni ürünlerin, servislerin ya da yolların geliştirilmesini sağlayan kıvılcımdır. Yeniliğin ve gelişmenin itici gücüdür. Kalıp yargıların dışından bakarak düşünmek, sürekli öğrenmek ve sorgulamaktır.
- Kendini adama, bir girişimciyi, özellikle başlangıç aşamasında, başarılı olabilmesi için, haftanın 7 günü ve günde 12 saatten fazla olabilecek kadar çok çalışması için motive eden güdüdür. Başarılı olabilmek için çok

¹¹Mehmet Başar, *Girişimcilik içinde Ünite 1: Girişimcilik ve Girişimcilik Süreçleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 2013, 5.

çalışmaya, planlama ve fikir üretmenin de katılması gerekmektedir. Kendini adama bunu gerçekleştiren özelliktir.

- Kararlılık, başarıya ulaşmak için duyulan normalin üzerinde güçlü bir arzudur. Aynı zamanda istikrar ve zor zamanlardan sonra yeniden kendini toplama becerisini içerir. 9 kere bir sonuç alamasa da, girişimciyi 10. telefon aramasını yapmak için ikna eden de budur. Gerçek bir girişimci için para motivasyon kaynağı değildir. Başarı, motive eden temel faktördür, para ise bunun ödülüdür.
- Esneklik, değişen pazar ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde cevap verebilme yeteneğidir. Bir hayale sadık kalırken aynı zamanda piyasa gerçekliğinin de farkında olmaktır. Bu gerçeklik, gerekiyorsa girişimcinin vizyonunu değiştirmesine bile yol açabilir
- Liderlik, kurallar yaratmak ve hedefler oluşturmaktır. Kurallara uyulacağını ve başarıya ulaşılacağını görerek hareket etme kapasitesidir.
- Tutku, bir girişimciye başlangıcı yaptıran faktördür. Girişimciye, kendi vizyonuna inanmaları için başkalarını ikna etme gücü verir. Planlamanın yerine geçemez ama girişimcinin odaklanmış bir şekilde kalabilmesini ve girişimcinin planının diğer insanlar tarafından görülmesini ve uygulanmasını sağlar.
- Kendine güven, belirsizliği ve risk seviyesini azaltan planlar sayesinde gelişir. Uzmanlığın da kendine güvenin oluşmasında katkısı vardır. Kendine güven, girişimciye kolayca akli çelinmeden ve gözü korkmadan başkalarını dinleme yeteneği verir.

1990'lı yıllarda yapılan bir çalışmada, Türk Girişimcilerin; yeniliklere açık, çalışkan, risk üstlenebilen, kararlı, liderlik edebilen, hizmet anlayışını ön planda tutan, başarıya hırslı taşıyan, iletişimi güçlü, vb. girişimcilik ana özelliklerini taşıdığı belirtilmektedir.¹²

¹² TUGİAD, **Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Değişen Girişimcilik Nitelikleri**, İstanbul: Simge Matbaacılık, 1993, 68.

1.1.4. Girişimcilik Kavramı

Girişimcilik kavramı bilimsel literatürde pek çok yazar tarafından farklı boyutları vurgulanarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Kavramla ilgili yapılan bütün tanımlamalarda ortak nokta girişimciliğin ekonomik fırsatların yeni değerlere dönüştürüldüğü bir süreç olarak ele alınmasıdır.¹³ Girişimsel süreç genel olarak fırsatların görölerek bir iş fikrinin ortaya çıkması, gerekli kaynakların sağlanması ve geliştirilen iş fikrinin uygulanması ve yönetilmesi aşamalarından oluşmaktadır.

Girişimcilik; yaşanan çevrenin yarattığı fırsatları sezme, o sezgilerden düşler üretme, düşleri projelere dönüştürme, projeleri yaşama taşıma ve zenginlik üretmek insan yaşamını kolaylaştırma becerisidir¹⁴ Girişimciliğin özellikleri arasında fırsatları sezme, talepleri başkasından önce görmek önemli bir yer tutmaktadır.

Girişimcilik;¹⁵

- Rollerini uygulamadan uygulatıcılığa doğru koymaktır.
- İnsan faktörünü tanımak ve kullanmayı bilmektir.
- Problemleri önlemeyi ve çözmeyi bilmektir.
- İş ve arkadaşlığı ayırabilmektir.
- Sınır koymayı ve korumayı becerebilmektir.
- Değer vermeyi ve verdirmeyi sağlayabilmektir.
- Vermeyi ve almayı becermektir.
- Saygı ve sevgiyi kazanabilmektir.
- Değişim uygulamadan önce destek almaktır.
- Rakipleri iyi tanımaktır.
- Dinlemeyi öğrenmektir.
- “Bilmiyorum ama öğrenirim” diyebilmektir.
- Bağımsızlığına düşkün olmaktır.
- Sürekli kendini yenilemektir.
- Eleştirilerden ders almaktır.

¹³ Durmuş Yörük, Veysel Ağca, Bağımsız Girişimcilik ve İç Girişimcilik Arasındaki Farklar: Kavramsal Bir Çerçeve, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Aralık 2006, 160.

¹⁴Rana Özen Kutanis, **Girişimci Kadınlar**, İstanbul: Değişim Yayınları, 2006, 5.

¹⁵ Necla Arat, 34.

- “Hep ve Hiç” yerine belki diyebilmektir.
- “Keşke”leri gerçeğe dönüştürebilmektir.
- “Yarın yeni bir gün” görüşünü hiç kaybetmemektir.
- Zordan kaçmamaktır.

Girişimcilik özetle; risk alma, fırsatları yakalama, yaratıcı düşünme, yenilik yapma süreçlerinin tümüne verilen addır. Yapılan girişimcilik tanımlarına bakıldığında girişimciliğin ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturduğu söylenebilir.

Girişimcilik; yaşanan çevrenin yarattığı fırsatları sezme, o sezgilerden düşler üretme, düşleri projelere dönüştürme, projeleri yaşama taşıma ve zenginlik üreterek insan yaşamını kolaylaştırma becerisidir.¹⁶ Girişimciliğin özellikleri arasında fırsatları sezme, talepleri başkasından önce görmek önemli bir yer tutmaktadır.

Başka bir tanıma göre ise girişimcilik, gerekli zaman ve çabanın temin edilerek sosyal, finansal ve psikolojik risklerin alınması yoluyla parasal kazançların ve kişisel tatminin elde edildiği, katma değeri olan farklı şeyler ortaya koyma sürecidir.¹⁷ Tanımda da yer aldığı üzere girişimcilik ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturmaktadır. Girişimcilik bireysel düzeyde refahın kaynağını oluşturmada önemli bir role sahiptir.

Girişimcilik kavramı bilimsel literatürde pek çok yazar tarafından farklı boyutları vurgulanarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Kavramla ilgili yapılan bütün tanımlamalarda ortak nokta girişimciliğin ekonomik fırsatların yeni değerlere dönüştürüldüğü bir süreç olarak ele alınmasıdır.¹⁸ Girişimsel süreç genel olarak fırsatların görülerek bir iş fikrinin ortaya çıkması, gerekli kaynakların sağlanması ve geliştirilen iş fikrinin uygulanması ve yönetilmesi aşamalarından oluşmaktadır.

¹⁶ Rana Özen Kutanis, 5.

¹⁷ Berfu İlter, **Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği**, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, 8.

¹⁸ Durmuş Yörük, Veysel Ağca, 160.

Küresel rekabetin yoğun olarak yaşandığı günümüzde sadece gelişmekte olan ülkeler değil, gelişmiş çoğu ülke de ekonomik sorunlarla yoğun bir şekilde uğraşmaktadır. Bu sorunların başında da istihdam sorunu gelmektedir. Özellikle son yıllarda Avrupa Birliği'nde yaşanan işsizlik sorunlarını araştıran ve çözüm arayan araştırmacılar ABD'de ortaya çıkan yeni işlerde girişimciliğin, istihdama çok büyük katkısı olduğunu, istihdam artışının yaklaşık %85'inin yeni girişimler sonucu ortaya çıktığını tespit etmişlerdir.¹⁹ Çünkü girişimci kendi işini kurarak kendi işsizliğine karşı bir çözüm oluştururken, aynı zamanda yarattığı iş sayesinde kendi dışındaki bireyler için de istihdam olanağı tanımaktadır.

Girişimcilik, geri kalmış ekonomilerde yapılanmanın, gelişmekte olan ekonomilerde kalkınmanın, gelişmiş ekonomilerde ise dinamizmin, zenginlik ve refah yaratmanın temelini oluşturmaktadır. Çünkü yeni işletmeler kurarak, sosyal iyileştirmeler yaparak ve yeni işler yaratarak gayri safi milli hâsılaya katkıda bulunmak, ekonomik değer yaratmanın sürükleyici gücü olmaktadır. Bu anlamda ekonomik değer yaratılmasının kaynağını da girişimci işletmeler teşkil etmektedir.²⁰ Ekonomik büyüme ve kalkınma yönünden önem taşıyan bu işletmelerin varlığı ve sürdürülebilirliklerinin sağlanması sağlıklı bir toplum yapısının oluşmasını da sağlamaktadır. Bu nedenle girişimcilik, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm dünya ülkelerinde kabul görmekte ve kalkınma stratejilerine konu teşkil etmektedir.

1.2. Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Girişimcilikle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında en çok üzerinde durulan konulardan birisi de girişimciliği etkileyen ve/veya tetikleyen faktörlerin neler olduğudur. Girişimciler içinde yaşadıkları toplumun bir parçası oldukları için, toplumdan, yaşadıkları çevreden bağımsız düşünmek yanlış olur. Yaşadıkları çevrede girişimciliklerini etkileyen pek çok faktör vardır. Girişimciliği etkileyen bu faktörler bazen kişilik özelliklerinden kaynaklanabildiği gibi bazen de çevresel faktörlerden kaynaklanabilmektedir.

¹⁹ Berfu İlter, 20.

²⁰ Atılhan Naktiyok, **İç Girişimcilik**, 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2004, 11.

Girişimciliği; ktr, aile, sosyal evre, eğitim ve psikolojik faktörler etkileyebileceği gibi, siyasi ve idari faktörler ile mali evre de etkileyebilecektir.²¹

1.2.1. Kültür

Kültür, tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan her türlü değerdir. Girişimciliğin odak noktası ise insan unsurudur. Bu yüzden Türk girişimcisi muhakkak ki bir Alman, bir Japon veya bir Amerikalı girişimciden farklıdır. Hatta lke içinde bile girişimcilik nitelikleri açısından bölgesel farklılıklar söz konusu olabilir. Girişimciliğin temel kavramları bazı kültürlerde gayet doğal karşılanıp desteklenirken, bazı kültürler de ise; henüz yer edinmemiş popüler olmayan niteliktedir.

1.2.2. Aile ve Sosyal evre

Ailede alınan eğitim, görgü, etik vb. faktörler çocuğun girişimcilik istek ve yeteneği üzerinde teşvik edici (olumlu etki), kısıtlayıcı (olumsuz etki) ve kararsızlık yaratıcı etki bırakabilmektedir. Teşvik edici etki durumunda aile, çocuğu hayatını serbest kazanma ve kendi işini kurma konusunda teşvik eder. Aile reisi girişimci ise veya yakın akraba ile aile çevresinde girişimci kişiler var ise, bu kişiler çocuğa örnek olarak gösterilir, onun gibi olması ve hatta onu geçmesi istenir. Kısıtlayıcı etki durumunda aile içinde maddi imknsızlıkların yarattığı etki veya tarıma dayalı yaşamını sürdürme çocuğun girişimci olmasını önlemektedir. Bu tür ailede çocuğun horlanması tek başına başarma arzusunu köreltmektedir. Kararsızlık yaratıcı etki durumunda ise aile, özellikle modern toplumlarda çocuğu toplumsallaştırmak yerine eğitim ve formel toplumsallaştırma rolünü üzerine alır. Uzun süre okula devam etmesi beklenen ve başarılması g işlere zorlanan bu çocuklar ailede aldıkları eğitim yeterli olmadığı için ikilemde kalırlar.

²¹ Rifat İraz, **Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler**, Konya: izgi Kitapevi, 2005, 176-178.

1.2.3. Yasal, Siyasal ve İdari Faktörler

Bir ülkedeki yasal, siyasal ve idari ortam ile koşulların girişimciliğin gelişip gelişmemesinde önemli payı vardır. Eğer ilgili ülkede girişimcilik aleyhinde bir oluşum veya şüphe var ise bu durum yasalara, idari kararlara ve siyasal arenaya da yansımaktadır. Dolayısıyla bu durum yeni şirket kuruluşlarını azaltacaktır. Yasal düzenlemelerin, ekonomi politikalarının ve bürokratik mekanizmanın girişimciliği teşvik ettiği ortamlarda girişimcilik daha rahat kök salıp gelişebilecektir.

1.2.4. Mali Çevre

Girişimcilik için uygun bir mali ortamın oluşturulması, düzenli para ve maliye politikalarına bağlıdır. Hükümetler, maliye politikalarıyla girişimciliği ciddi olarak etkilemektedirler. Ekonomide yaşanacak olası negatif etkiler ve hatta beklentiler girişimciliği doğrudan etkilemektedir.

1.2.5. Eğitim

Aile ve eğitim kurumlarında gerçekleşen eğitim süreçleri bireylerin girişimciliğinin ve yaratıcılığının gelişmesinde veya körelmesinde etkili olabilmektedir. Bireyin aldığı eğitimin felsefesi, programı ve kapsamı girişimciliği ve yaratıcılığı belirlemektedir. Gelişmiş ülkelerde bireyleri zorunlu olarak girişimci olmaktan çok fırsatları görebilen ve yenilik yaratabilen iş imkanları yaratabilecek eğitim sistemlerinin ilköğretim ve lise düzeyinden itibaren verilmesi hedeflenmekte ve bu yönde çalışmalar yapılmaktadır.

1.2.6. Psikolojik Faktörler

Girişimcilerin sahip oldukları psikolojik özellikler girişimciliği doğrudan etkileyen faktörlerdendir. Girişimcinin başlıca psikolojik özellikleri şunlardır;

- Kararlarda kişisel sorumluluk alma,
- Risk içeren kararları tercih etme,
- Kararlardan somut önerilere ulaşma,
- Daha fazla beyin gücü gerektiren alanlarda çalışma,

- Parasal dürtülerden kaynaklanan çalışma isteği,
- İleriyi görme ve düşünme eğilimi,
- Çalışma sırasında arkadaşlık ve akrabalık ilişkilerinde profesyonellik.

Girişimcinin bu psikolojik özellikleri; iletişim yeteneği, risk alabilme, karalılık, öngörülü olma gibi özelliklerini doğrudan etkilemektedir.

1.3. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi

İlk çağlardan bu yana insanoğlunun yaşamak ve ihtiyaçlarını karşılamak için yürüttüğü avcılık, çiftçilik, hayvancılık, vb. faaliyetleri basitçe girişim olarak nitelendirilmektedir. Tarihsel süreci insanoğlunun varoluşuna kadar uzanan girişimcilik, içinde bulunduğu çevreden ayrı düşünülemez için çevre şartlarının ve ekonomik şartların değişmesi girişimciliğin zaman içinde algılanışını da değiştirmiştir. Özellikle sanayileşme süreci ile birlikte girişimcilik toplumda hak ettiği değeri görmeye başlamıştır.

1.3.1. Dünyada Girişimcilik

Tarihi neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan “girişimcilik”, insanlığın bilinen dönemlerinden bu yana ekonomik ve toplumsal gelişmede daima anahtar rol oynamış bir olgudur. İlk çağlardan beri, insanların sayısız gereksinimlerini karşılamak için üretim faaliyetleri gerçekleştirilmiş, bu da girişimciliği ortaya çıkarmıştır. Girişimciliğe ilişkin gelişmeler, bugünkü modern üretim ve yönetim tekniklerine ulaşıncaya kadar çeşitli evrelerden geçmiştir. Girişimcilik, tarihsel süreçte varlığını ve önemini çeşitli formlarda koruyup sürdürmüştür.

Orta çağlarda girişimci kavramı hem yönetici hem de çalışan olarak büyük çaplı üretim projelerini yöneten kişi demektir. 17. yüzyılda girişimci, bir hizmet sunmak ya da taahhüt edilen bir malı üretmek üzere hükümetle anlaşma yapan kişiydi. Yapılan bu anlaşmada yer alan fiyat sabit olduğundan kâr ya da zarar girişimciye

aittir. 18. yüzyılda girişimci, gelirlerin belirsiz, harcamaların ise belirli olduğu şartlar içerisinde faaliyet gösteren, risk alan ya da üstlenen kişi olarak tanımlanmıştır.²²

Modern girişimci tanımının oluşması ise 19. yy'da olmuştur. Tanımın oluşmasında; sanayinin hızlanması, makineleşen sistemler ile birlikte bireysel girişimlerdeki gelişen atakların etkisi büyüktür. Profesyonel anlayışın yönetim sistemini işletmelere getirmesi ve uzmanlaşmanın getirdiği kitlesel üretim girişimcilik için en büyük destekler olmuş, girişimci sayılarının dünyada hızla artmasına olanak sağlamıştır.²³

Özel girişimciliğin, gelişmiş ülkelerde ulusal kalkınma yolunda öncelikli devlet politikaları arasında birincil seçenek olarak ilgi odağı haline gelmesi 1970'lerde başlamıştır. Bu dönemde yaşanan küresel petrol şokunun yol açtığı ekonomik kriz, büyük ölçekli işletmeler üzerinde yıkıcı etkilerde bulunmuş ve çok sayıda büyük ölçekli firmayı iflasa sürüklemiştir. Böylece, büyük ölçekli işletme anlayışına dayalı ekonomik yapılanmanın, güçlü bir ekonomik kriz karşısındaki kırılgan niteliği açığa çıkmıştır. Buna karşılık, küçük ölçekli işletmelerin söz konusu krizden daha az etkilenmeleri, dikkatleri bu tür yapılanmalara çekmiş ve o zamana kadar önemli bir seçenek olarak dikkate alınmayan küçük ölçekli işletmeler temelinde organize olma seçeneğine yönelmenin itici gücünü oluşturmuştur.

19. yy'da girişimcilik kavramında ön plana çıkan isim ekonomist Jean Baptiste Say olmuştur. Say'ın girişimcilik kavramı üzerindeki asıl etkisi girişimcinin işletme içindeki yerini ve rollerini belirlemesi ile olmuştur. Bu bağlamda Say'i tarihe geçiren girişimcinin yönetsel rolünü öne çıkarması olmuştur. Girişimci ile sermaye sahibi arasındaki ayrımı oluşturan Say'e göre sermayedar; para verip finansal bir risk alan kişi iken girişimciyi; yeni bir refah yaratacak şekilde üretim faktörlerini uyumlu bir biçimde bir araya getiren kişidir. Sermaye sahibinin bir girişimci olmasını gerekli değildir. Girişimci hem risk alanın hem de yöneticinin özelliklerini bir araya getiren kişidir.²⁴

²² Semra Güney, **Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**, Genişletilmiş Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2008, 4.

²³ Hülya Şekerler, **Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri**, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, 2006, 46-50.

²⁴ Semra Arıkan, 5.

1930'lara kadar girişimcilik kavramına dair önemli değişiklikler olmamasına rağmen 20.yy'ın ikinci çeyreğinde Joseph Schumpeter isimli Avusturyalı ekonomistin yayınladığı “The Theory Of Economic Development” isimli eser ile girişimciliğin ekonomik teorisinin temellerini atan önemli bir kaynak olmuştur.²⁵ Schumpeter'in bu kaynakta girişimcilik konusunda vurgu yaptığı konu “yenilik”tir. Schumpeter'in girişimcilik için yeniliğe önem vermesinin temelinde yeniliği iktisadi oluşumun temel prensibi kabul etmesi yatmaktadır.²⁶

20. yy da girişimcilik kavramı için Schumpeter'den sonra iki önemli isim Krizner ve Drucker olmuştur. Krizner için girişimci fırsatlar konusunda sezgileri güçlü, başkalarının fark edemediği fırsatları gören kişidir. Drucker ise girişimcilik için fırsatları en üst düzeye çıkarmayı sağlayan itici güç tanımını kullanmıştır.²⁷

1.3.2.Türkiye’de Girişimcilik

Türkiye’de girişimciliğin tarihsel gelişimine bakıldığında konunun bin yıllık süreç içinde şekillendiği görülmektedir. Türklerin Orta Asya’dan gelip Anadolu’ya yerleşmeleri, göçebe toplumundan yerleşik toplum düzenine geçmeleri ile birlikte ticaret ve zanaatkârlık konularında aktif oldukları bilinmektedir. Selçuklular döneminde ve Osmanlıların kuruluş döneminde bir esnaf-zanaatkâr örgütü olan Ahilik teşkilatının oldukça etkin ve başarılı olduğu bilinmektedir.²⁸ Dürüstlük, güvenilirlik, çalışkanlık, iş tutma, sanat- meslek sahibi olma ve üretkenlik gibi özellikler ahiliğin esasını teşkil etmektedir.

Yapısı itibari ile sendikal bir sisteme benzetilen Ahilik bütün tüccar, esnaf, sanatkâr ve işçilerin ayrı ayrı meslekler etrafında teşkilatlandırıldığı, her meslek kolunun en üst noktada tekrar birleştirildiği ve birbiriyle ilişkilendirilerek bir disiplin altına alındığı bir sistem olarak nitelendirilmektedir. Ahilerin kurdukları teşkilat bir bakıma bugünkü esnaf odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, işveren sendikaları, eğitim

²⁵ Rıfat İraz, 154,

²⁶ Semra Arıkan, 7.

²⁷ M. Coulter, Entrepreneurship in Action, Small Business2000, NewJersey: 2001, Rıfat İraz, 154.

²⁸ Berfu İlter, 26.

hizmetleri veren kuruluşlar, Bağ-Kur, TSE ve belediye gibi kurum ve kuruluşların temeli sayılmaktadır.²⁹

Ahi Teşkilatı'nın Müslümanlara has bir kurum olarak iş görmesi 17. yüzyıla kadar devam etmiştir. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu Döneminde imparatorluğu oluşturan topluluklar arasında adeta bir iş bölümüne gidilerek Türklerin ticaret işleri dışında bırakıldığı ve askerlik, ulemalık, bürokratik, hayvancılık ve tarıma yönlendirmiş, ticaret işi ise Rumlar, Yahudiler ve Ermeniler tarafından üstlenilmiştir. Uzun yıllar boyunca Türk toplumunda istenilen derecede bir ticaret alt yapısı oluşturulamamıştır. Türk'ten iş adamı ve tüccar yapma gayreti, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ve ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde önem kazanmıştır.

Cumhuriyet döneminde girişimcilik, Cumhuriyet ilan edilmeden 9 ay önce Şubat 1923'te Atatürk'ün önderliğinde İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması ve Türkiye'de ekonomik gelişme ve kalkınmanın girişimcilikle sağlanabileceğinin ifade edilmesiyle başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti döneminde girişimciliğin gelişimi ve girişimciliği etkileyen faktörleri Tablo 3'te görüldüğü üzere beş ayrı bölümde incelenmiştir.³⁰

Tablo 3. Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Ekonomik Yapılanmalar

1923-1930	Ulusal Ekonominin Kurulması
1930-1950	Devletçilik Dönemi
1950-1970	Liberal Ekonomi ve Planlı Dönem
1970-1980	İthal İkamesi Dönemi
1980 ve Sonrası	Dışa Açık Büyüme

Kaynak: Berfu İlter, Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, 27.

1923-1930 ulusal ekonominin kuruluşu; bu dönemde yabancıların farklı alanlardaki hâkimiyetlerine son vermeye çalışılarak Türkler arasında girişimciliği teşvik etmek amacıyla bir dizi önlem alınmıştır. Ancak, bu konudaki bazı yetersizlikler ve savaşın etkilerinin devam etmesi nedeniyle, önemli bir gelişme sağlanamamıştır.³¹ Cumhuriyetin ilk yıllarında özel teşebbüsün yatırım yapacak yeterli sermaye ve birikime sahip olmaması nedeniyle devlet ekonomik gelişmenin baş aktörü durumuna gelmiştir. İktisadi yapının güçlendirilmesine yönelik devlet

²⁹ Nurettin Öztürk, Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Aralık 2002, 45.

³⁰ Berfu İlter, 27.

³¹ TÜGİAD, 21.

yardımları ve teşvik düzenlemeler bu dönemde uygulamaya geçmiştir. Devlet tarafından özel girişime destek olmak amacıyla 1924 yılında İş Bankası ardından 1925 yılında kamu kesiminin özel kesimle ortaklıklar kurmasını teşvik eden ve doğrudan özel kesime kredi vermeyi amaçlayan Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. 1927 yılında da endüstrileşmede özel girişime öncelik veren Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla özel kesime karşılıksız arazi verilmesi, vergi muaflığı ve özel kesimin ürettiği girdilerin kamu kesiminde alınması zorunluluğu gibi düzenlemeler yapılmıştır. Ancak 1929 yılının Ekim ayında New York borsasında patlak veren ekonomik kriz sanayileşme politikalarını kısmen değiştirmiş ve devletin sanayileşmede itici güç haline geldiği bir stratejinin benimsenmesini gerekli kılmıştır.³² Bu yaklaşım devletçi bir yapılanmayı da beraberinde getirmiştir.

1930-1950 devletçilik dönemi; Sermaye yetersizliği, risk ve belirsizlik faktörleri, teknoloji ve kalifiye insan gücünün yetersizliği vb. unsurlar özel teşebbüslerin gelişmesine olumsuz etki etmiştir. Bir yandan uluslararası ticaret hacmi azalırken, diğer yandan ulusal ekonomi üzerinde devletin etkisi artmaya, ekonomide devlet müdahalesi yaygınlaşmaya başlamıştır. 1930 yılından itibaren, ülkenin ekonomik kalkınmasında istenilen hedeflere ulaşılması için özel sektörün yanında devletin de ekonomik alanda daha aktif rol oynaması gerektiği düşüncesi kabul görmeye başlamış, özel sektörün yetersiz kaldığı alanlarda devletin yatırım yapmasını öngören devletçilik politikası uygulanmaya başlanmıştır. Devletin buradaki asıl amacı özel sektörün önünü kesmek değil tam tersine özel sektör ile yan yana bir arada ülke kalkınması için yatırımlarda bulunmak olmuştur. Gerçekten de bu dönemde devlet özel sektörün çıkarlarına ters düşebilecek yatırımlarda hiç bulunmamıştır.³³ Bu dönemde beş yıllık sanayi planları hazırlanmış, 1933 yılında Sümerbank ve Belediyeler Bankası, 1935'te Etibank, 1938'de Halk Bankası kurulmuştur. Tüm bunlar kredi temini ve iktisadi kalkınma planlarınca öngörülen altyapı ve sanayi yatırımlarını kolaylaştırmak için atılmış adımlar olmuştur.

³² Gencay Şaylan, **Türkiye'de Kapitalizm Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji**, 1. Baskı, Ankara: Sevinç Matbaası, 1974, 78-79.

³³ Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik Gelişmeler
<http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/1269/unite09.pdf>, 08.08.2015

II. Dünya Savaşının başlaması nedeniyle devletin savunmaya büyük bir kaynak aktarmak zorunda olması, kamu yatırımlarında çok büyük ölçüde kısıntıya gidilmesi, dış ticaretin giderek durma noktasına gelmesi, kaynak yaratmak amacıyla yeni vergilerin uygulamaya konulması ve savaş tehlikesi nedeniyle çok sayıda yetişmiş iş gücünün askere alınmasından dolayı tarımsal üretimde meydana gelen düşüşler gibi birçok etken 1940'lı yıllarda ekonomiyi olumsuz bir şekilde etkilemiştir.³⁴

1950-1970 liberal ekonomi ve planlı dönem; Demokrat Parti 1950 yılında iktidara geldiğinde Türkiye ekonomik ve politik açıdan yeni bir döneme girmiştir. Yoğun devletçilik uygulaması terk edilerek liberal bir iktisat politikasına öncelik tanınmıştır. İktidar partisinin programına göre iktisâdi hayatın temeli özel sektör ve özel sermayedir yaklaşımı kabul edilmiştir. 1950 yılında özel girişime düşük faizli, proje bazında kredi verme amacıyla Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası kurulmuştur. Bu dönemde karayolları, limanlar, elektrik santralleri gibi büyük alt yapı yatırımlarına önem verilmiş, tarım ön plana çıkarılmıştır. 1960 askerî darbesi sonrasında siyâsî yapı değişikliğiyle birlikte ekonomi politikasında da yeni ilkeler kabul edilmiştir. Bu dönemde ülkenin 1950'lerde uğradığı ekonomik bunalımlara plansız ve programsız bir politikanın izlenmiş olması sebep gösterilerek, ekonomi politikasının bir plana göre yürütülmesi fikri benimsenmiştir.³⁵ Bu amaca yönelik olarak 1961 yılında Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur. Planlı dönemde özel sektöre ağırlık verilmiş ve özel sektör yatırımlarının artış gösterdiği gözlemlenmiş ve özel girişimin sanayideki payı %70'lere yükselmiştir.³⁶ Bu dönemde özel sektöre ağırlık verilmesi ve bu yönde politikaların benimsenmesi girişimci sayısını artırmıştır.

1970-1980 ithal ikamesi dönemi; ithal ikamesi politikasının -daha önce yurt dışında üretilmekte olan malların uygulanan koruyucu ve özendirici önlemlerle yurt içinde üretilmesi- giderek yaygınlık kazandığı bu dönemde kamu yatırımlarında düşme eğilimi olmuş, sanayileşme eğilimi ve özel sektör girişimciliği artmıştır.³⁷ İleri üretim tekniklerini gerektiren türden gelişmiş teknolojilerin transferleri önemli bir döviz

³⁴ <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/1269/unite09.pdf>, 08.08.2015

³⁵ http://www.merhabahaber.com/author_article_print.php?id=4277, 08.08.2015

³⁶ Berfu İlter, 28.

³⁷ TÜGİAD, 20.

kaybına neden olduğu için bu nitelikteki ürünlerin ülke kaynakları ile üretiminin teşviki önem kazanmıştır.

1970’li yıllarda buzdolabı, televizyon ve çamaşır makinesi gibi dayanıklı tüketim mallarının yanı sıra artık otomobil de üretilmeye başlanmıştır. Devlet yerli sanayinin gereksinimi olan ara malların üretimini karşılayarak ülkede ‘ağır sanayi’ hamlesini desteklemiş ve buna ek olarak da önemli ölçüde büyüyen ve genişleyen küçük ve orta boy işletmelerden oluşan yan sanayi ortaya çıkmıştır. Daha çok yerli sanayicinin büyümesi ve iç pazarın genişlemesi için ithal ikameci sanayileşme politikaları uygulanmış ancak ihracatı artırmak için önemli bir girişimde bulunulmamış, bu da ülkenin döviz gelirlerinin artmamasına neden olmuştur. Giderek büyüyen yerli sanayici iç piyasayı küçük görmeye başlamış ve artık dış pazarlara açılmak istemiştir. Bu kapsamda, dış ticaret ile ilgili yeni düzenlemeler gerekmiş ve ülke ekonomisinin dışa açılması bir zorunluluk haline gelmiştir. Ülkenin ekonomik darboğaza girmesine bağlı olarak ülke içinde siyasal ve toplumsal huzursuzluklar ortaya çıkmaya başlamış, artan grev ve lokavtlardan dolayı çalışma barışı bozulmuş, iç pazarın sınırlılığına ulaşılmasından dolayı sanayideki üretim, verimlilik ve kârlılık düşmeye başlamıştır.³⁸ Bu olumsuz gelişmeler ithal ikamesi politikasının tıkanmasına neden olmuştur.

Bu dönemde Kıbrıs Barış Harekâtı ve sonucunda gelen ambargo, petrol şokları, yüksek enflasyon, siyasal ekonomik istikrarsızlık, ithal ikamesi politikasının tıkanması, döviz sıkıntısı, dışa açık olamama girişimcilik üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır.³⁹ Bu olumsuz koşullar 1980 yılına kadar uygulanan ekonomi politikasına yönelik bir yol ayrımına gidilmesi gerekliliğini de beraberinde getirmiştir.

1980 ve sonrası dışa açık büyüme; 1980’li yıllara gelindiğinde Türkiye için bir dönüm noktası olmuştur. Artık, ithal ikameci sanayileşme politikası bir tarafa bırakılarak, ihracatın geliştirilmesine ve ekonominin dışa açılmasına yönelik bir gelişme politikası benimsenmiştir.⁴⁰ Özal dönemi de diye adlandırılan ve ihracata dayalı büyüme modeli olarak anılan 1980-88 döneminde, ücretlerin maliyet etkisi

³⁸ <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/1269/unite09.pdf>, 08.08.2015

³⁹ TÜGİAD, 23.

⁴⁰ http://www.akademiktisat.net/calisma/tr_iktisat_genel/1923_1994_kalkinma_doviz.htm, 08.08.2015

öne çıkmış, ekonomi düşük ücretlere dayalı uluslararası rekabet gücü yoluyla dünya ekonomisine entegre olma çabası içerisine girmiştir.

Girişimcilik konusunda özellikle 1980 yılından itibaren önemli gelişmeler kaydedilmiştir. İthal ikamesine yönelik kalkınma stratejisi terk edilerek serbest piyasa ekonomisi çerçevesinde ihracata yönelik kalkınma stratejisine geçilmiştir. Serbest piyasa ekonomisi stratejisinin en önemli aktörleri olan girişimciliği geliştirme politikaları devreye sokulmuştur. Serbest piyasa ekonomisi uygulaması, girişimcilerin dünyaya açılmalarına fırsat tanımıştır. Dolayısıyla Türkiye, ekonomik anlamda dünya pazarlarıyla uyum konusunda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Piyasaya yeni ve güçlü girişimciler çıkmıştır. 1994 ekonomik krizi bu gelişmeler sayesinde atlatılmıştır. 1998 yılında Asya'da başlayan ve Rusya'da devam eden ve dünyanın hemen hemen bütün bölgelerinde etkili olan ekonomik kriz ve durgunluk Türk ekonomisini de önemli ölçüde etkilemiştir. Ancak girişimci ruha sahip Türk insanı kriz döneminde de yaşanan sorunları fırsata çevirebilmeyi başarmış ve birçok işletme krizlerden güçlenerek çıkmıştır.⁴¹

1.4. Girişimciliğin Önemi

Girişimcilik; ekonomik büyümede, kalkınmada ve bireysel refahın kaynağında çok önemli bir yere sahiptir. Girişimci yeni düşüncelerin yaratılması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin doğmasına yol açar, teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler yarattığı için ekonomik büyümeyi hızlandırır.

Toplumların kalkınabilmesi ve gelişmiş ülkeler seviyesine gelebilmeleri için anahtar faktör olan girişimcilere ihtiyaç vardır. Bir toplumda girişimcilerin fazlalığı hem ekonomik faaliyetlerin gelişmesine, hem de işsizliğin azalmasına katkı sağlar. Zaten yapılan çalışmalara bakıldığında girişimcilik faaliyetleri yüksek olan ülkelerin, ekonomik büyümelerinin de ortalamanın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Az gelişmiş

⁴¹ Berfu İlter, 28-29.

ülkelerde girişimci ruhlu insanların sayısının az olduğu ve onlara gereken önemin verilmediği görülmektedir.

Girişimciliğin önemi, girişimcilerin toplumun ihtiyaçlarını belirleyip, bunu yatırıma, sonucunda da toplumsal refaha dönüştürmelerinde yatmaktadır. Çünkü yatırım neticesinde istihdam ve gelir düzeyi yükselmekte, bireylerin ve genel olarak toplumun refah düzeyi artmaktadır. Girişimcilik, işletmeciliğin ve toplumun yapısında bir değişimi başlatır ve geliştirir. Bu değişim büyümeyi ve üretimi artırır. Bu değişim ve gelişme için gerekli faktör ise yenilikçiliktir. Yenilikçilik; hem pazar için yeni mal ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlamakta, hem de kurulacak yeni işletmelere yatırım ilgisini çekmektedir.

Girişimci yeni düşüncelerin yaratılması, yayılması ve uygulanmasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin doğmasına yol açar, teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler yarattığı için ekonomik büyümeyi hızlandırır. Dolayısıyla girişimci ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesinde, istihdam yaratılmasında ve üretim faaliyetlerinde anahtar faktördür.

Girişimci bu yenilikçilik yetileri ile yeni fikirlerin oluşturulması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır. Ayrıca yeni sektör ve endüstrilerin doğmasına yol açar. Yeni teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler üzerinden ekonomik büyümeyi hızlandırır. Dolayısıyla girişimci ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesinde, istihdam oluşturulmasında ve üretim faaliyetlerinde kritik bir faktördür. Başka bir boyutta ise; üretim kaynaklarını yeni bir tarzda birleştirerek kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlayıp, ekonomik kaynakların görece verimsiz ve düşük üretkenlik alanlarından daha verimli yüksek alanlara aktarılmasını sağlar. Bütün bu açılardan bakıldığında girişimcilik kalkınmanın ve sosyal fayda oluşturmmanın temel alanı olarak öne çıkmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

2.1. Kadın Girişimci Kavramı

Girişimci olarak toplum içinde var olmak, kadına; diğer çalışma hayatında yer alan mesleklere kıyasla daha fazla özerklik, bağımsız hareket edebilme, kendini gerçekleştirebilme, geleceğe yönelik hedeflerine ulaşabilme fırsatları sunmaktadır.

Kadınların iş yaşamında deneyim kazanma, yüksek konumlara gelebileceklerini kanıtlama çabaları 1980’li dönemlere isabet etmekte olup, 1990’lı yıllar ise, kadınlara daha yüksek konumları ve erkek egemenliğindeki sektörlerde başarıyı vaat etmektedir. Yıllar ilerledikçe kadın girişimcilerin nitelik ve niceliklerinde artış olmuş ve birçok iş alanında kendilerinden söz ettirmeyi başarmışlardır.

Kadın girişimci, ülke ekonomisine katkıda bulunmakta, devletten iş istememekte; istihdam sorununa çözüm üretmekte, vergi ödemekte, ailenin refah düzeyini arttırmakta, çocukların eğitim seviyelerini yükseltmekte, diğer taraftan girişimci olmak isteyen kadınlara da iyi bir örnek oluşturmaktadır.⁴²

Günümüzde kadınlar güçlerini; bilim, sanat, ekonomi, siyaset, sosyal yaşam, basın, hukuk, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları gibi çok farklı alanlarda göstermekte, bu alanlarda oldukça önemli bir çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Bunun yanında pek çok iş kolunda kadın sayısında görülen artış da ciddi boyutlara varmış durumdadır. İşte farklı platformlarda yer almayı başarmış ve yer aldıkları noktalarda

⁴² Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Araştırma Geliştirme Bölümü, **Kadın Girişimciler Konulu Araştırma Sonuçları**, Ankara, 1993, 20.

kendi güç ve iletişim ağlarını yaratmayı başarmış kadınlar, girişimci olarak da yaptıkları başarılı çalışmalarla kendilerini ispatlamışlardır.

Aynen girişimciliğin tanımında olduğu gibi, “kadın girişimci” kavramına ilişkin olarak da ortak bir tanımdan yapmak kolay değildir. Bununla birlikte en genel anlamıyla kadın girişimci, işletmenin başındaki kişi olarak yeni girişimleri başlatan ve bu işin gerektirdiği riskle birlikte finansal, yönetsel ve toplumsal sorumluluklarla birlikte günlük yönetimi bizzat üstlenen kişi olarak tanımlanabilir.

Kadın işgücünü 4 ana kategoride değerlendirebiliriz:

1. Kadın işçiler veya memurlar,
2. Kadın girişimciler,
3. Kadın yöneticiler,
4. Eğitim sonucunda kazandığı mesleğini icra eden kadınlar.

Literatürde kadın girişimcilikle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde tanımlar şu ortak noktalardan oluşmaktadır:⁴³

- Ev dışı bir mekânda, kendi adına kurduğu bir işletmesi olan,
- Bu işletmede tek başına veya çalıştırdığı diğer kişilerle birlikte çalışan veya sahibi sıfatıyla ortaklık kuran,
- İşle ilgili olarak farklı kamu ve özel kuruluşlarla temaslar kuran,
- İşletmenin geleceği ile ilgili planlar yapan,
- İşletmeden elde ettiği kazancı, yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan,
- İşletmesi adına tüm riski üstlenen kadındır.

Başka bir tanıma göre kadın girişimci, işveren, işyerinin idari ve hukuki sorumluluğunu almış, bizzat işinin başında bulunan ve işyerinde fiilen çalışan kadındır. Bilineni iyi yapan, olağan dışı koşullarda işgücü ve sermaye kaynaklarını verimli bir biçimde kullanacak tedbirleri alan, analiz eden, planlayan, uygulayan ve

⁴³ Mahmut Tekin, **Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü: Girişimcilik**, Konya: Damla Ofset Matbaası 2005, 320.

sonuçlarından sorumlu olan, yaratıcı ve akılcı projeler üreten, risk faktörünü göğüsleyen kadındır.⁴⁴

Kadın girişimcilik kavramına yüklenen anlam ve kadın girişimciliği faaliyetlerinden ne anlaşıldığı konusunda zaman içinde değişiklikler olmuştur. 1990'ların başında kadın girişimciliğini teşvik, daha ziyade, beşeri, finansal ve sosyal sermayeye sahip kadınların kendilerine iş kurabilmelerine destek manasında kullanılmaktaydı. Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) kadın girişimciliğini, kadının yaratıcı bir fikri ile sürdürülebilir, uzun dönemli bir iş planı dahilinde, sermaye ile fikrin birleştiği yeni bir işletme kurma süreci olarak tanımlamaktadır. 1990'ların ikinci yarısından itibaren sivil toplum kuruluşlarının, çalışmak isteyen ancak iş bulamayan kadınların taleplerini göz önüne alarak başlattıkları gelir getirici faaliyetler ve projeler de kadın girişimciliği faaliyetleri olarak bahsedilmeye başlanmıştır. Böylece, kadın girişimciliği, fikri ile sermayesini birleştirerek yeni bir işletme kuran ve kendi dışında da istihdam yaratan kadınlar için kullanılmakta olan bir kavram olmaktan çıkarak, işsiz ve yoksul kadınların ev gelirini artırıcı faaliyetlerini ve mikro kredileri de içeren bir şemsiye kavram olmuştur.⁴⁵

Girişimcilik kadına; diğer işlere kıyasla daha fazla özerklik, bağımsızlık ve geleceğe yönelik hedeflerine ulaşabilme fırsatları sunmaktadır. Günümüzde kadınlar güçlerini; ekonomi, sanat, bilim, siyaset, sosyal yaşam, basın, yerel yönetimler, hukuk, çeşitli dernek ve vakıflar gibi çok değişik alanlarda göstermekte, bu alanların önemli bir kısmını oluşturmaktadırlar. Bunun yanında pek çok profesyonel iş kolunda kadın sayısında görülen artış ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır. İş hayatında karar mekanizmalarının en tepe noktalarında yer almayı başarmış ve yer aldıkları noktalarda kendi güç ve iletişim ağlarını yaratmayı başarabilmiş kadınlar, girişimci olarak da yaptıkları başarılı çalışmalarla kendilerini kanıtlamışlardır.⁴⁶

⁴⁴ Gönül Saray, Türkiye'de Kadın Girişimciliği, **Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli**, Ankara: 1993, 118.

⁴⁵ TÜSİAD & KAGİDER, Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri, **TÜSİAD Yayını**, İstanbul: Yayın No: TÜSİAD-T/2008-07/468, 182.

⁴⁶ Türkiye'nin En Güçlü Kadınları, **Forbes Dergisi**, Sayı 4, 2006, 84.

2.1.1. Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Günümüzde çok sayıda kadının girişimciliğe ilgi duyarak yeni işletmeler açması, kadın girişimcilerin sayılarının artmasına neden olmuştur. Bu artışla kadın girişimcilerin genel özellikleri de şekillenmeye başlamıştır.

İngiltere’de yapılan bir araştırmada ; “Çalışanların patronlarını ifade etmeleri ve nasıl bir patron istediklerini anlatmaları” istenmiştir. Yapılan araştırma sonuçları çalışanların, kadın patronla çalışmak arzularının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada çalışanların daha çok kadın patron istemelerindeki nedenler ise şöyle sıralanmaktadır⁴⁷:

1. Kadınlar bir iş için erkeklerden daha fazla çaba gösterirler ve daha dikkatlidirler.
2. Kadınlar çalışanlarını eğitime hususunda daha iyidirler.
3. Kadınların öğreticilik kabiliyetleri erkeklere oranla daha gelişmiştir.
4. Kadınlar yeni durumlara ve değişimlere daha çabuk uyum sağlayabilirler.
5. Kadınların çalışanları iş konusunda motive etme yetenekleri erkeklere oranla daha yüksektir.
6. Kadınlar yeni fikirlere daha açıktır. Kadınların üretkenlikleri iş hayatında da başarılarını destekleyen önemli bir faktör olarak görülür.
7. Kadınlar gözlem ve sezgi yeteneklerini çalışma hayatında başarılı bir biçimde kullanabilirler.
8. Çalışanlarıyla iletişim kurarken kadının sağladığı muvaffakiyet, iyi bir yönetici olmasında olumlu bir etkiye sahiptir.
9. Kadınların sorunları çözebilmedeki yeteneği, bir yönetici olarak erkekten daha başarılı olmasını sağlamaktadır.

⁴⁷ Edip Örcü Vd., Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği, **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 14-2, 117-135.

10. Kadınlar özel yaşamlarında olduğu gibi iş yaşamında da açık bir yaklaşıma sahiptirler.
11. Kadınlar iş yaşamında erkeklere oranla daha keyifli ve eğlenceli olabilirler.
12. Tahminlerin aksine kadınlar, iş yaşamında kararlarını çabuk verebilir ve kararları konusunda daha sabit olabilirler.

Yukarıda belirtilen araştırma sonuçları bize kadınların kendilerine has olan güçlü yönlerini girişimcilik hayatına aktarabildikleri takdirde başarılı bir girişimci olmalarının en az erkek girişimciler kadar mümkün olduğunu göstermektedir.

Kadınların cinsiyet rolleri esas alınarak, kadına özgü ve erkeğe özgü olarak tanımlanabilecek işler konusunda da farklılıklar bulunmaktadır. Sektöre girme kolaylığı, daha az sermaye ve donanım gerektirmesi gibi nedenlerle, girişimci kadınlar genellikle hizmet ve perakende ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Ayrıca bu sektörlerde yürütülen faaliyetler, kadına iş ve aile yaşamını dengeleme hususunda kolaylıklar sunmaktadır.

Esasında, girişimcinin cinsiyetinin olmadığı genel kabul gören bir kanıdır. Ülkelerin refah düzeyinin artırılmasında girişimcilerin üstlendiği roller ve sağladığı katkılar dikkate alındığında, girişimci sayısının çoğaltılması gerektiği temel gaye olarak benimsenmiştir. Bu düşünceyle birlikte iş dünyasının profiline de değişmesi, kadınlarda bulunan yeteneklerin başarıya güdüsüyle birleşerek açığa çıkmasını sağlamıştır. Bundan itibaren girişimci kişilik özellikleri içerisinde, başarıya ihtiyacı, kontrol alanı ve risk üstlenmenin yanında cinsiyet de önemli faktör olarak saptanmış ve incelenmeye tabi tutulmuştur.⁴⁸

Girişimcilik sürecinde önemli etkenlerden biri olan duygusal zekâ, “girişimcilerin hem kendi duygularının, hem de çalışanlarının duygularının farkında olması, onları anlayabilmesi, kaynakları ve nedenleriyle ilişkilendirmesi, duygularını yönetmesi ve onlardan gerek kişisel alanda gerekse kişiler arası ilişkilerinde etkin bir biçimde

⁴⁸ Nazan Yelkikalan, Başarılı Girişimcilikte Cinsiyetin Rolü: Kadın ve Girişimciler, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2006: Sayı. 1, 50.

yararlanması” olarak açıklanmaktadır. Kadın girişimciler, kadın olmanın getirdiği farklılık ve hassaslıkla duygusal zekâlarını iş hayatına yansıtılabilmekte ve çoğu zaman da bu durumun olumlu sonuçlarını görmektedirler.

2.1.2. Kadın Girişimci Türleri

Kadınlardan beklenen roller, kadınların bu rollerle ilgili algıları kadın girişimciler arasında farklılıklar göstermektedir. Bu farklı algıların kadınların iş, aile ve sosyal hayatlarını etkilemesi kadın girişimciler ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar yapılmasına sebep olmuştur. Buna göre Dorothy P. Moore, kadın girişimcileri geleneksel ve modern olmak üzere iki gruba ayırmıştır:⁴⁹

1. Geleneksel kadın girişimci türü; yaşları genelde 35-45 arasında, evli olan, ülke ortalamasının üstünde eğitim düzeyi olan, ilk deneyimi olan firmasının başında, muhtemelen birkaç çalışan ile perakende ticaret veya bir hizmet sektöründe faaliyet gösteren, ilk işe başlama sermayesi kişisel tasarrufları ve sahip olduğu varlıklar olan kadınlar olarak sıralanmıştır.
2. Modern kadın girişimci türü ise; işletme yönetimi ve teknik konularda eğitim almış olan, erkeklerin yoğun olduğu ortamlarda çalışan ve geleneksel kadın rollerinin etki alanından daha uzak olan kadınlar olarak sıralanmıştır. Modern ve geleneksel kadın girişimcilere yönelik bilgiler Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler

	Geleneksel Kadın Girişimciler	Modern Kadın Girişimciler
Yaş	35-55	25-35
Yönelimleri	Ev ve aile	Kariyer
Çalışma Amaçları	Ek gelir elde etme	Planlarını ve ideallerini gerçekleştirme
Girdikleri Sektör	Hizmet, perakende ve ticaret	Erkeklerin egemen olduğu işler ve yeni atılımlar
Finansman	Kişisel kaynaklar	Dış kaynaklar
Kredi	Ayırım	Eşit kredi olanakları
İşletme Tipi	Tek sahiplik ve düşük gelir	Ortaklık şeklinde büyüme ve yüksek gelir
Rol Modelleri	Engelleyici	Daha az engelleyici

Kaynak: Necla Arat, Türkiye’de Kadın Girişimcilik, Ankara, 1993, s.176.

⁴⁹Müslüme Narin, Ali MARŞAP, M. Ali GÜROL, Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma, **Gazi Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, 2006; C. 8, Sayı. 1, 67.

Yukarıdaki tabloda verilen bilgiler incelendiğinde Türkiye’de özellikle kırsal kesimlerde geleneksel kadın girişimci tipinin hâkim olduğu görülmektedir.

Dünya genelinde kadın girişimciler yüksek bir motivasyon gücü ile çok çalışarak çeşitli şekillerde girişimcilik yapmaktadır. Literatürde kabul gören kadın girişimcilik türlerinin bazıları şunlardır;⁵⁰

- İşletmenin işleri hususunda sadece kendisi söz sahibi olan kadın girişimciler.
- Kendi adına kurduğu bir veya birden fazla işyeri olan kadın girişimciler.
- Bir işyerine ortak olarak girişimcilik yapan kadın girişimciler.
- Bir mal ve hizmeti üretimi ve pazarlamasını yapan veya yaptıran kadın girişimciler.
- İşletmeyle ilgili olarak kendi adına işlemler ve faaliyetler yapan kadın girişimciler.
- Yönetici konumunda yer alan kadın girişimciler.

Kadın girişimciler, yukarıda belirtilen bu durumlardan herhangi birisine sahip olabilirler. Kadın girişimciler bazı durumlarda evlerinde küçük girişimcilik (tekstil, el sanatları, yemek vb.) şeklinde de çalışabilirler. Kadın girişimcileri evde çalışmaya zorlayan bazı nedenler olabilir. Bu nedenler arasında; kadınların geleneksel ev içi sorumluluklarının bulunması, çocuk bakımevlerinin yetersizliği, maddi sıkıntılar, işyeri arama ve bulma zorluğu, sermayenin kaynağını bulmada karşılaşılan güçlük, resmi işlemler ve mevzuatta yaşanan sıkıntılar, çevresinin iş kadınına alışık olamamasından çekinme vb. sayılabilir. Bunların yanı sıra kadının işi dışında ilgilenmesi gereken bir evi, eşi ve çocukları da olabilir. Kadın girişimcilerin başarılı olmaları için aileleri ile işleri arasındaki dengeyi koruma noktasında çok çaba sarf etmeleri gerekmektedir.⁵¹

Kadınların aile-iş hayatlarını dengeleme çabası ve cinsiyet rollerinin etkisi birbirinden farklı kadın girişimci türlerini ortaya çıkarmaktadır. Yukarıda yapmış

⁵⁰ Mahmut Tekin, Derya Özilhan, Harika Uçar, Kadın Girişimciler ve Başarılı Eğilimleri İle İlgili Bir Uygulama, **II. Ulusal Orta Anadolu Kongresi, Niğde**, Ankara: Milli Produktivite Merkezi Yayınları: 666, 2002, 305.

⁵¹ Mahmut Tekin, 332.

olduğumuz sınıflandırmalar, kadın girişimcilerin homojen bir grup olmadıklarını bize göstermektedir.

2.2. Kadın ve Erkek Girişimci Arasındaki Farklar

Kadın ve erkek arasındaki farklar ilk olarak cinsiyet rollerinde kendini göstermiştir. Ev içinde kadın ve erkek arasında oynayacakları roller açısından bir farklılık olduğu anlayışından kaynaklanmaktadır. Cinsiyet rolleri başlangıçta toplum tarafından tanımlanmış ve beklenen roller olarak kavramsallaştırılmış ise de bu roller sosyalizasyon süreci içinde kadınlara küçük yaşlardan itibaren aktarıldığı için kadınlar tarafından da içselleştirilmiş ve benimsenerek oynanır olmuştur. Sosyal olan bu roller kadın tarafından vazgeçemeyeceklerini sandıkları yerleşik tutumlar şeklinde benimsenir olmuştur.⁵²

Erkeğin, “evin ekmeğini kazanan kişi”, kadının da “çocuklarının annesi, evinin kadını” olması anlayışı, değişen toplum yapısında bile aile yapısının özünü fazla değiştirmemiştir. Erkeğin çalışması ekonomik bir etkinlik olarak değerlendirilirken ve bu çalışmanın parasal bir karşılığında söz edilirken, çalışma yaşamına katılan kadın hemen her kadının sahip olduğu bir sıfat olan ev kadınlığı sıfatından uzaklaşmakta, meslek yaşamlarında erkek rakiplerle yarışmalarının yanı sıra, rollerini de aksatmamaya çalışarak iki misli sorumluluk üstlenmektedirler.⁵³

Kadın girişimcileri erkek girişimcilerden ayıran özelliklere bakıldığında, özellikle tarafların toplumda üstlendikleri roller, gelenek ve görenekler veya insan hayatının çeşitli evrelerindeki ihtiyaçlarının değişmesi gibi faktörlerin ön plana çıktığı söylenebilir. Önemli bir diğer ayırım olarak ise erkek girişimcilerin ekonomik beklentilerinin, kadın girişimcilerin ise kişisel beklentilerinin ön planda olduğu, buna bağlı olarak da kadın girişimcilerin erkeklere nazaran daha fazla sosyal desteğe ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.⁵⁴ Toplumda yerleşmiş olan kadına yönelik tutum iş hayatına atılmalarında da kadınların çekingen kalmasına neden olmuştur.

⁵² Nilgün Çelebi, **Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler**, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, 1997, 5.

⁵³ Serpil Aytaç, **Çift Kariyerli Eşler ve Çalışma Yaşamındaki Yeri**, Bursa: Ezgi Kitapevi, 2001, 19.

⁵⁴ Rana Özen Kutanis, **Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü: Kadın Girişimciler**, **11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri**, Afyon: 2003, 60.

Girişimcilik açısından kadınların ve erkeklerin özellikleri genellikle çok benzer olsa bile, bazı açılardan kadın girişimciler farklı güdülere, motivasyon düzeyine, mesleki deneyimlere, yetenek düzeyine ve geçmişe sahiptirler.

Hisrich ve Peters'in kadın ve erkek girişimcileri özellikleri bakımından kıyasladığı araştırma şu şekildedir (Tablo 5):

Tablo 5. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması

Özellikleri	Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Motivasyon	-Kendini Gerçekleştirme -Bir Şey Ortaya Koyabilmek İçin Çaba	-Tek Başına Başarma -Özgür Olma -Bir Amaca Yönelme
Girişimde Bulunma Nedeni	-Mevcut işten memnuniyetsizlik - İşten Çıkarılma -İşi Bırakma	-İşten Soğuma -İşte Engellenme Duygusu -Belli Bir Alanda Fırsat Görme
Finansal Kaynaklar	-Kişisel Varlık/ Birikim -Banka Kredileri -Yatırımcılar -Aile ya da Arkadaştan Alınan Borçlar	-Kişisel Varlık/ Birikim -Kişisel Borçlar
Mesleki Altyapı	-Çalıştığı İş Nedeniyle Edindiği Deneyim -Konunun Uzmanı Olma -Çeşitli Dallarda Rekabet	-İş Sahasındaki Tecrübe -Sahada Orta Düzey Yönetimsel Tecrübe -Hizmet Sektörü ile İlgili Mesleki Altyapı
Kişisel Özellikler	-Yüksek Düzeyde Kendine Güven -Yenilikçi ve Idealist -Kararlı ve İnatçı -Hevesli ve Enerjik -Kendinin Patronu Olma	-Orta Düzeyde Kendine Güven -Yaratıcı ve Realist -Esneklik ve Tolerans -Hevesli ve Enerjik -Sosyal ve Ekonomik Çevreyle Mücadele Yeteneği
Altyapı	-Girişime Başlama Yaşı 25-35 - Baba Kendi İşine Sahip -Lisans Derecesi: İşletme ya da Mühendislik -İlk Çocuk	-Girişim Başlama Yaşı 35-40 - Baba Kendi İşine Sahip -Lisans Derecesi: Liberal Sanatlar, Sosyal Bilimler, İşletme -İlk Çocuk
Destek Grupları (bilgi-teknik)	- Arkadaşlar, Profesyonel Kişiler (avukat-muhasebeci) - İş Ortakları -Eş	-Yakın Arkadaşlar -Eş -Aile Üyeleri -Kadın Cemiyetleri -Meslek Kuruluşları
Kurulan İşletme Türü	-İmalat -İnşaat	-Hizmet Sektörü (danışmanlık, halkla ilişkiler, eğitim)

Kaynak: Michael P. Peters, Robert D. Hisrich, Entrepreneurship, 4. Baskı, Boston: IrwinMcGraw-Hill, 1998, 76.

Tabloya göre girişimcileri iş kurarken motive eden faktörler, erkekler için ekonomik olarak bir değer yaratma, kendini gerçekleştirme; kadın girişimciler içinse bir amaca yönelme, özgür olma ve tek başına fiili olarak ekonomik hayatta var olma isteğidir.⁵⁵

Önemli bir diğer ayrım ise erkek girişimcilerin ekonomik beklentilerinin, kadın girişimcilerin ise kişisel beklentilerinin ön planda olduğu, buna bağlı olarak da, kadın girişimcilerin erkeklere nazaran daha fazla sosyal desteğe ihtiyaç duydukları söylenebilecektir.

Erkekler ve kadınların işe başlama nedenleri de birbirinden farklıdır. Şöyle ki erkekler daha çok kendi geleceklerini kontrolleri altında tutma güdüsüyle hareket ederken (bu güdü çoğunlukla patronlarıyla anlaşamadıkları için ortaya çıkmaktadır veya kendilerinin bir işi daha iyi yönetebileceklerine dair inançları nedeniyle ortaya çıkmaktadır) kadınlar özgür olma, başarıma güduları ve daha çok da yetenekli olmalarına rağmen ilerlemede daha üst yönetim kadrolarına getirilmemeleri sonucu iş hayatında yaşadıkları hayal kırıklıkları neticesinde girişimci olmaktadır.⁵⁶

Erkek girişimciler mevcut işlerindeki memnuniyetsizlikleri, işten çıkarılma ya da işi bırakma gibi sebeplerle yeni girişimde bulunmaktadırlar. Kadın girişimcilerin girişimde bulunma nedenleri ise, çalıştığı işten soğuma, yaptıkları işte engellendikleri duygusuna kapılma ve belirli bir alanda yoğunlaşan ilgi nedeniyle iş değiştirme şeklinde sıralanabilir.

Bir girişimin kurulmasında önemli yeri olan finansal kaynakların temininde erkek girişimciler kişisel varlık ve birikimlerinin yanı sıra profesyonel destek de sağlama çabasındadırlar. Bu bağlamda banka kredileri ve yatırımcı desteği erkek yatırımcılar için önemli bir kaynak olmaktadır.⁵⁷ Ek olarak erkek girişimciler girişimlerini aile ya da arkadaşlardan alınan borçlarla da finanse etmektedirler.

⁵⁵ Michael P. Peters, Robert D. Hisrich, **Entrepreneurship**, 4. Baskı, Boston: IrwinMcGraw-Hill, 1998, 76.

⁵⁶ Semra Arıkan, 58.

⁵⁷ Berfu İlter, 71.

Finansal kaynak temininde kadın girişimciler için durum biraz daha farklıdır. Kadın girişimciler için fon kaynakları sınırlıdır. Kadınlar teminat gösterecek varlıklarının sınırlı olması nedeniyle finans kuruluşlarından kredi almakta güçlük yaşamaktadırlar ve bu nedenle de girişimlerini kişisel birikim ya da borçlarla finanse etmektedirler.

Kadınlar, bir işletmenin kurulması ve yönetilmesi için ihtiyaç duyulan unsurlar olan kredi olanakları, teknolojik gelişmeler hakkında yeterli bilgi, yüksek katma değeri olan ürünleri pazarlayabilme imkânları gibi birçok olanağa toplumsal kısıtlamalar ve statüleri nedeni ile erkeklere nazaran güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Mesleki altyapı yönünden incelendiğinde kadınlar hizmet sektörü gibi alanlarda kendilerine altyapı oluşturmalarına karşın erkekler pek çok iş sahasında rekabet edecek düzeydedirler. Her iki grubun iş sahasındaki tecrübeleri incelendiğinde erkekler kadınlara oranla daha yüksek mevki ve iş standartlarında olmaları sebebiyle alanlarında kendilerini uzman olarak niteleyebilmektedirler. Kadınlarsa kendilerini sadece tecrübeli olarak ifade etmektedirler.

Erkek girişimcilerin kişisel özelliklerine bakıldığında idealist, kararlı, kendilerine güvenleri yüksek, kendilerinin patronu olma isteği içinde oldukları görülmektedir. Kadın girişimcilerin ise erkeklere göre kendilerine daha az güvendikleri, esnek ve toleranslı oldukları, sosyal ve ekonomik çevreyle mücadele etme yeteneğine sahip kişiler oldukları görülmektedir. Bilmediği konuları sormaya ve başkalarından akıl almaya yatkındırlar.

Kadın girişimciler erkeklere göre daha çevik ve daha sabırsızdırlar. Kendilerini daha çok stres altında hissettikleri ve daha çok endişe duydukları, bunların sonucunda da daha çok yoruldukları ve gergin oldukları ortaya çıkmıştır. Kadın girişimcilerin bu şekilde hissetmelerine sebep, erkek egemenliğindeki bir alanda kendilerini kabul ettirmeye çalışmaları ve ancak bu şekilde ayakta kalacaklarını düşünmeleri, daha çok çalışmaları ve daha rekabetçi olmaları gerektiğine inanmalarıdır.⁵⁸

Kadın ve erkek girişimcilerin geçmiş yaşamlarındaki altyapılarına bakıldığında her iki grubun da genellikle ailenin ilk doğan çocuğu olduğu ve ailelerinin kendi işini

⁵⁸ Semra Güney, 40.

yapmakta olduğu gör÷lmektedir. Erkeklerin girişimciliğe başlama yaşı 25-35 iken kadınlarda yaş aralığı 35-40 olmaktadır. Kadın ve erkek girişimcilerin üniversite mezunu olduğu, her iki grubun da işletme alanında eğitim gördüğu ancak, erkek girişimcilerin ek olarak teknik alanlarda da eğitim gördüğu söylenebilir.

Kadın ve erkek girişimcilerin girişimcilik sürecinde destek edindikleri gruplar incelendiğinde erkeklere arkadaşlarının, eşlerinin, profesyonel kişilerin (avukatlar, muhasebeciler) destek olduğu gör÷lmektedir. Kadınları ise yakın arkadaşları, aileleri ve kadın kuruluşları desteklemektedir.

Kadın ve erkek girişimcilerin kurdukları işletmeler incelendiğinde, erkek girişimcilerin imalat veya inşaat sektöründe iş kurdukları, kadın girişimcilerin ise eğitim, danışmanlık ve halkla ilişkiler gibi hizmet sektörlerini tercih ettikleri gör÷lmektedir. Kadınlar sektöre giriş olaylığı, daha az sermaye ve donanım gerektirmesi nedeniyle hizmet sektörünü tercih etmektedirler. Ayrıca bu sektörlerde yürüt÷len faaliyetler, kadına iş ve aile yaşamını dengeleme olanağı sunabilmektedir. Bu nedenle imalat sektöründe kadın girişimci oranı oldukça sınırlı kalmakta, bu sektörde faaliyet gösteren kadınlar genellikle erkek ortaklarla birlikte çalışmaktadırlar.⁵⁹

Destek grupları açısından da kadın ve erkek girişimciler arasında benzerlikler azdır. Erkekler en önemli destek vericileri olarak ‘dış’ danışmanları (avukatlar, muhasebeciler) görmekte, eşleri hemen daima ikinci sırada yer almaktadırlar. Kadınlar ise, bu konuda eşleri birinci sırada, yakın arkadaşlarına ikinci sırada ve danışmanlar üçüncü sırada görmektedirler. Bunun ötesinde, kadınların destek ve bilgi konusunda çeşitli kaynaklara (meslek kuruluşları ve kadın dernekleri gibi) ağırlık vermelerine karşın, erkeklerin destek alma konusunda mesleki kuruluş ve dernek çeşitliliği az olduğu için bu kaynaklardan yardım almamaktadırlar.⁶⁰

Günümüzde, araştırma sonuçları ve toplumun tutumu, yeni açılan iş yeri sayısı bakımından erkek girişimcilere oranla gittikçe artan bir grafik sergileyen kadınların girişimcilik alanında oldukça başarılı oldukları ve fırsat eşitliğinin tanınması,

⁵⁹ Nalan Yetim, Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, 2002, 81.

⁶⁰ Semra Arıkan, 79.

kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapılması ve cinsiyete yüklenen rolden kaynaklanan engellerin kaldırılması durumunda bu başarı düzeylerinin daha da artacağı yönündedir.

2.3. Kadın Girişimciliğinin Gelişimi

İlk kadın hareketlerinin Birleşik Amerika’da, 1840’lardan sonra Avrupa ülkelerinde ortaya çıktığı bilinmektedir. Bireysel hareketler biçiminde gelişen kadın hareketlerine bu anlamda, kadınların giderek daha çok üretime katılmaları ve üretim aşamasında pek çok eşitsizlikle karşılaşmaları sebebiyle daha çok kapitalist toplumlarda karşılaşmaktadır. Özellikle A.B.D., İngiltere ve Fransa kadınların haklarını almak için giriştikleri mücadelelerin yoğun olduğu ülkeler olmuştur. Ancak gerçek anlamda kadınların ekonomik gücü ve rollerinin yeniden kamuoyu gündemine getirilmesi I. ve II. Dünya Savaşları sırasında kadın iş gücünün yeniden iş piyasasına çıkması nihayet 1960’lı yıllarda uluslararası göç hareketinin artması ile birlikte olmuştur. II.Dünya Savaşı’nın getirmiş olduğu ekonomik ve sosyal değişimler ile birlikte, tüm dünya ülkelerini kadınların statüsüne ve sorunlarına evrensel çözümler getirmek için çalışmalar başlatmışlardır.⁶¹

Bu 1947 yılında Birleşmiş Milletler Teşkilatı içinde “Kadın Statüsü Komisyonu” kurularak tüm üye ülkelerde kadının statüsü ve sorunları belirlenmiştir. Birleşmiş Milletler 1975 yılını Uluslararası Kadınlar Yılı olarak kabul ederek, bu yılda kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliğin azaltılması, kadınların kalkınma çabalarının tümü içinde yer alması ve kadınların dünya barısının güçlendirilmesine katkıları yönünde yoğun faaliyetlerin yapılması amaçlanmıştır.⁶²

1980’li yıllar gerek batılı ülkelerin birçoğunda, gerekse ülkemizde liberal ekonominin ve girişimcilik kültürünün benimsendiği yıllar olarak bahsedilir. Ljunggren ve Kolvereid (1996), bu dönemde kadın girişimcilerin sayısının batılı ülkelerde erkek girişimcilere oranla çok daha hızlı bir şekilde artmakta olduğunu belirtmişlerdir. Kadın girişimciliği üzerine batı yazınında yer alan çalışmaların

⁶¹ Semra Arıkan, 231.

⁶² Semra Arıkan, 232.

oldukça geniş bir yelpaze (işletme, psikoloji, sosyoloji vb.) içinde yer aldığı söylenebilir.⁶³ Kadının işgücüne katılımı ile ilgili çalışmalar, 1980’li yıllara kadar ekonomik büyümeye faydaları açısından olumlu olarak değerlendirilmeyen, küçük işletme girişimciliğinin desteklenmesi ile oldukça bağlantılı olduğu söylenebilir. Bu yıllardan itibaren küçük işletme girişimciliği, Üçüncü Dünya ülkeleri açısından yoksulluktan ve işsizlik sorunlarından kurtulmanın bir yolu olarak değerlendirilmiştir. Üçüncü Dünya ekonomilerinde küçük girişimciliğin tarım ve sanayi kesimlerinin dışına taşan bir değerinin olduğu, bakım-onarım, ticaret ulaşım ve diğer hizmet kesimlerinde bu olgunun sanayi kesimine oranla daha önemli bir yer tuttuğu vurgulanmıştır.⁶⁴ Bu kapsamda girişimciliğin bilgi çağıyla birlikte artan önemi sebebiyle yaygınlaştırılması, teşviklerin artırılması, kadınlara yönelik yetersizliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar artırılmıştır denilebilir.

Kadınların bu süreçte çalışma yaşamına daha aktif olarak katılımlarının artmasında başlıca şu faktörlerin etkili olduğu söylenebilir:⁶⁵ Dünya çapında çalışan kadınları koruyucu ve destekleyici yasaların ve uygulamaların artması, demografik gelişmeler, şehirleşme oranlarında artış, eğitim olanaklarının artması, standart dışı (atipik) çalışma şekillerinin ortaya çıkması, geçim sıkıntısı ve ekonomik zorluklar, evlenme oranlarında azalma, buna karşılık boşanma oranlarında artış, toplumların, kadınların çalışmasına yönelik tutumlarında meydana gelen olumlu gelişmeler, çocuk bakımı ve diğer hizmetlerdeki iyileşmeler.

Türkiye’de ise 1980’li yıllar, kadın hareketinin ivme kazandığı bir dönem olarak tarihteki yerini almıştır. Türkiye’de kadın hareketini inceleyen araştırmacılar tarihsel olarak üç dönemden söz ederler: Osmanlı Dönemi, Cumhuriyetin ilk yılları ve seksen sonrası dönem. Tekeli (1993) ve Sirman (1989), Atatürk reformları Türkiye’deki kadın hareketinin başlangıcı olarak kabul edilse de, aslında hareketin temelini 19. yüzyılın sonlarına doğru uzanan neredeyse yüz yıllık bir tarihi geçmişi olduğunu ifade etmektedirler. Bu bağlamda kadın hareketinde ilk dönemin, Osmanlı’nın son dönemine, II. Meşrutiyetin ilan edildiği yıllara denk geldiği söylenebilir. İkinci

⁶³ Zeynep Özsoy Gökakın, Doksanlı Yılların Yeni Kahramanları: Türkiye’de Girişimci Kadın Profili, **8. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri**, Nevşehir: 2000, 109.

⁶⁴ Nalan Yetim, 80.

⁶⁵ Faruk Kocacık, Veda B. Gökkaya, “Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları,” **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, 2005, 199.

önemli dönemin kuşkusuz Cumhuriyet'in ilanı ve Atatürk reformlarının hayata geçirilmesi ile yaşandığı ifade edilebilir. 1980 askeri darbesinin sonrası ise kadın hareketinin üçüncü dönemi olarak belirtilebilir. Seksen sonrası kadın hareketinin önemi, ilk iki dönemde erkekler tarafından başlatılan ve yönlendirilen hareketin ancak bu dönemde kadınların güdümüne geçmiş olmasıdır.⁶⁶

Bu bağlamda günümüzde kadın; yalnızca belli bir mesleğin uygulayıcısı veya çeşitli kesimlerde kolgücü ile görev yapan bir emekçi olarak değil, aynı zamanda bir girişimci olarak da varlığını ortaya koymaktadır.⁶⁷

Ülkemizin gerek geleneksel değer ve tutumları, gerekse sosyo-ekonomik yapısından kaynaklanan sebeplerle kadınlar dezavantajlı duruma düşmektedirler. Ancak toplumsal yapımızdaki hızlı değişme, yaşamın her alanında olduğu gibi çalışma yaşamını da etkilemiştir. Çalışma yaşamında erkek hakimiyeti sarsılmaya ve kadın girişimciler de bu alanda kendilerini gösterme fırsatlarını bulmaya başlamışlardır.⁶⁸

Türkiye'de kadınların ekonomik rollerinin genişlemesiyle, ekonomik kalkınmada önemli birer kaynak olarak daha etkin kullanılmaları gerektiğinin altını çizmek gerekir. Böylece kadınlara eşit istihdam, mesleki eğitim ve iş güvencesi imkanları sağlanması ve iyileştirilmesi ile toplumda demokratik, özgürlükçü, katılımcı ve çoğulcu bir yapılanmanın geliştirilmesi de hızlandırılmış olacaktır.⁶⁹

2.4. Kadın Girişimciliğın Önemi

İş ve siyaset dünyasında gerek Türkiye'de gerekse dünyada erkeklerin hakim rol üstlendikleri bilinen bir gerçekliktir. Bunun en önemli nedeninin ise "erkeğın başarılı olmaya odaklanması ve buna göre programlanması" şeklindeki görüşler hâkimdir. Fakat bu durumun gün geçtikçe değişim gösterdiği ve kadınların da yeni fikirlere

⁶⁶ Zeynep Özsoy Gökakın, 109.

⁶⁷ Müslüme Narin, Ali Marşap, M.Ali Gürol, 69.

⁶⁸ Aykut Bedük, Türkiye'de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliğı, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 2005, 3 (12), 107.

⁶⁹ İsmail Bircan, Türkiye'de İşgücü Piyasasında Kadın ve Kadın Girişimciliğı, **20.yy. Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı**, TODAİE, Ankara:1998, 274.

açık ve kendi birikim ve yeteneklerini maddi kazanca dönüştürmeye eğilimli oldukları kadın çalışanlar arasında kabul edilen bir görüş haline dönüşmüştür.

Kadın girişimciliği OECD üyesi ülkelerde ve Dünyanın her yerinde gelişmektedir. Bazı ülkelerde kadınlara ait işletmelerin gerek sayısı gerekse cirosu çok süratli bir şekilde artmaktadır. Pek çok OECD üyesi ve üye olmayan ülkelerde/ekonomilerde ortalamanın üzerinde başlangıç oranları ile KOBİ sahibi olan kadınların payının arttığı araştırmalarda ortaya çıkmaktadır. Küresel ekonomik bütünleşmenin yaşandığı çağımızda, bu önemli ekonomik ve sosyal gelişme dünyanın her yerindeki politika yapımcıların dikkatini çekmektedir.

Diğer taraftan Dünyanın birçok ülkesinde ekonomik politikaların oluşturulması süreçlerine kadınların katılımları hâlâ söz konusu değildir. Oysa hükümetler ve diğer karar vericiler, kadının ekonomik potansiyelini ve bağımsızlığını ele alırken, bütün politika ve programlara toplumsal cinsiyete dayalı bakış açısını yerleştirmeyi amaçlayan bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce, bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir değerlendirme yapma imkânı doğacaktır.

Günümüzde sosyal, teknolojik ve endüstriyel değişimler daha fazla kadının iş hayatında yer bulmasına neden olmaktadır. Gerek bilgi teknolojilerindeki yenilikler sayesinde bilgi elde etmenin kolaylaşması gerekse eğitilmiş kadın sayısındaki yükselmeler, kadınların çalışma yaşamının her noktasında daha sık görülmesi sonucunu doğurmuştur. Bu anlamda girişimcilik, kadınlar için en cazip kariyer alanlarından biri olmaya başlamıştır.⁷⁰

Özellikle üretim sektörlerinin küçülmesi ve bunun karşısında hizmet sektörünün çabuk büyümesi, istihdamda sanayi sektöründen hizmet sektörüne kaymalara sebep olmuştur. Hizmet sektöründe kadınlara olan ihtiyacın yüksek olması, onların daha kolay görev almaları ve yatırım yapmaları “kadın çalışan” ve “kadın girişimci” etkinliğinin artmasına sebebiyet vermektedir. Bununla birlikte kadın girişimcilerin

⁷⁰ Semra Güney, Kadın Girişimciliğine Genel Bakış, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 1-1, 2006, 26.

nitelik ve nicelik olarak giderek çoğalmasının diğer nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:⁷¹

1. Sosyo-kültürel altyapıdaki değişim sonucu günümüzde çok sayıda kadının çalışma hayatına girmesi ve eğitim seviyelerinin yükselmesi,
2. Yönetimin orta kadrolarında bulunan kadınların, çalıştıkları işyerlerinde personel azaltma politikası izlenmesi kaygısı ile bir gün işsiz kalabilecekleri düşüncesi ve dolayısıyla kendi kendilerinin patronu olmayı istemeleri,
3. Başarılı kadın girişimcilerin sayısındaki artış ile rol model alabilecekleri kimselerin çoğalması,
4. Birçok işletmede “cam tavan” (glass ceiling) olarak adlandırılan ve kadınların işletmelerde ancak belli bir noktaya kadar yükselebilecekleri düşüncesinin kafalara yerleşmiş olması ve iş dünyasında hala erkek egemen yönetimlerin bulunması kadınlara kadın girişimciliğin önemini göstermektedir.

Kadınların işletme açması ve geliştirmesi, önündeki engellerin kaldırılması ve kadın işletme sahipleri için eşit ortam oluşturulması, güçlü bir girişimcilik anlayışı açısından önemlidir ve ulusal büyüme stratejilerinde de önemli bir yere sahiptir. Kadın işletme sahipleri girişimcilik faaliyetlerinde yeni alanlar oluşturmakta ve yeni, bilgiye dayanan ekonominin önemli aktörleri olma potansiyelini taşımaktadırlar. İnsan nüfusunun yarısının kadın olduğunu düşündüğümüzde ekonominin lokomotifi olan KOBİ’lerde kadın girişimcilerin de aktif rol alması ülke ekonomisini çok daha ileriye taşıyacaktır.

2.5. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Faktörler

Kadınların kendi işlerinin patronu olma isteği, çeşitli sebeplerden dolayı maaş ve ücret karşılığı çalışmak istememeleri, ekonomik özgürlüğe sahip olma ihtiyacı, evin gelirine katkıda bulunma isteği gibi etkenler kadın girişimcileri harekete geçiren önemli faktörler arasındadırlar. Erkek girişimcilerin karşılaştıkları sorunlara ilaveten

⁷¹ Mehmet Ali Gürol, **Türkiye’de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar, Sorunlar, Beklentiler ve Öneriler**, Ankara: Atılım Üniv. Yayınları, 2000, 242.

cinsiyet rolünün getirdiği sorunlar da olmasına rağmen yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı kadın girişimciler kendi işlerini kurmaya yönelmektedirler.

Kadınların iş kurma sürecini etkileyen etkenleri incelemek üzere pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar doğrultusunda kadınları iş kurmaya yönlendiren, girişimci olmak konusunda güdüleyen faktörler itici ve çekici olmak üzere iki gruba ayrılabilir. İtici faktörler kadınları iş yapmaya iten sebeplerdir. Konuya duyulan ilgi ile ilgili faktörler ise çekici faktörlerdir.

2.5.1. İtici Faktörler

Kadınları iş yapmaya ve girişimci olmaya iten sebepler başlıklar halinde ele alınmaktadır.

2.5.1.1. İşsiz Kalma

İşgücü piyasası incelendiğinde erkek egemen sektörler ve toplumların adet, gelenek, görenek gibi yazılı olmayan ama kabul görmüş toplumsal değerleri kadınların iş bulma konusunda sınırlı fırsatlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kadınları iş kurmaya iten itici faktörler arasında ilk sırada işsizlik gelmekte denilebilir.

Gerek krizler gerekse de küçülme gibi ekonomik değişikliklerle birlikte kişileri iş yerlerinde fazlalık olarak görmeleri ile hem devletin hem de işletmelerin işçi çıkarımları pek çok ülkede işsizliğe yol açmaktadır. Özellikle de kadınlar için çalıştıkları iş yerlerinde fazlalık olarak görülme sorunu onları işsiz kalma korkusuyla mağdur etmiş, onları kendi işlerini kurmaya itmiştir.⁷²

2.5.1.2. İşlerindeki Memnuniyetsizlik ve Cam Tavan Sendromu

İş doyumunu genel olarak, kişinin işinden ve işle ilgili olan faktörlerden aldığı hazzı ve mutluluğu ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile iş doyumunu kişinin işle ilgili duygusal

⁷² Karen D. Hughes, **Pushed or Pulled ? Womens Entry Into Self-Employment and Small Business Ownership, Gender, Work and Organization**, Alberta:2003, 10(4): 437-438

tepkilerinin bir birleşimidir. İş doyumu olarak ifade edilen kavram kişilerin iş ve çalışma koşullarındaki değerlendirmelerinden oluşmaktadır yani iş doyumu insanların işlerinden hoşlanma derecesidir, iş doyumsuzluğu da insanların işlerinden hoşlanmama derecesidir.⁷³

İş tatminsizliğinin sebeplerinden biri de cam tavan sendromu olarak görülmektedir. Üst düzey görevlerde yer almak isteyen kadın çalışanların karşılaştıkları bu durum özellikle üst düzey pozisyonlara ulaşmak isteyen kadınlar, genel olarak işyerlerinde adeta cam bir tavan ile karşılaşmakta ve özellikle yüksek düzeyde sorumluluk gerektiren yönetsel pozisyonlarda çok az sayıda temsil edilmektedirler.⁷⁴

Cam tavan kavramı ilk başlarda kadın çalışanların iş hayatında kendilerini yetersiz hissetmeleri, ailevi sorumluluklara daha fazla önem vermeleri, toplumsal önyargılardan dolayı yönetsel mevkilere yükselmelerinin mümkün olmadığı inancı gibi içsel engellemeleri içerse de zamanla kapsamını genişletmiş ve kadınların yükselmek istediklerinde örgütsel, toplumsal tüm engellemeleri kapsar hale gelmiştir. Çalışmalar göstermiştir ki kadınlar için belli bir kademeye kadar ilerleyip kimsenin tam olarak adlandıramadığı önyargılar ile üst ya da tepe yönetim pozisyonlarına ilerlemelerinin engellenmesi yani yönetim kadrolarından uzak tutulması için oluşturulmuş görünmez bir sınır bir tavanın varlığından bahsedilmektedir.⁷⁵

İş doyumunun olmaması yani insanların işlerinden hoşlanma derecesinin ve işle ilgili olan faktörlerden aldığı mutluluğun düşük olması, cam tavan gibi nedenler kadınları kendi işlerini kurmaya itmektir.

⁷³ Steven L. McShane, Marry Ann Glinow, **Organizational Behavior**, NewYork: McGruw Hill, Irwin: 2003, 37-137.

⁷⁴ Semra Arıkan, Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Ankara: 2003 S1, 3.

⁷⁵ Şule Aydın, Emrah Özkul Vd, Otel İşletmelerinde Kadınların Üst ve Tepe Yönetime Yükseltilmesinde Cam Tavan Etkisi Üzerine Bir Araştırma, **15.Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri**, Sakarya: 25-27 Mayıs 2007, 313.

2.5.1.3. Çalışma Saatlerinde Esneklik İsteği

Kadınların annelik, eşlik, ev kadınlığı gibi rolleri bulunmaktadır. Bu rollerin gereklerinin yerine getirilmesi noktasında kadının iş ve aile yaşamı dengesinde zorlanacağı söylenebilir.

Aile sorumluluğu ve annelik rollerinin etkisiyle kadınlar genel olarak kariyerlerine ara vermek durumunda kalabilmektedirler. Bu bağlamda girişimcilik kadına, kariyerine farklı bir yerden devam etme imkânı sunarken; annelik rolünü de sağlıklı bir şekilde sürdürmesine imkân tanımaktadır.⁷⁶ Girişimciliğin bağımsız olma, kendi işinin patronu olma gibi unsurları kadınların aile sorumluluğu ve annelik rollerinde daha esnek hareket kabiliyeti kazanmalarına olanak tanımaktadır.

2.5.2. Çekici Faktörler

Bu başlık altında iş yapmaya ve girişimci olmaya çeken sebepler başlıklar halinde ele alınmaktadır.

2.5.2.1. Kendini Gerçekleştirme İsteği

Yapılan araştırmalarda kadınlar için kendi işini kurma amacının kadının gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Maddi sıkıntı içindeki kadınlar için en önemli faktör gelir kaynağı elde etmek iken, maddi yönden bir gelire ihtiyacı olmayan kadın içinse en büyük etken “kendini gerçekleştirme” olmaktadır.⁷⁷ Kadın girişimcileri etkileyen ve girişimci olmaya çeken faktörler arasında ilk sırada kendini gerçekleştirme isteği gelmekte denilebilir. Ayrıca kadınların finansal kazançtan önce kendini ispat etme, kendini gerçekleştirme isteği iş kurmalarında çekici bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁷⁶ Muriel Orhan, Don Scott, Why women enter into entrepreneurship: an explanatory model, **Women in Management Review**, Vol. 16 No. 5, Lismore: 2001, 232-247.

⁷⁷ Müslüme Narin, Akın Maşrap, Mehmet Ali Gürol, 69.

2.5.2.2. Girişimcilik Güdüsü

Risk stlenme, yenilikler yaratabilme gibi etkenler girişimcilik kültürünün temel unsurlarıdır. Girişimcilik güdüsü bu özellikleri taşıyan kadının emeği, sermayeyi ve diğer üretim faktörlerini bir araya getirerek mal veya hizmet üretimini amaçlama isteğidir.

2.5.2.3. Zengin Olma İsteği

Başka işletmelerde maaşlı ya da ücretli çalışmak yerine kendi içinde çalışmak daha güdüleyici olabilmekte, daha fazla gelir elde etme ve zengin olma fırsatı sunmaktadır. Genelde kadınlar için ekonomik güdüleme faktörleri erkeklere göre daha arka planlarda kalsa da, çekici bir faktör olarak zengin olma isteği de karşımıza çıkmaktadır.

2.5.2.4. Sosyal Statü Edinme İsteği

Sosyal statü, kişinin sosyal yerinin toplumun diğer fertleriyle karşılaştırıldığında, nerede olduğunu gösteren bir değerlendirme olarak tanımlanmaktadır. Statü, bireyin çevresindeki kişilerin toplumda ona nesnel olarak uygun gördükleri makama verilen isimdir.⁷⁸ Kadınlar, ev kadınlığı ve annelik rollerinin yanında, toplumda da bir birey olarak kabul görme isteği ve çabası içinde olmaktadır. Buna giden bir yol olarak da girişimciliğe yönelmektedirler. Yine kadınlar toplumda başarmış olarak anılmak ve belli bir konuma gelmiş olarak görülmek istemektedirler. Dolayısıyla sosyal statü edinme isteği de çekici bir faktör olarak kadınları iş kurmaya yöneltmektedir.

2.5.2.5. Güç Elde Etme İsteği

G ihtiyaı kişinin, başkalarının davranışını etkileme, onları kontrol etme ve onlardan sorumlu olma isteği olarak tanımlanmaktadır. Burada amaç, diğer insanları etkilemek, yönetmek ve olanaklar doğrultusunda hâkimiyet altına almaktır.

⁷⁸ Müzeyyen Gönüllü, Gönül İli, Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve Ev İlişkileri, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 25(1), Sivas: 2001, 86.

McClelland'a göre güç ihtiyacı iki boyutta incelenebilmektedir, bunlar; pozitif boyutlu ikna eden ve motive eden güç ya da negatif boyutlu, itaat ettiren ve hâkimiyet altına alan güç olarak ifade edilmektedir.⁷⁹

Gücün tanımından da anlaşılacağı üzere girişimci olan bir kadın diğer insanları etkileyebilir, yönetebilir ve şartlara göre egemenlik kurabilir. Bu imkanlara sahip olmak isteyen yani güç elde etmek isteyen bir kadın için girişimcilik değerlendirilmesi gereken bir fırsat olarak görülmektedir.

Sıralanan bu faktörler kadınları girişimci olmaya iten ve çeken faktörlerden bazıları olarak değerlendirilmelidir. Genel bir değerlendirme yapıldığında ön plana çıkan itici faktör işsizlik ve çekici faktör ise kendini gerçekleştirme isteğidir denilebilir.

2.6. Türkiye'de Kadın Girişimciliği

Girişimciler yaşadıkları sosyal ve ekonomik çevrenin bir ürünüdürler. Her ne kadar girişimciliğin kişinin yetenekleri ve eğitimi ile ilgisi varsa da tek başına bu öğeler yeterli değildir. Girişimciliğin niteliğini ve kapsamını bireysel beceri ve eğitimden daha çok toplumsal ortam belirler. Bu nedenle özellikle geleneksel değer yargılarının, oldukça belirleyici olduğu ve ataerkil bir aile yapısının hala yaygın olduğu ülkemizde bu unsur çok önemlidir.⁸⁰

Girişimcilik bir süreçtir ve bu süreçte içinde bulunduğu ortamın pek çok alanından etkilenmektedir. Ortamdaki arz-talep durumu, hükümetin girişimciliğe bakış açısı ve destekleme politikaları, özel sektörün durumu, siyasi etkiler gibi alanlar bu sürecin en önemli parçalarındandır.

⁷⁹ Adnan Ceylan, Nigar Demircan, Girişimcilerin Başarı, Güç ve Yakın İlişki İhtiyaçlarının Kişilik Özellikleriyle İlişkisi Üzerine Düzce Bölgesi'ndeki KOBİ'lerde Yapılan Bir Araştırma. **21. Yüzyılda KOBİ'ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri, Doğu Akdeniz Üniversitesi, İşletme Fakültesi**, 2002, 2.

⁸⁰ Necla Arat, 204.

2.6.1. Türkiye’de Kadın Girişimciliğın Mevcut Durumu

Türkiye’de de dünyada olduğu gibi kadınlar girişimcilik konusunda çeşitli nedenlerle erkeklere göre dezavantajlı durumdadırlar. Ülkemizde kadın girişimcilik konusu kapsamlı olarak ilk kez 1992 yılının Ekim ayında İstanbul’da yapılan bir sempozyumda toplumun ve özellikle de kadınların gündemine girip dikkat çekmiştir.

Türkiye’de değışen sosyal, ekonomik ve kültürel etmenlere karşın değışmeyen kadın olma gerçeği, kadının tüm toplumsal ilişkilerini belirlemekte ve etkilemektedir. Çok güçlü bir ataerkil aile yapısı ve cinsiyet ayırımı kadın için geçerli kuralları ve üstlendiği rolleri oluşturmaktadır. Bu toplum yapısı içinde kadın için “evlilik ve aile” vazgeçilmez bir yere sahip olmaktadır.⁸¹

Ekonomik şartların zorlaşması ailelerin yaşamlarını sürdürmesinde engel teşkil etmektedir. Erkeğın gelirinın yetersiz kaldığı ya da erkeğın işini kaybettiği durumlarda aileye ek gelir/gelir getirme gereksinimi kadını çalışma yaşamına sürüklemektedir.

Sosyal bir faktör olarak eğitim ve eğitim düzeyinin yükselmesi, kadının çalışma yaşamına girmesini kolaylaştırıcı bir etmendir. Eğitim aynı zamanda, kadının iş yaşamında başarısını etkilemesi ve gerekli olması açısından da önemli rol oynamaktadır. Toplumların yazılı olmayan ama geçerli olan değer yargılarına göre cinsiyet rolünün sonuçları olarak kadının yerinin ev olduğuna ilişkin düşünce zamanla özellikle kentlerde değışime uğramış ve teknolojik değışmeler ve gelişmelerle insan yaşamının kolaylaşmasıyla kadının çalışma yaşamına girmesi ve iş ve aile yaşamını dengede yürütmesini mümkün hale getirmiştir.

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren kadınlar üzerine yapılan çalışmalarda savunulan tez, kadınlar için ev dışında çalışmanın birincil amaç olmadığı, kadınların bu durumu zorunlu ve geçici olarak değerlendirdikleri, asıl bulunmak istedikleri alanın ev, yapmak istedikleri faaliyetlerin ise ev kadınlığı ve annelik olduğu yönündedir. Kadınların kentsel ekonomik faaliyetlere neden az katıldıkları, genellikle aile

⁸¹ Aykut Bedük, 107.

içindeki rol, bu role bağlı tercihler ve aile içindeki ataerkil ilişkilerle açıklanmıştır. Türkiye’de kadın girişimciliği 1970’de yaşanan ekonomik bunalım sonrası yapısal dönüşümlerden ve Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarının üçüncü dünya ülkelerine tavsiye ettiği yapısal uyum politikalarından etkilenmiştir.⁸²

Türkiye’de kadınların işgücüne katılımları veya işyeri açmaları hususunda hukuki bir engel bulunmamaktadır. Türk Medeni Kanunu’nda evli kadının çalışması ve ticarethane açması için gerekli “koca izni” şartı, 1990 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından “Anayasa önünde eşitlik ve çalışma özgürlüğü” ilkesine aykırı bulunarak kaldırılmıştır. Ayrıca devlet eliyle bazı teşvik ve desteklerde kadınlara pozitif ayrımcılık yapıldığı da görülmektedir.

Yeni bir girişimin planlanması ve gerçekleştirilmesi risk ve yoğun çaba gerektirmesine rağmen; girişimci kadınların sayısı dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hızla artmaktadır. Ülkemizde kadınların iş gücüne katılımını kolaylaştıracak, kadınların karşılaştıkları sorunları azaltacak önemli ekonomik, sosyal değişimler gerçekleşmiştir. Bu değişimlerin sonucunda kadın girişimciliği Türk toplumu tarafından daha kabul edilebilir ve uygulanabilir bir hale gelmiştir.

2.6.2. Kadın Girişimciliği Alanında Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar

Genel olarak kadın girişimciliğinin, girişimciliğe yüklenen sosyo-ekonomik roller açısından desteklenmesini üç farklı yaklaşım doğrultusunda incelemek mümkündür. İlk yaklaşım olan büyüme yaklaşımına göre, kadın girişimciliği ekonomik büyümenin bir kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Diğer yaklaşım olan iş yaratma yaklaşımının temelinde ise işsizlikle mücadelede daha geniş stratejiler adına kadın girişimciliğinin desteklenmesi düşüncesi yer almaktadır. Son yaklaşım yoksulluğu azaltma yaklaşımı da yoksul kadınların ve ailelerinin hayatlarını devam

⁸² Yıldız Ecevit, Der. Şirin Tekeli, **Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeginin Konumu ve Değişen Biçimleri, 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, 3.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 1995, 118.

ettirebilmeleri için, onların kendi işlerine sahip olması gereğine öncelik vermektedir.⁸³

Dünyada işgücü piyasasındaki arz fazlasının giderilmesi amacıyla başta devlet olmak üzere tüm ekonomik aktörlerin, girişimciliğin geliştirilmesi için küresel düzeyde çalışmalar yürüttüğü, girişimciliği öğrenilebilir bir faaliyet ve disiplin olarak incelediklerini söylemek mümkündür.⁸⁴ Türkiye’de de potansiyel ve mevcut girişimci kadınları desteklemek ve onlara yön vermek amacıyla kurulmuş kamu kurum ve sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu çalışmada bu amaçla varlığını sürdüren başlıca kurum ve kuruluşlar alfabetik sırayla tanıtılmaktadır:

Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV): 1986 yılında dar gelirli kadınların yaşam kalitelerini ve ekonomik durumlarını iyileştirmelerine destek olmak ve yerel kalkınmada liderliklerini güçlendirmek amacıyla kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütüdür. KEDV, dar gelirli kadınların yoksullukla mücadeledeki uzmanlıklarına, ailelerini ve toplumu geliştirme güçlerine inancıyla, onlarla ilkel bir ortaklık anlayışıyla çalışmakta, tüm projelerini onların ve çevrelerinin sinerjisiyle geliştirmekte, yerel yönetimler ve toplumdaki diğer aktörlerle işbirliği yapmaktadır. 29.01.2001 tarihli, 2001-2009 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına kuruluş statüsü bulunmaktadır. KEDV çalışmalarının sonuçlarını yaygınlaştırmak üzere uygun ortam oluşturmak, karşılıklı deneyim alışverişinde bulunmak ve kadınların girişimleri için kaynak yaratmak amacıyla merkezi ve yerel yönetimler, üniversiteler, ilgili alanlardan kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği ve diyalog içindedir. Vakıf faaliyetleri son yıllarda annelere nasıl iş bulabilecekleri ve kendi işini nasıl kurabilecekleri konularında eğitim vermek üzerine daha da yoğunlaşmıştır.⁸⁵

Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği (KAGİDER): KAGİDER, Türkiye Kadın Girişimciler Derneği, Eylül 2002’de 37 kadın girişimci tarafından ülke çapında

⁸³ Münevver Soyak, Kadın Girişimciliği ve Mikro Finans: Türkiye Deneyimi, **Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi**, Bıшкеk, 2006, 169.

⁸⁴ Belkis Özkara, Kemal Karayormuk, Mehmet Ali Köseoğlu, Girişimcinin Son Köyü: Girişimlerin Sürekliliğinin Sorgulanması, **Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi**, Bıшкеk, 2006, 226.

⁸⁵ Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı Web Sayfası, <http://www.kedv.org.tr/hakkimizda/> 08.08.2015.

faaliyet gösteren ve kar amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütü olarak İstanbul'da kuruldu. Özellikle kadın girişimciliğine özel faaliyet gösteren tek kurum denebilir. KAGİDER bugün farklı sektörlerde aktif olarak çalışan ve değer üreten 305 kadın girişimci üyesi vardır. Derneğin kurucuları arasında; her türlü hukuk ve yönetim danışmanlığı yapan, sağlık, ilaç, maden, gıda, içecek, turizm, yayıncılık, halkla ilişkiler, tekstil, perakende, insan kaynakları, pazarlama, reklamcılık, finans, bilişim, film yapımıcılığı, ulaşım-nakliye ve denizcilik sektörlerinde çalışan Türkiye'nin ileri gelen kadın girişimcileri bulunmaktadır. Derneğin vizyonu, geleceğin iş dünyasını yapılandırmada etkin kadın girişimciler yaratmak; misyonu ise ekonomik değer yaratan kadın girişimci sayısını arttırmak, var olan kadın girişimcileri güçlendirerek Türk kadın girişimcilerin dünya ile bütünleşmesini sağlamak ve Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişmesine katkıda bulunmaktadır. KAGİDER, kadın girişimcilere finansman, pazarlama ve bürokratik konularda her türlü desteği vererek, kadın girişimcilere danışmanlık hizmeti vermektedir. Ayrıca, girişimcilik ve liderlik çalışmaları yapmakta, yurt içinde çeşitli toplantı ve seminerler düzenleyecek kadın girişimcilerin sayısını arttırmak, var olan kadın girişimcilerin de mevcut sorunlarına çözüm bulmak için gayret göstermektedir.⁸⁶

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB): KOSGEB, Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla 1990 yılında kurulmuştur. Girişimcilik kültürünün ve ortamının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak, bu kapsamda girişimleri ve girişimcileri desteklemek kuruluşun görevleri arasındadır. KOSGEB proje ortağı olmasıyla, İş Geliştirme Merkezleri Yoluyla Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi Projesi kapsamında İstanbul (Pendik), Nevşehir (Hacıbektaş), Kütahya ve Çorum illerinde Kadın İş Geliştirme Merkezi (KİŞGEM)" açılmış olup, söz konusu merkezlerde kendi işini kurmak isteyen kadın girişimcilere Yeni Girişimci Desteği verilmektedir. 2006 yılında sağlanan AB desteği sonucu TESK ile kadın girişimciler için inkübasyon merkezleri kurulması projesinde yer almıştır. Girişimcilik Destek Programı'ndan yararlanmak isteyenlerin alması gereken

⁸⁶ KAGİDER Web Sayfası, <http://www.kagider.org/?Dil=0&SID=325> 08.08.2015.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerinin bir kısmı kadın gruplarına ayrılmaktadır. Ayrıca bu destek programında kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık uygulanmakta olup, erkekler için destek oranı % 60-70 iken, bayanlarda bu oran % 80-90'dır. Kredi Garanti Fonu kuruluşunun hissedarı olarak KOBİ kredileri için ek fonlar ve finansal destek sağlamaktadır. KOSGEB, kadın girişimciliği alanında faaliyet gösteren Kadın Girişimciliğini Geliştirme Avrupa Ağı-WES (European Network to Promote Women's Entrepreneurship) üyesi ve ulusal koordinatördür. Ayrıca Ülkemizde girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak, güçlü bir ekosistem oluşturmak ve girişimciliği geliştirmek amacıyla, KOSGEB koordinatörlüğünde Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018) yayınlanmıştır. Söz konusu eylem planında kadın girişimciliğinin geliştirilmesine yönelik ulusal kurum ve kuruluşlara birçok görev verilmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM): Kadına karşı ayrımcılığı önlemek, kadın haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal yaşamın her alanında hak ve fırsatlara eşit olarak erişimlerini sağlamak üzere 1990 yılında kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde hizmetlerini sürdürmektedir. KSGM; Milli Eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Kültür, Sağlık, Tarım, Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları başta olmak üzere ilgili tüm kurum ve kuruluşları kadın politikaları uygulamaları konusunda, koordinasyonu sağlamakla görevlidir. KSGM'nin uygulamacı rolü ile beraber, politika oluşturulması ile yerel ve uluslararası finansmanlı program ve projelerin koordinasyonundan sorumludur.⁸⁷

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Tesisi Vakfı (MEKSA): MEKSA, özel hukuk hükümlerine göre 1985 yılında kurulmuş kamuya yararlı bir vakıftır. Kuruluşundan bu yana Türkiye' de işgücü piyasasının ihtiyaç ve standartlarını dikkate alan, uygulamalı bir meslek eğitimi modelinin benimsenmesi ve yayılması için çaba harcamaktadır. 20 yılı aşkın bir sürede MEKSA 50.000' in üzerinde çocuk, genç ve yetişkine, özel ilgi gruplar (kadınlar, sokak çocukları, engelliler, eski hükümlüler) dahil, mesleki eğitim hizmeti sunmuştur. MEKSA daha çok kadınlara hitap eden çıraklık programları düzenlenmesi üzerinde çalışmakta ve kadın yoğun mesleklerin

⁸⁷ Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü Web Sayfası, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/> 08.08.2015.

çıraklık yasalarına dahil edilmesini ve bu mesleklerin meşhur sanatkarlık olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğu görüşünü kabul etmektedir.⁸⁸

Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK): TESK, 1953 yılında 507 sayılı Kanun gereğince kurulmuş oda ve birlik konfederasyonudur. Tüm esnaf ve sanatkâr işletmeleri TESK'e kayıtlı durumdadır. TESK'in birincil görevi, işletmelere çeşitli belgeleri temin etmek, çıraklık yasalarına uygunluk durumlarını araştırmak gibi temel düzenleyici fonksiyonları yerine getirmektir. TESK tarafından 2002-2009 yılları arasında uygulanan AB fonlu Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi Projesi yürütülmüştür. Proje genel olarak girişimciliği, özellikle; eğitim ve danışmanlık yoluyla küçük aile işletmelerinin kurulmasında ve devam ettirilmesinde aktif rol oynayan kadınlar arasında girişimciliği desteklemeyi hedeflemiştir.⁸⁹

Türkiye Genç İş Adamları Derneği (TÜGİAD): Türkiye'deki ilk ulusal ve tek uluslararası genç iş adamları derneği olan TÜGİAD, genç iş adamlarının liderlik vasıflarını, sosyal sorumluluklarını ve ortak hislerini geliştirerek ülke çapında tüm toplumun sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunmak, hem bireysel hem de sosyal gelişimi sağlamak ve kamuoyunun ilgisini çekmek için 1986 yılında kurulmuştur. TÜGİAD şu anda; 84 ülkeden 200.000 Genç İş Kadını ve Adamını hedef alan MAME (Akdeniz – Afrika – Orta Doğu Genç Girişimciler Ağı)'nın kurucusu ve yönetim kurulu üyesidir. TÜGİAD üyesi büyük ve orta ölçekli işletmelere, kadın girişimcilere çıraklık, finansman ve pazarlama konularında seminerler ve toplantılarla destek olmaktadır.⁹⁰

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR): İŞKUR, istihdamın korunması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve işsizlik sigortası hizmetlerini yürütmek üzere kurulmuştur. İŞKUR istihdam edilebilirliğin artırılması, işgücünün niteliklerinin geliştirilmesi, işgücü piyasası taleplerinin karşılanması amacıyla aktif işgücü hizmetleri kapsamında kurs ve programlar düzenlenmektedir. Bu çerçevede; bireylerin kendilerini kurlmaları ve işlerini

⁸⁸ Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı Web Sayfası, <http://www.meksa.org.tr/tr/index.php?p=hakimizda> 08.08.2015.

⁸⁹ Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu Web Sitesi, <http://www.tesk.org.tr/tr/proje/yurutulen/kadin.php> 08.08.2015.

⁹⁰ Türkiye Genç İşadamları Derneği Web Sitesi, <http://tugiad.org.tr/hakimizda> 08.08.2015.

geliştirmeleri için “Girişimcilik Eğitim Programları” uygulamaktadır. Söz konusu kurs ve programlara katılan kursiyerlere günlük zaruri gider ödemesi yapılmakta, ayrıca Genel Sağlık Sigorta Primleri ile İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigorta Primleri İşsizlik Sigortası da karşılanmaktadır.⁹¹

Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV): 1969 yılında kurulan TKV, resmi kuruluşundan iki yıl evvelinden yani 1967 yılından beri ve 43 yılı aşkın süre içerisinde, kırsal alana yönelik birçok çalışmayı başarıyla sürdürmüştür. TKV yaptığı projelerle yerel girişime ve katılımlara destek verip, kadın statüsünün yükseltilmesini ve kalıcı yerel kalkınma örgütlerinin kurulmasını hedeflemektedir. TKV kırsal kesimde kadının yerinin güçlendirilmesi için geleneksel yaklaşımların üstesinden gelinmesine aracılık yapmak üzere eğitilmiş kadın liderler veya aktif çalışanlar ağı kurarak kayda değer bir girişimde bulunmuştur.⁹²

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB): Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, özel sektörün Türkiye’de mesleki üst kuruluşudur. TOBB’un halen, yerel düzeyde, ticaret, sanayi, ticaret ve sanayi, deniz ticaret odaları ve borsalar şeklinde oluşmuş 365 üyesi bulunmaktadır. Kadın Girişimciler Kurulu, TOBB bünyesinde kadın girişimcilik konusunda genel politikalar geliştiren ve görüş oluşturulmasına katkıda bulunan istişari bir kuruldur. Kurul aynı zamanda kadın girişimcilere eğitim, kapasite geliştirme desteği ile girişimci fikirlerini hayata geçirmelerinde destek sağlamak üzere kurulmuştur. Ülkemizdeki kadın girişimci potansiyelinin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve daha donanımlı hale getirilmesi amacıyla politika belirlemek ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesine öncülük etmenin yanı sıra; Kadınlara kişisel gelişim yollarını öğretmek kariyer geliştirme fırsatları sunmak gibi görevleri vardır.⁹³

⁹¹ Türkiye İş Kurumu Web Sitesi, <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi.aspx> 08.08.2015.

⁹² Türkiye Kalkınma Vakfı Web Sitesi, <http://www.tkv-dft.org.tr/TR,33/kisaca-tkv.html> 08.08.2015.

⁹³ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kadın Girişimciler Kurulu Web Sayfası, <http://www.tobb.org.tr/TOBBKadinGirisimcilerKurulu/Sayfalar/Hakkimizda.php> 08.08.2015.

2.7. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar

İster erkek olsun ister kadın tüm girişimciler girişimcilik hayatı boyunca birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Kadınların ekonomik hayatın içine çekilmesi aile ilişkilerinin demokratikleştirilmesi, refah artışı, daha yaratıcı ve öz güvenli bireylerin yetiştirilmesi açısından önemlidir. Karar alan, yöneten ve risk alan kadınların bu sayede statüleri de yükselecektir. Kadın girişimciler, olaylara gösterdikleri farklı deneyim ve bakış açıları, yönetim stili, şirket yapısı, hizmet anlayışı ve teknoloji kullanımı gibi konularda farklılık yaratabilir, yeniliklere kaynaklık edebilir. Dolayısıyla kadın girişimciliğine gösterilen bakış açısı da Türk toplumunun kadına bakış açısıyla orantılı olarak değişecektir. Ancak girişimciliğe yönelme konusunda; kadınlar bazı engel ve sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu bölümde kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara karşı çözüm önerilerine değinilecektir. Kadın girişimcileri inceleme konusu yapan araştırmaların sonuçlarına göre, birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kadınlar, genel olarak girişimcilerin karşılaştıkları sorunların yanında kadın olmalarından dolayı erkeklerden farklı olarak birtakım problemler yaşamaktadırlar. Kadınların iş yaşamındaki fonksiyonlarının genel olarak artış göstermesine rağmen, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadınların iş sahibi olmalarını engelleyen sorunlar vardır. Bu sorunlar 8 başlık altında incelenecektir.

2.7.1.1. Eğitim ve Tecrübe Eksikliği

Gerekli eğitimden yoksunluk kadın girişimcilerin en çok karşılaştıkları sorunların başında gelmektedir. Kadınların iş hayatında yeterli deneyime sahip olamamaları, çıraklık ve mesleki eğitimlerden yoksun kalmaları kadınların beceri kazanımlarını engellemekte veya geciktirmektedir. Kadınların eğitim eksiklikleri günümüzde yavaş yavaş giderilmeye çalışılsa da, şekli iş ortamındaki tecrübe ve bilgi eksikliği, sosyal iletişim ağına dâhil olamamalarına neden olmaktadır. Bu durum kadın girişimcileri müşterileri ile ilişkilerine yansımakta böylelikle itibar ve saygınlıkları açısından sorunlar yaşamaktadır⁹⁴.

⁹⁴ Rana Özen Kutanis, 68.

Eđitim seviyesi dűşűk olan kadınlar, giriřimcilik yařamları sűrecinde temel ve mesleki eđitim eksikliklerinden dolayı çok çeřitli sorunlarla karřılařmaktadır. Temel ve mesleki eđitimini tamamlayarak çalıřma hayatına atılan kadınlar, iřletmelerini kurarken ve bu iřletmelerini faaliyetlerini sűrdűrűrken aldıkları eđitimden dolayı daha rahat hareket edebilmektedirler. Teknik eđitim alanında da eksiklikleri olan kadın giriřimciler bu eksiklikleri nedeniyle faaliyet gűsterdiđi alanlardaki donanım, araç ve gereçlerin kullanımlarında acemilikler yařamaktadır.

İř piyasasına katılma oranı eđitim dűzeyi arttıca artmaktadır denilebilir. Tűrkiye İstatistik Kurumu 2013 verilerine gűre okuma yazma bilmeyen kadınlar %17,4 okuma-yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen kadınlar %20,5 ilkokul mezunu kadınlar %11,6 ortaokul ve dengi meslek okulu mezunu kadınlar %27 genel lise mezunu kadınlar %18,5 lise dengi meslek okulu mezunu kadınlar %32,9 yűksekokul veya fakűlte mezunu kadınlar %47,5 oranında iřgűcűne katılmaktadır.

Kadınlar için gerek űrgűn eđitimde gerekse kurslar aracılıđıyla verilen eđitimlerin mesleki dallar ađırlıklı olduđu gűrűlmektedir. Eđitim kursları gűnűműzdeki haliyle kadınların yaratıcılıklarını geliřtirmek, bađımsız çalıřtırmaya űzendirmek gibi gűdűleyici iřleri yerine getiren kurumlar olmaktan çok onları geleneksel kadın rollerine ve bu yűndeki iř ve mesleđine hazırlayan kurumlardır.

Kadın giriřimcilik ile eđitim iliřkisinin bir bařka boyutu kendi hesabına çalıřan giriřimci kadınların ihtiyaç duydukları bilgi ve becerinin kendilerine kazandırmasına yűnelik eđitim ve yetiřtirmedir. Giriřimci kadınların bir bűlűmű sınırlı eđitim seviyesine sahiptir. Meslek okullarından mezun olanlar da okulda edindikleri bilgi ile birikimi piyasanın istediklerine uygun ve iřlevsel bir hale getirmek için çeřitli zorluklar çekmektedir. Kadın giriřimciler űnceden edinilen bilgileri geliřen dűnyaya ve teknolojilere uygun bir biçimde yenilemek zorundadırlar. Kadınlar ancak eđitim dűzeylerini yűkseltip, bilgi ve becerilerini artırabilirlerse, erkeklerin hakim olduđu iř dűnyasında kendilerine yer bulabileceklerdir. İř piyasasına eđitim dezavantajıyla girmeleri durumunda, geleneksel ve az yetenek gerektiren iřlere yođunlařmakta ve dolayısıyla giriřimcilik için yeterli deneyimi elde edememektedirler.

Kadın girişimcilerin temel ve mesleki eğitim seviyelerinin düşük olmasının yanı sıra girişimcilik eğitimi almamış olmaları da önemli sorunlardan biridir. Kadın girişimcilerin işletmelerini kurmadan önce girişimcilik alanında eğitim almış olmaları onlara girişimcilik hayatı boyunca önemli avantajlar sağlamaktadır.

Gelişmiş ekonomilerde yapılan çalışmalarda, kadınların girişimcilik faaliyetleri sırasında tecrübe eksikliği yaşadıkları belirlenmiştir⁹⁵. Kadınların girişimcilik alanında tecrübe eksikliği yaşaması ise toplumun geleneksel rol dağılımı sonucunda kadınları iş hayatında yeterince yer alamamasına bağlanmıştır⁹⁶. Kadın girişimcilerin işletme faaliyetleri sırasında yaşadıkları tecrübe eksikliği iş yaşamını zorlayan önemli faktörlerden biridir. Çünkü girişimcilikte, fırsatların önceden görülmesinden, işin performansına kadar girişimcilik faaliyetlerinin tüm aşamaları tecrübe ile ilişkilidir⁹⁷.

Girişimcinin tecrübeli olması işletmenin başarılı olmasını sağlayan önemli unsurlardan biri olup girişimcinin sahip olduğu ticari ve yönetim tecrübesi girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan sorunların aşılmasında önemli bir etken olmaktadır. Kadın girişimcilerin erkek girişimcilere nazaran daha tecrübesiz oldukları için işletme faaliyetleri sırasında daha fazla sorunla karşı karşıya kalmakta ve bu sorunları aşmaları daha uzun sürmektedir. Örnek verilecek olursa kadın girişimciler işletme kuruluş aşmasında tecrübesizliklerinden dolayı resmi kurumlarla olan ilişkilerinde de erkek girişimcilere nazaran daha fazla sorun yaşamakta ve bürokratik engelleri daha zor aşmaktadırlar⁹⁸.

Kadın girişimcilerin başarılı işletmeler kurması ve bu işletmeleri başarılı bir şekilde yürütmesi için tecrübe eksikliklerini gidermeleri gerekmektedir. Bu ise kadınların iş hayatında daha fazla yer almalarına bağlıdır. Bir toplumda kadınlar iş hayatında ne kadar fazla yer alırlarsa o toplumda daha başarılı işletmeler kurulacak ve kadınlar girişimcilik faaliyetlerinde daha başarılı olacaklardır.

⁹⁵ OECD, **Women's Entrepreneurship: Issues and Policies**, 2. OECD Conference of Ministers Responsible for Small and Medium Sized Enterprises, İstanbul: 2004, 43.

⁹⁶ Berfu İter, 86.

⁹⁷ Abdullah Soysal, Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 65, 1, 2010, 100-101.

⁹⁸ Hülya Şekerler, 123.

2.7.1.2. Toplumsal Rol

İş piyasasına katılan kadın aynı zamanda eş ve anne rollerini de devam ettirmek zorundadır. Toplumdaki değer yargıları ve çalışma hayatının getirdiği sorumluluklar kadının aile ve çalışma hayatı arasındaki denge kurmasını zorlaştırmaktadır. Kadınlara küçük yaşlardan itibaren iyi bir eş, anne, ev hanımı olma konusunda yüklenen geleneksel roller, kendi seçimiyle veya ekonomik zorunluluklar nedeniyle çalışmak isteyen kadını ya başarılı bir iş kadını ya da iyi bir eş, anne, ev hanımı olma konusunda çoğu kez bir tercihe zorlamaktadır. Kadın çalışsa bile evin sorumluluğu ile çocuğun bakımı genellikle ona aittir. Bu nedenle çalışan kadının yükü erkeğe göre daha fazla olmaktadır. Erkekler küçük yaşlardan itibaren yüklenen aile sorumluluğu veya ekonomik sorumluluk kadının iş sahibi olmasıyla birlikte paylaşılmaya başlanmaktadır. Böylece erkek geleneksel rolünü artık bir başkasıyla paylaşırken kadın, bir anlamda eşi ona yardım etse de, o rollerden kendini arındıramadığı gibi bir de ek roller yüklenmektedir.

Toplumlarda aile içinde ev işlerini genellikle kadınlar üstlenmektedir bu da kadınlara erkeklere nazaran daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Bu sorumluluklar nedeniyle iş hayatına atılan kadın girişimciler iş yaşamındaki uzun çalışma saatlerinin de etkisiyle rol çatışması yaşamaktadırlar. Kadın girişimci iş yaşamındaki sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırken bu arada aile içindeki sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu durum kadın girişimcileri rol çatışmasına sokmakta olup girişimcilik başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

2.7.1.3. Toplumsal ve Çevresel Tepkiler

Kadın girişimcilerin önemli sorunlarından birisi de çevre ve aile baskıdır. Evli olmayan kadın girişimciler genellikle aileleri tarafından desteklenirken, yakın çevreleri onların iş yaşamındaki yoğun çalışmalarının ileride aile kurmalarına engel olabileceği görüşlerini belirtmektedir. Evli kadın girişimciler ise genellikle eşleri tarafından desteklenmelerinin yanında ev düzenin sağlamak şartıyla girişimlerine devam edebilecekleri kanısı oluşmuştur⁹⁹. Bazı erkek egemen toplumlarda ise

⁹⁹ Rana Özen Kutanis, 68-69.

kadının eşinin izni olmadan girişimcilik faaliyetinde bulunması yasaklanmış bulunmaktadır¹⁰⁰.

Toplumların kadınların iş hayatına girmesine alışkın olmaması nedeniyle kadın girişimciler hem aileleri hem de çevreleri tarafından tepki görebilmektedirler. Bu toplumlarda kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunması olağan dışı bir davranış olarak algılanmaktadır. Bu algılara rağmen işletmesini kurarak girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadın girişimciler bu faaliyetlerini sürdürürken toplumsal ve çevresel tepkilerle de mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

2.7.1.4. Ayrımcılık

Kendisinden ve yakın çevresinden kaynaklanan engelleri çözen kadının karşısına bu kez iş hayatında kendisi dışındaki kişilerden kaynaklanan bazı "kalıplaşmış" sorunlar çıkabilmektedir. Cinsiyet ayrımı, yasalardan çok, toplumların geleneklerinden, kültürel özelliklerinden, önyargılardan kaynaklanmaktadır. Cinsiyete dayalı ayrımcılık dünyanın her yerinde kadınların temel sorunlarından birisidir. Bu durum iş hayatında kadınları, görevlendirmelerinde ayrımcılık, ücretlerinde eşitsizlik, kariyer ilerlemesi imkânı tanınmamak veya belirli faaliyet alanlarında dışlanmakla karşı karşıya getirmektedir. Erkek egemen toplumlarda kadınlar ekonomi, siyaset, bilim gibi birçok alanda engelleyici tavırlarla karşılaşmaktadırlar¹⁰¹.

Kadınların bu ayrımcılığı yaşamasındaki en büyük nedenlerden birisi kadının toplumdaki cinsiyet rolünden kaynaklanmaktadır. Kadının cinsiyet rolünden dolayı aile ve iş hayatında denge kurmak zorunda olması, kadınların anne ve eş olma rolünün bir uzantısı gibi görülen öğretmenlik, sekreterlik ve hemşirelik gibi daha çok kadınların çalıştığı mesleklere yönelmesine yol açmaktadır¹⁰².

¹⁰⁰ Mahmut Özdevecioğlu, Cemile Çelik, Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma, **8. Ulusal Yön. Org. Kong. Bildirileri** Nevşehir: 2000, 487-498.

¹⁰¹ Berfu İltar, 88.

¹⁰² Müslime Narin, Akın Marşap ve Mehmet Ali Gürol, 71.

Erkek egemen sektörlerde kadınlar yüksek başarı düzeyine sahip olsalar bile erkek egemen sektörlerde kendilerine yer bulamamaktadırlar¹⁰³. Çünkü iş gücü piyasasında hangi iş ve mesleklerin kadınlara yakışıp yakışmadığını belirleyen kalıplaşmış yargılar köklü ve değişmeye karşı çok dirençlidir. Kadınlar, dâhil olmadıkları alanlara girmek için yeterli niteliklere sahip olsalar bile bu alanlar tarafından kabul edilmeleri sancılı bir süreç sonunda olmaktadır. Bu da kadın girişimcilerin işletmesini kurduktan sonra girişimcilik faaliyetlerini yürütürken karşılaştığı önemli sorunlardan birisi olmaktadır¹⁰⁴.

Kadınların cinsiyetleri nedeniyle karşılaşılmış oldukları bu tavır onların girişimci olmasının önünde bir engel olmaktadır. Kadınlar erkek egemen sektörlerde girmek için yeterli niteliklere sahip olsalar bile toplumun yargıları nedeniyle bu alanlarda çok sınırlı faaliyet göstermektedirler. Kadınların bu alanlardaki girişimcilik faaliyetlerinin sınırlı kalması kadınların girişimcilik potansiyelinin kullanılamamasına yol açmakta olup bu da ülke ekonomileri için kayıp anlamına gelmektedir.

2.7.1.5. İletişim ve Koordinasyon

Kadın girişimciler kurdukları işletmelerinde iletişim ve organizasyon alanlarında sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Kadınların işlerinde başarılı olabilmeleri için çalışkan, başarılı bir ekiple çalışmaları önemlidir. Bunun için de eleman seçiminde ve birlikte çalışma aşamasında profesyonel davranması gerekir. Bunlarla ilgili sorunlar işin bilinmemesinden kaynaklanıp çalışanı yönlendirememeye olabileceği gibi, çalışanların birlik olup örgütlenmelerinden de kaynaklanabilir. Kadınların doğaları gereği iş hayatında da duygularıyla hareket etmeleri sorun yaşamalarına neden olabilir.

Kadın genelde erkeklerden daha düşük bir sosyal durumdadır. Bu ise kadınların sosyal ortamlara giriş veya bir örgütün üyesi olma gibi bağlantılarının çeşidini etkilemektedir. Kadınları iş yaşamında zorlayan bir diğer etken ise, erkek

¹⁰³ Zeynep Özsoy Gökakın, 114.

¹⁰⁴ KOSGEB, *Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Ankara: 1996, 52.

meslektaşlarının biçimsel olmayan iletişim ağlarına girememeleridir. İbera tarafından yapılan bir araştırmada iletişim ağlarının örgütlerde ırk ve cinsiyet eşitsizlikleri oluşturmada rol oynadığını öne sürmüştür.¹⁰⁵

2.7.1.6. Finansal Zorluklar

Finansal kaynaklı problemler bütün girişimcilerin sorunu olmakla beraber kadın girişimciler için daha büyük sorun oluşturmaktadır. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi; kadınlar finansal güvenilirliklerini belgeleyecek finansal kayıtlara sahip olmadıklarından, genellikle borç veren kuruluşlarla sıkıntılar yaşamaktadırlar. Borç veren kuruluşların iş tecrübesi, pazar şartları, üretilecek ürün veya hizmetin yapısı gibi konularla ilgilenmeleri ve birçok kadın girişimci ise bu tür konulara hakim olmamaları nedeniyle, çoğunlukla kocalarının ve iş ortaklarının desteğini almak veya kendi kişisel birikimlerini kullanmak zorunda kalmaktadırlar. İkincisi ise, çoğunlukla kadın girişimcilerin finans konusunda özellikle finansal planlama, muhasebe, operasyon ve parasal konularla ilgili anlaşmaların yapılması alanlarında yeterli tecrübe ve yeteneklerinin olmamasıdır.¹⁰⁶

Kadın girişimcilerin finans kurumlarıyla ilişkiler hakkında tecrübe ve bilgi eksikliği yaşaması, erkeklere göre daha düşük eğitim seviyesine sahip olmaları nedeniyle yazılı başvuru işlemlerini tamamlamakta zorlanması ve sahip oldukları işlerin çok küçük boyutlu olmasının bankaların bu alandaki borç verme maliyetini artırması yaşanan sorunların temelini oluşturmaktadır. Kadınların kredi alamamalarının sebeplerinden en önemli olanı gayrimenkullerin çoğunlukla erkek üzerine olması nedeniyle teminat gösterecek varlıklarının olmamasıdır. Kadının iş kurabilmesini engelleyen kredi imkanlarının kolaylaştırılması gerekmektedir. Kredi miktarları sembolik tutarlar olmaktan çıkarılmalı, faizler düşük tutulmalıdır. Teminat koşulları hafifletilmeli, kredi verilecek alanlara sınır konulmaması, koşullandırılmaması ve daraltılmaması sağlanmalıdır.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Abdullah Soysal, 100-101.

¹⁰⁶ Bahar Doğramacı, **Kadınları Girişimci Olmaya Yönelten Nedenler ve Giresun Örneği, Yüksek Lisans Tezi**, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2006, 39.

¹⁰⁷ Hamit Uğur Kınay, **Küçük Yatırımlara Başlama Rehberi**, Ankara: Halk Bankası Yayınları, 1994, 41.

2.7.1.7. Bürokratik Engeller

Yeni bir işletme kurmak ve tescil ettirmek için zaman ve çaba harcamak gerekmektedir. İşletme kurma aşamasında bürokratik işlemlerde bilgi sahibi olmamak ve tecrübesiz olmak harcanacak olan zaman ve çabayı daha da arttırmaktadır. Bu durum girişimciler için önemli bir zorluk oluşturmaktadır. Genellikle kadın girişimciler erkek girişimcilere nazaran girişimcilik konusunda daha az bilgi ve tecrübeye sahip oldukları için kadınların girişimcilik hayatına girişleri daha zorlu olabilmektedir. Kadın girişimciler işletme kurma ve tescil ettirme sırasında daha fazla zaman harcamakta ve çaba sarf etmektedirler.

Kadın girişimciliğini engelleyen faktörlerden biri olarak bürokratik engeller incelendiğinde, kurumsallaşmaya karşı tutum bunun önemli örneklerinden biri olmaktadır. Birçok girişimci kurumsallaşma işlevini; karar alma sürecinin uzaması olarak değerlendirmektedir. Ülkedeki bürokratik yapının kurumsallaşmayı teşvik edememesinin öne çıkan nedeni; kadın ve erkek girişimcilerin hantal–bürokratik yapıya gidileceğine ve tekrarların yaşanacağına olan inancıdır.¹⁰⁸

Kadın girişimcileri destekleyen kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve özel kuruluşların sayısının fazla olması bu kuruluşlar arasında koordinasyon güclüğü ve ortak bir stratejinin oluşturulamamış olması da kadın girişimciler için sorun oluşturmaktadır. Bu kuruluşların vermiş oldukları teşviklerden yararlanma veya girişimcilik eğitimi alma yine bürokratik nedenlerden dolayı zaman alıcıdır.

2.7.1.8. Örgütlenme

Örgütlenmenin amacı, aynı iş kolunda veya meslekte çalışan kadınların bir araya gelerek, kendi aralarında işbirliği, dayanışma ve koordinasyon sağlamalarıdır. Örgütlenme, hem kendi işinin sahibi olan hem de gelecekte bu statüde çalışmayı düşünenler için her bakımdan önemli bir faaliyettir. Aile örgütünün dışında bir

¹⁰⁸ Barış Baraz, Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma Ölçütleri, 2. Aile İşletmeleri Kongresi Bildirileri, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No:53, 2006, 126.

faaliyete katılacak kadının, bu faaliyetinde yine bir örgütten destek alması ve kendini güvenebileceği bir çatı altında hissetmesi sosyo-psikolojik açıdan yararlı olacaktır.

Kadın girişimciler arasında gerçekleştirilecek bir örgütlenmenin; yeni iş kurmak isteyen kadınları desteklemek, kuruluş aşamasında yol göstermek, kredi sağlamak için rehberlik vermek, birbirine yakın işkollarında çalışanlar arasında koordinasyon ve iletişim sağlamak, üyeler arası sosyal ilişkileri düzenlemek, diğer kadın örgüt ve gruplarıyla ilişki kurmak, hukuki sorunlar için rehberlik yapmak, kadınları birbirinden haberli kılmak vb. amaç ve hedefleri olabilir.

İş hayatında mesleki örgütlemeler daha çok erkek girişimciler tarafından oluşturulmakta olup kadın girişimciler mesleki örgütlenme konusunda erkeklere göre geride kalmış durumdadırlar. Bu durum kadınların girişimcilik faaliyetlerinden uzak kalmasına neden olmaktadır. Ancak günümüzde kadın girişimcilerde mesleki örgütlenmenin önemini kavramış durumda olup birçok mesleki örgütlenmeler oluşturmaktadırlar. Kadın girişimcilerin daha çok örgütlenmesi hem kadınları girişimcilik konusunda cesaretlendirecek hem de girişimci kadınların kendi aralarında yardımlaşmalarını ve işbirliği yapmalarını sağlayacaktır.

Kadınların erkeklerden daha düşük bir sosyal pozisyonda olması kadınların sosyal çevrelere giriş veya bir örgütün üyesi olma gibi bağlantılarının çeşidini etkilemektedir¹⁰⁹. Kadınların erkeklerden daha az sosyal ağlara dâhil olması kadın girişimcilerin destek ve bilgi alacağı kişilerin sınırlı olmasına ve yeni iş bağlantıları kurma fırsatlarından mahrum kalmalarına neden olmaktadır. Kadınların daha çeşitli sosyal ağlara dâhil olmaları kadın girişimcilerin daha fazla bilgi edinmelerini, fırsatları görmelerini ve yeni iş bağlantıları oluşturmalarını sağlayarak girişimcilik başarısını arttıracaktır.

2.8. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlara Karşı Çözüm Önerileri

Kadın girişimciler iş kurma ve işi yürütme aşamasında iş tecrübesi ve eğitim eksikliğinden, toplumsal rollerinin getirdiği sorumluluklardan, ayrımcılıktan, iletişim

¹⁰⁹ Abdullah Soysal, 100.

ve koordinasyon eksikliğinden, finansal zorluklardan, bürokratik engellerden ve örgütlenme eksikliğinden dolayı sorun yaşamaktadırlar.

Yapılan araştırmalar, kendi becerilerinden ve tecrübelerinden emin olan bireylerin yeni bir iş kurmada ve işi sürdürmede başarılı olma ihtimallerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bir girişim kurmak istek, yaratıcılık ve sebat; girişimi geliştirmek ise zaman içinde etkinlik, yeterlilik ve güvenilirlik gibi daha etkin yönetim becerilerini gerektirmektedir.¹¹⁰ Girişimciliğe uygun tecrübelerin, yönetim becerilerinin erken yaşlardan itibaren kazandırılması ve sürekli hale getirilmesi sorunların azalmasına katkı sağlayacaktır. Kadınları girişimciliğe yönlendirecek bilgi ve becerilerin oluşturulmasında genel ve mesleki eğitimin büyük önemi vardır. Dolayısıyla bu yöndeki eksiklikleri gidermek amacıyla eğitimlere, kurslara ağırlık verilmelidir.

Kadın girişimcilere verilecek bu kursların özellikle girişimlerini kurmada ve geliştirmede en etkili olan etkenleri dikkate alarak düzenlenmesi ayrıca önem taşımaktadır. Finansman imkânlarının temini, tecrübe ve bilgi edinimi, yönetim teknikleri, teknolojik yeniliklerin takibi ve uygulanması, piyasanın izlenmesi, iç-dış pazar yaratmak, piyasa ile iyi ilişki geliştirme yöntemleri gibi öğelerin düzenlenecek kursların temel konularını kapsamaması da bir gereklilik olmaktadır.¹¹¹ Hatta bu eğitimler, kurslar okul müfredatlarına alınarak küçük yaşlardan itibaren insanlara aşılanmalıdır.

ABD’de Uluslararası Özel Girişim Merkezi, kadınlar için işletme eğitimi programları düzenleyerek, iş dünyasındaki güçlerini artırmayı amaçlamaktadır. Hindistan’da kurulan Karnataga Kadın Girişimciler Birliği, başarılı kadın girişimcilerin gönüllü çabalarına dayalı olup; eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektedir. Türkiye’de 2002 senesinde, KAGİDER kurulmuştur. Ancak, bölgesel düzeyde kadın girişimcilerin sorunlarına eğilmede yetersiz kalmaktadır. Kadınlar, özellikle yeni iş alanları, finans imkanları konusunda yönlendirilme ihtiyacı duymaktadırlar. Yerel düzeyde kurulacak bir merkez ya da dernek, bu ihtiyaca yanıt verebileceği gibi, girişimci

¹¹⁰ Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, **Avrupa Birliği’nde Girişimciliğin Geliştirilmesi “Türkiye’ye Yol Gösteren İlke, Politika ve Uygulamalar**, Ankara:2004, 16.

¹¹¹ Feyzullah Eroğlu, Ayşe İrmış, İbrahim Aksel, Girişimcilerin İşletmelerin Gelişmesinde Etkili ve Engelleyici Olarak Gördükleri Faktörler Denizli Örneği, **11.Ulusal Yönetim Ve Organizasyon Kongresi Bildirileri**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon:2003, 45.

kadınların kendi aralarında bilgi ve fikir alışverişi yapabilmelerine de imkan sağlayabilir.¹¹²

Kadınların iş hayatına girmeleri onların annelik, ev kadınlığı rollerinden kaynaklanan sorumluluklarını hafifletmemiş aksine çifte yük getirmiştir. Kadınlar bu yüklerini hafifletmek için ya ev işleri ve çocuk bakımı için yardım almayı tercih etmişler ya da çocuklar büyüdükten sonra girişimlerini yapmaya karar vermişlerdir. Kadınlara çocuk ya da ev işleri için yardımcı olacak mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir.

1981 yılında Birleşmiş Milletler tarafından “Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi uluslararası sözleşmesi” imzalanmıştır. Türkiye bu sözleşmeyi 1985 yılında imzalamış ve sözleşme sonucunda 1989 yılında Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 1990 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ve 1991 yılında Devlet Bakanlıklarından biri kadın sorunları ile ilgili olarak görevlendirilmiştir. Özellikle KSGM’nin, kadınların girişimcilik konusunda teşvik edilmeleri, iş piyasasına dahil edilmeleri, özel teşvik ve kredilerle desteklenmeleri, gerekli ve ihtiyaç duyulan konularda eğitim programları düzenlemeleri konusunda önemli faaliyetleri gerçekleştirmesi mümkündür.

Girişimci, devlete hiçbir yük getirmeden kaynak yaratmakta, istihdam sağlamakta ve devlete vergisini ödemektedir. Kadın ve erkeklerin eşit şartlarda yaşadığı, daha özgür, yaratıcı ve özgüvenli bireylerin çoğaldığı bir toplumsal düzenin oluşturulması yönünden de kadın girişimciliğın özendirilmesi ayrıca önem arz etmektedir.¹¹³ Girişimcilik konusu gündeme geldiğinde kadınlara karşı pozitif ayrımcılık yapılması, ön yargılı yaklaşılmaması ve teşvik edici çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Toplumdaki kadına karşı eleştirel bakış açısı, yerini destekleyen ve çözüm üreten yapıya bırakmalıdır. Cinsiyet değişkeninden kaynaklanan sorunların giderilmesi için toplumun, girişimcinin faaliyette bulunduğu sektörün ve pazarın

¹¹² Ayşehan Çakıcı, Mersin’deki Kadın Girişimcilerin İş Yaşamını Etkileyen Faktörler, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 8, 4, 2006, 74.

¹¹³ A. Çakıcı, Mersin’deki Kadın Girişimcilerin İş Kurma Öyküsü ve İş Kuracak Kadınlara Önerileri, Afyon Kocatepe Üniversitesi, **11.Ulusal Yönetim Kongresi Bildirileri**, Afyon: 2003, 72.

kadın – erkek cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması, meslek odalarının ve kuruluşlarının kadın girişimcilere destek olması gerekmektedir.

Kadın girişimci yapısından ve anaçlık duygularından ötürü elemanlarıyla zaman zaman patron gibi değil de bir arkadaş, bir dost hatta anne – evlat ilişkisi içine girmektedir. Bu ilişkinin boyutunu ayarlayamayan kadın girişimciler daha sonra elemanları üzerinde otorite kurmakta sorun yaşamaktadır. Bu sorunla birlikte kadın girişimci elemanları hakkında karar verirken profesyonel davranmayı bazı durumlarda duygusal davranabilmektedir. Kadın girişimcilerin bu sorunları yaşamaması için her zaman elemanlarıyla ilişkilerini iyi ayarlaması gerekmektedir.

Ülkemizde kadınlar kredi sağlamakta sınırlı olanaklara sahiptirler. Bu sınırlı olanakları kadın girişimcilerin lehine çevirebilmek için;

- Kadın girişimcilerin kredi alma şartları kolaylaştırılmalı, düşük faiz uygulanmalı, kredi miktarları arttırılmalı, kredi alabilmek için gerekli teminat şartları hafifletilmeli ve göz korkutup vakit alan kredi alma prosedürleri ve bürokrasi kolaylaştırılmalıdır.
- Bireysel kredilere ek olarak grup kredisi de uygulanmalıdır. Böylece ortak iş kurmak isteyen kadın girişimciler gerekli sermayeyi temin edebileceklerdir.
- Kendi iş yerlerini açmak ya da geliştirmek isteyen kadın girişimcilere bankalar gerekli kredi bilgilerini vermeli ve finansman kaynağı bulmada zorlanan kadınlara bu şekilde yardımcı olmalıdır.
- Krediler yalnızca kadın için belirlenmiş geleneksel mesleklere değil her türlü iş ve mesleğe verilmelidir.
- Bankalar kendilerinden kredi alan, kendi işini kuran, geliştiren ve başarıya ulaşan kadınları kamuoyuna duyurmalı ve bu sayede kadın girişimciler için motive edici bir etki yaratmalıdır.¹¹⁴

Yine gayrimenkul ipoteği yerine proje bazında kredi verme uygulanabilecek çözümlerden bir tanesidir. Kadın girişimcilere verilecek kredilerin damga vergisi vb. harçlardan bağımsız olması, her yıl belirlenecek limitler ölçüsünde gelir vergisi istisnası uygulanması da çözüm olarak düşünülebilir.

¹¹⁴ Yıldız Ecevit, 26.

Kadın girişimcilerin işletme kurma ve tescil ettirme aşamasında bürokrasinin ağır işlemesi gibi sorunlarla karşılaşmamaları için hükümet ve diğer kuruluşların yardımcı olmaları gerekir. Kadınların sorunlarıyla bağlantılı olarak bilinçlendirilmesi ve kamuoyu oluşturulması için ilgili kuruluşlarla tanıtıcı ve eğitici faaliyetlerde bulunulmalıdır. Piyasa ekonomisi ilkelerine uygun biçimde her teşebbüste kadının işveren olarak faaliyet göstermesine öncülük edilmesi, var olan çalışmalarının da desteklenmesi gerekmektedir.

Kadın girişimcilerin iş tecrübelerini paylaşmaları, bilgilerini diğerlerine ulaştırmaları, potansiyel güçlerini ve kapasitelerini keşfederek birbirlerine yardım edebilmeleri için çok iyi bir iletişim ağı kurmaları gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRİŞİMCİ KADINLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM

ÖNERİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde öncelikle araştırmanın amacı, önemi, evreni ve örneklemini, veri toplama aracı ile araştırmada kullanılan yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra faktör analizi ile anketin güvenilirliğine ilişkin veriler sunulacak olup son olarak anket çalışması sonucunda elde edilen bulgulara ve hipotezlere yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sağlıklı bir toplum için, ekonomik bağımsızlığın yanı sıra, bölgesel farklılıkların giderilmesi, kadının kendine olan güveninin artması, rol ve statüsünün güçlenmesi gerekmektedir. Kadın girişimciliği dünya genelinde ve Türkiye’de önemli bir istihdam alanıdır. Kadın girişimcilerin sayısının artması ve kadın girişimcilerin daha güçlü olması ülkemizin sosyal ve ekonomik gelişmesine büyük katkılar sağlayacaktır. Ancak kadın girişimciler gerek işletme kuruluş aşamasında gerekse işletmelerinin faaliyetleri sırasında birtakım sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Kadın girişimci sayısının artması ve kadın girişimcilerin güçlü olması için kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik çözümler üretilmesi gerekmektedir. Ayrıca girişimciliğin, kadın sorunları üzerindeki etkisinin bilinmesi kadın girişimciliği için doğru politika ve stratejilerin belirlenmesinde etkili olacaktır.

Ülkemizde kadın girişimciliği üzerine yapılan akademik araştırma ve çalışmalar

incelendiğinde, söz konusu çalışmaların genelinde evren büyüklüğünün il genelinde veya en fazla bölge olarak belirlendiği görülmüştür. Bu çalışmada evren tüm Türkiye olarak belirlenmiş olup, ülkemizdeki kadın girişimcilerin işletmelerini kurarken ve işletme faaliyetleri sırasında karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi, girişimci olmanın ailevi ve toplumsal hayattaki sorunlarına etkisi, kadın girişimciliğinde yaşanan sorunlarda bölgesel farklılıklarının ortaya konulması ve tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Sosyal konularda yapılan araştırmaların veri kaynağı insandır ve onlardan doğrudan bilgi alma yöntemlerinden literatürde en sık kullanılanı anket yöntemidir. Bunun sebebi kolay, ucuz ve bilgileri doğrudan toplamaya uygun oluşudur. Süre açısından kısıtlamalar bulunduğu hallerde bu açıdan büyük kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca anketi cevaplandıranların kimliklerini gizli tutabilme imkanları açısından, verdikleri cevaplar daha doğru ve tutarlı olabilmektedir. Avantajları ve çalışmaya uygunluğu açısından araştırmadaki veriler, geliştirilen bir anket aracılığıyla toplanmıştır.

Anket formunun geliştirilmesi sürecinde literatürde bu konuyla ilgili yapılan araştırmalardaki anketler esas alınarak, bu anketlerdeki eksik kalan yönleri de dikkate alacak şekilde çoğu konuda kadın girişimciler hakkında bilgi sahibi olmayı sağlayacak bir anket formu oluşturulmaya çalışılmıştır. Anket oluşturulması sürecinde Türkiye İş Kurumu, Nevşehir Bölge Müdürlüğü'nden destek alınmış, anketin anlaşılabilirliği test edilmiştir.

Çalışmada veri toplama aracı olarak 4 başlık altında toplanan toplam 32 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Anketin birinci bölümünde kadın girişimcilerin demografik özellikleri ile işletmelerine ilişkin 10 adet soru yer alırken ikinci bölümünde kadın girişimcilerin girişimcilik özelliklerini belirleme ve iş hayatına başlama aşamasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin 11 adet soru bulunmaktadır. Üçüncü bölümde kadın girişimcilerin işletme faaliyetleri sırasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin 2 adet soru bulunmakta olup dördüncü bölümde ise kadın girişimcilerin aile, sosyal yaşam ve gelecek planlarına ilişkin 9 adet soru yer

almaktadır. Anketin 16, 19, 21, 23 ve 24. sorularında 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Diğer sorular ise çoktan seçmeli sorulardır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini KOSGEB veri tabanına kayıtlı ve KOSGEB desteği ile kendi işini kuran kadın girişimciler oluşturmaktadır. KOSGEB Girişimcilik Destek Programının uygulanmaya alındığı Haziran 2010 tarihinden Aralık 2015 tarihine kadar Yeni Girişimci Desteğinden faydalanan girişimcilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. KOSGEB Yeni Girişimci Desteğinden Yararlanan Sayısı

Cinsiyet	2012 ve Öncesi	2013	2014	2015	Toplam
Kadın	2.418	2.780	4.633	5.682	15.513
Erkek	2.558	2.837	4.645	6.032	16.072
TOPLAM	4.976	5.617	9.278	11.714	31.585
Kadın %’si	48,6	49,5	49,9	48,5	49,1

Kaynak: KOSGEB veri tabanı (31.12.2015)

Araştırma ve anket uygulamasının yapıldığı 31.12.2014 tarihine kadar KOSGEB desteği ile iş kuran ve ilgili yıllar içerisinde destek alan toplam 9.832 kadın girişimciye; KOSGEB veri tabanında kayıtlı e-posta adreslerine KOSGEB Başkanlık Makamının onayı ile toplu e-posta gönderilerek www.surveymonkey.com üzerinden Ek’te yer alan anketi doldurmaları istenmiştir. Ayrıca illerde yer alan KOSGEB Müdürlüklerinden destek alınarak ankete katılım arttırılmaya çalışılmıştır.

01.04.2014 – 31.12.2014 tarihleri arasında uygulanan ankete web üzerinden 1.566 adet giriş olmuştur. Yapılan değerlendirmede 109 adet anket eksik görüldüğünden değerlendirmeye alınmamıştır. Uygun bulunan 1.457 adet anketi cevaplayanların kadın girişimci oldukları, anket sorularını doğru algıladıkları ve doğru cevapladıkları varsayılmıştır. Örneklem hacmi hesaplamalarına göre bu değer % 95 güven seviyesi ve % 10 hata oranında araştırma için yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca kadın girişimcilerin sorunlarını daha net tanımlayabilmek, anket bulgularını test etmek amacıyla, araştırma kapsamında Ankara ilinde KOSGEB desteği ile kendi

işini kuran kadın girişimcilerden rastgele seçilen 32 kadın girişimci iş yerinde ziyaret edilerek yapılan yüz yüze görüşme ile bulgular elde edilmeye çalışılmıştır.

3.4. Araştırma Hipotezleri

Yapılan çalışmanın amacından ve araştırma sorularından yola çıkılarak uygulama bölümünde test edilmek üzere;

- a) Girişimci kadınların özellikleri ve karşılaştıkları sorunlar için 8 adet,
- b) Türkiye’de kadın girişimciliğinde bölgesel farklılıkların belirlenmesi amacıyla 12 adet,

olmak üzere iki ana başlıkta toplam 20 adet hipotez geliştirilmiştir. Bu hipotezler şunlardır:

a) Girişimci kadınların özellikleri ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin hipotezler:

H_{A01}: Kadın girişimcinin yaşı ile iş kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadığını ifade edenler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A02}: Kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile iş kurma nedenlerinden iş bulamadığı için girişimde bulunanlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A03}: Kadın girişimcilerde çocuk sayısı ile aile yaşamında karşılaşılan sorunlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A04}: Kadının girişimcinin mesleki deneyim süresi ile elde edilen gelir arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A05}: Kadının medeni durumu ile girişimci olmasına etki eden faktörlerden aile ihtiyaçlarını karşılamak arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A06}: Kadın girişimcilerde elde edilen gelir ile gelecek planlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A07}: Kadın girişimcinin faaliyet süresi ile kişisel imaj ve güvenin gelişmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A08}: Risk üstlenebilme yeteneği yüksek olan kadın girişimcilerde girişimciliğin alternatifi olarak, başka sektörde yine girişimci olma isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

b) Türkiye’de kadın girişimciliğinin bölgesel farklılıklarına ilişkin hipotezler:

H_{B01}: Kadının girişimci olmasında aile kültürünün etkisi bölgelere göre değişkenlik göstermez.

H_{B02}: Kadın girişimcilerin mesleki bilgi ve becerileri kazanma şekli bölgelerarası değişiklik göstermez.

H_{B03}: Başarılı girişimcilik için sahip olması gereken özelliklerden insanlarla kolay ve iyi iletişim kurma özelliği bölgelerarası farklılık göstermez.

H_{B04}: Kadın girişimcilerin iş kurma nedenlerinden idealini gerçekleştirmek ve kendini kanıtlamak isteyenler bölgelerarası değişiklik gösterir.

H_{B05}: Kadın girişimcilerin sermaye temini yöntemleri bölgelerarası farklılık gösterir.

H_{B06}: Kadın girişimciye iş kurma sürecinde, toplumun bakışı ve ön yargıları bölgeler arası farklılık gösterir.

H_{B07}: İşlerini yürütürken sorunla karşılaşan kadın girişimcilerde kadın olmasından kaynaklandığını düşünenler bölgelere göre farklılık göstermez.

H_{B08}: Kadın girişimcilerde aile yaşamında karşılaşılan sorunlardan fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığını düşünenler bölgelerarası değişkenlik göstermez.

H_{B09}: Kadın girişimcilerde ev işleri/çocuk bakımı için eşinden destek alanlar bölgelerarası değişkenlik gösterir.

H_{B10}: Girişimciliğin kadına sağlamış olduğu avantajlardan toplumdaki sosyal statü bölgelerarası değişkenlik göstermez.

H_{B11}: Kadın girişimcilerde girişimciliğin alternatifi bölgelere göre değişkenlik göstermez.

H_{B12}: Kadın girişimcilerin devletten beklentileri bölgelere göre değişkenlik göstermez.

3.5. Araştırmanın Analizi ve Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında anket yoluyla elde edilen bulgular bilişim teknolojileri kullanılarak analizi yapılmış, ayrıca elde edilen analiz sonuçları ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular ile kıyaslanarak yorumlanmıştır.

3.5.1. Kullanılan İstatistik Analizler

Anket yoluyla elde edilen bulguların analizi SPSS 16.0 For Windows (Statistical Programme for Social Science \ Sosyal Bilimler için İstatistik Programı) paket programı ile yapılmıştır. Anket yoluyla elde edilen veriler, güvenilirlik analizi, frekans analizi, çok faktörlü varyans analizi gibi istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır. Karşılaşılan sorunlar ölçeğinin alt boyutları için mean (ortalama) değerlerine bakılmıştır. Hipotez testleri için Ki-Kare Testinden yararlanılmıştır.

3.5.2. Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik, bir ölçümün hatadan bağımsız kalma derecesidir. Cronbach's alfa güvenilirlik testindeki güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında yer almaktadır. Bu katsayının 0.70 ve daha yukarıda olması tavsiye edilmektedir.

Veriler SPSS 16 paket programına yüklenmiş ve yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's alpha değeri 0,794 olarak bulunmuştur. Söz konusu Alfa değeri Tablo 7'ye göre çok güvenilir seviyesine yakın çıkmıştır. Bu nedenle kullanılan anketin güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,794	110

3.5.3. Kadın Girişimcilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamı içerisinde yer alan kadın girişimcilerin buldukları bölgeye, yaşlarına, eğitim durumlarına, medeni durumlarına, varsa çocuk sayısına, işletmenin kuruluş yılına, işletmenin hukuki yapısına, faaliyet gösterdiği sektöre, varsa çalışan sayısına, aylık ortalama kazanca ilişkin bulgulara ulaşılmıştır.

Ankete katılanların %19,7'si Marmara, %18,1'i Ege, %14,8'i Akdeniz, %16,9'u İç Anadolu, %21,6'sı Karadeniz, %7'si Doğu Anadolu ve %1,9'u da Güneydoğu Anadolu Bölgesinden oluşmuştur (Tablo 8).

Tablo 8. Kadın Girişimcilerin Bölgelerine Göre Dağılımı

	Bölge	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Marmara Bölgesi	287	19,7	19,7	19,7
	Ege Bölgesi	264	18,1	18,1	37,8
	Akdeniz Bölgesi	216	14,8	14,8	52,6
	İç Anadolu Bölgesi	246	16,9	16,9	69,5
	Karadeniz Bölgesi	314	21,6	21,6	91,1
	Doğu Anadolu Bölgesi	102	7,0	7,0	98,1
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	28	1,9	1,9	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerin ise çoğunluğunun Ankara ilçelerinden ve İç Anadolu bölgesinden Ankara'ya göç edenlerden olduğu ve 10 yılı aşkın süredir Ankara'da ikamet ettikleri görülmüştür. Ankete katılımın Doğu Anadolu ve özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden katılımın yetersiz oluşu bu çalışmanın kısıtlarından sayılabilecektir. Katılımın az oluşu anket döneminde bölgede yaşanan idari sorunlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yaş dağılımına göre verilen cevaplar incelendiğinde; 19 ve altı yaş için katılımcı sayısı 6 kişi olduğundan istatistiki anlamlılığı sağlamak üzere bu grup bir üst gruba dahil edilmiştir. Bu düzenleme ile Yaş dağılımı; 20-29 yaş aralığında %21,8 oranında, 30-39 yaş aralığında %50,3 oranında, 40-49 yaş aralığında %22,1 oranında, ve 50 ve üzeri yaş için ise %5,8 oranında dağılmaktadır (Tablo 9). Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerin de büyük çoğunluğunun 30-39 yaş aralığında olduğu görülmüştür.

Tablo 9. Kadın Girişimcilerin Yaşlarına Göre Dağılımı

	Yaş Grupları	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	20-29	318	21,8	21,8	21,8
	30-39	733	50,3	50,3	72,1
	40-49	322	22,1	22,1	94,2
	50 ve Üzeri	84	5,8	5,8	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yaş dağılımının 30-39 yaş grubunda yoğunlaşmış olması, Türkiye’de geleneksel kadın girişimci türünün yoğunlukta olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilecektir.

Eğitim durumlarına göre; bir okul bitirmedi seçeneği için katılımcı sayısı 10 kişi olduğundan istatistiki anlamlılığı sağlamak üzere bu grup bir üst gruba dahil edilmiştir. Bu düzenleme ile, ilköğretim düzeyinde eğitim alanlar %18,1 oranında, orta öğretim düzeyinde eğitim alanlar %34,1 oranında, üniversite düzeyinde eğitim alanlar %41,7 oranında ve yüksek lisans ve üzeri eğitim alanlar ise %6 oranında dağılmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10. Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

	Eğitim Durumu	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	İlk Öğretim (ilk-orta)	264	18,1	18,1	18,1
	Orta Öğretim (lise-meslek lisesi)	497	34,1	34,1	52,2
	Üniversite (2-4 Yıllık)	608	41,7	41,7	94,0
	Yüksek Lisans ve Üzeri	88	6,0	6,0	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise tamamına yakınının orta öğretim ve üniversite düzeyinde eğitim alanlardan oluştuğu görülmüştür. Sonuçlar doğrultusunda Üniversite düzeyinde eğitim alanların çoğunlukta oluşu iki şekilde yorumlanabilecektir. Bunlardan birincisi anketin web üzerinden uygulanmış olması neticesinde eğitim alanların anketi yoğun olarak doldurmalarından kaynaklı oluşudur. Diğeri ise, Türkiye’de kadın modern kadın girişimci tipine doğru kayması olarak yorumlanabilecektir.

Medeni durumlarına göre; hiç evlenmemiş (bekar) olanlar %16,5 oranında, evli olanlar %71,9 oranında, boşanmış olanlar %10,3 oranında ve eşi ölenler ise %1,4 oranında dağılmaktadır (Tablo 11). Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise büyük çoğunluğunun evli olduğu görülmüştür. Bulgulara göre ankete katılanların büyük bir çoğunluğun evli olması, Türkiye’de hala girişimciliğin evlilik sonrası bir alternatif olarak, belki de ailenin geçimine katkı sağlamak üzere girişimciliğe geçme olarak yorumlanabilecektir.

Tablo 11. Kadın Girişimcilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

	Medeni Durum	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hiç Evlenmemiş	240	16,5	16,5	16,5
	Evli	1047	71,9	71,9	88,3
	Boşanmış	150	10,3	10,3	98,6
	Eşi Ölmüş	20	1,4	1,4	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Sahip olunan çocuk sayısına göre; hiç çocuğu olmayanlar %27,5 oranında, 1 çocuğu olanlar %27,5 oranında, 2 çocuğu olanlar %32,7 oranında, 3 çocuğu olanlar %10,3 oranında ve 4 ve daha fazla çocuğu olanlar ise %2,1 oranında dağılmaktadır (Tablo 12). Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise 1 ve 2 çocuğu olanların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Ankete katılanların %72,5'inin en az 1 çocuk sahibi oluşu, kadınların girişimci olmasında çocuk sahibi olmasının bir engel teşkil etmediğinin kanıtı olarak gösterilebilecektir.

Tablo 12. Kadın Girişimcilerin Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

	Çocuk Sayısı	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hiç Çocuğu Yok	400	27,5	27,5	27,5
	1 Çocuklu	401	27,5	27,5	55,0
	2 Çocuklu	476	32,7	32,7	87,6
	3 Çocuklu	150	10,3	10,3	97,9
	4 ve üzeri Çocuklu	30	2,1	2,1	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

İşletmenin kuruluş yılına göre; kuruluş yılı 2011 ve öncesi olan işletmeler %15,8 oranında, kuruluş yılı 2012 olanlar %27 oranında, kuruluş yılı 2013 olanlar 40,9 ve 2014 olanlar ise %16,3 oranında dağılmaktadır (Tablo 13). Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise tamamına yakınının son 3 yıl içinde işini kuranlardan oluştuğu görülmüştür. Araştırma evreninin KOSGEB'ten Yeni Girişimci Desteği olarak kuranlardan olması anket bulgularına doğrudan yansımıştır. En az 1 yıl önce iş kuranların oranının %84,2 olması, girişimciliğin kadın sorunları üzerine etkisinin araştırılmasında doğru analiz yapabilme imkanı tanımaktadır.

Tablo 13. Kadın Girişimcilerin İşletme Kuruluş Yılı Dağılımı

	İşletme Kuruluş Yılı	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	2011 ve öncesi	230	15,8	15,8	15,8
	2012 Yılı	394	27,0	27,0	42,8
	2013 Yılı	596	40,9	40,9	83,7
	2014 Yılı	237	16,3	16,3	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Hukuki yapısına göre; şahıs işletmesi olan işletmeler %87,5 oranında bir pay ile büyük çoğunluğu sağlamaktadır. Limited şirketi tercih edenlerin oranı %10,4, anonim şirketi tercih edenlerin oranı %0,7 ve diğer seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise %1,4 olarak bulunmuştur (Tablo 14).

Tablo 14. Kadın Girişimcilerin İşletmelerinin Hukuki Yapısı Dağılımı

	İşletme Hukuki Yapısı	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Şahıs İşletmesi	1275	87,5	87,5	87,5
	Limited Şirket	152	10,4	10,4	97,9
	Anonim Şirket	10	,7	,7	98,6
	Diğer	20	1,4	1,4	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise çoğunluğunun şahıs işletmesi olarak işletmelerini kurdukları, bunun sebepleri olarak iş kurmadaki bürokratik işlemlerin azlığı ve kurdukları işin kapasitesine uygun olarak şahıs işletmesini tercih ettikleri görülmüştür. Bulgulara göre ankete katılanların geleneksel kadın girişimci türünde oldukları söylenebilir.

Ankete katılan kadın girişimcilerin faaliyet gösterdiği sektörler incelendiğinde; bilgi ve iletişim için %5,2 oranında, hizmet sektörü (güzellik salonu, kuaför, oto bakım ve koruma, temizlik) %26,6 oranında, imalat %18,5 oranında, inşaat %3,3 oranında, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti %18,5 oranında, madencilik ve taş ocakçılığı sektörü %0,4 oranında, toptan ve perakende ticaret sektörü %27,2, ulaştırma ve depolama sektörü ise %0,3 oranında dağılmaktadır (Tablo 15).

Tablo 15. Kadın Girişimcilerin Faaliyet Gösterdiği Sektör Dağılımı

	Faaliyet Gösterdiği Sektör	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Bilgi ve İletişim	76	5,2	5,2	5,2
	Hizmet	388	26,6	26,6	31,8
	İmalat	269	18,5	18,5	50,3
	İnşaat	48	3,3	3,3	53,6
	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyeti	270	18,5	18,5	72,1
	Madencilik ve taş ocakçılığı	6	,4	,4	72,5
	Toptan ve perakende ticaret	396	27,2	27,2	99,7
	Ulaştırma ve depolama	4	,3	,3	100,0
Total		1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, çoğunluğunun geçmiş bilgi ve becerilerine dayalı olarak hizmet sektörü ile perakende ticaret sektörlerini tercih ettikleri görülmüştür. Hizmet ve ticaret sektörlerinde iş kuran kadın girişimcilerin yoğun oluşu (toplamın %72,3'ü) Türkiye'de geleneksel kadın girişimci tipinin hakim olduğu, toplumsal ve ekonomik gelişime katkı sağlamak, kadın girişimcilerin sorunlarına daha etkin çözüm sağlamak üzere modern kadın girişimci tipinin benimsenmesi gerektiği ve bu alandaki geliştirme faaliyetlerinin artırılması yerinde olacaktır.

İşletme bünyesinde çalışan sayısına göre; yalnız kendi çalışanlar %36,4 oranında, 1 ila 4 kişi arasında çalışana sahip olanlar %53,6 oranında, 5 ila 9 kişi arasında çalışana sahip olanlar %6,6 oranında, 10 ila 49 kişi arasında çalışana sahip olanlar %2,6 oranında ve 50 ve üzeri çalışana sahip olanlar ise % 0,8 oranında dağılmaktadır (Tablo 16).

Tablo 16. Kadın Girişimcilerin Çalışan Sayısı Dağılımı

	Çalışan Sayısı	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Yalnız kendi çalışıyor	530	36,4	36,4	36,4
	1-4 kişi çalıştırıyor	781	53,6	53,6	90,0
	5-9 kişi çalıştırıyor	96	6,6	6,6	96,6
	10-49 kişi çalıştırıyor	38	2,6	2,6	99,2
	50 ve üzeri çalıştırıyor	12	,8	,8	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, çoğunluğunda yalnızca kendisinin çalıştığı veya en fazla 1-2 kişi çalışana sahip oldukları görülmüştür. Bunun nedeni olarak yaptıkları işin büyüklüğü ile doğrudan ilişkisi olduğu, zaman zaman da aile bireylerinin kendilerine yardımcı olduklarından ek çalışana ihtiyaç duymadıkları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda en az 1 kişinin istihdam edildiği düşünüldüğünde (toplamın %63.6'sı) kadın girişimciliğinin sadece kadınların istihdam ve ekonomik gelişmelerine katkı sağlamadığı, aynı zamanda toplumsal refah seviyesinin artmasında önemli bir role sahip olduğu şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimcilerin aylık ortalama kazanç bulguları incelendiğinde; 1.500 TL ve altında olanlar %20,9 oranında, 1.501-3.000 TL arası kazancı olanlar %44,1

oranında, 3.001-4.500 TL arası kazançta sahip olanlar %19,1 oranında ve 4.501 TL ve üzeri kazançta sahip olanlar ise %15,9 oranında dağılmaktadır (Tablo 17).

Tablo 17. Kadın Girişimcilerin Aylık Ortalama Kazanç Dağılımı

	Aylık Ortalama Kazanç	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	1.500.-TL ve altı	304	20,9	20,9	20,9
	1.501-3.000.-TL arası	643	44,1	44,1	65,0
	3.001-4.500.-TL arası	278	19,1	19,1	84,1
	4.501.-TL ve üzeri	232	15,9	15,9	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, ortalama aylık net kazançlarının 1.501-3.000 TL arası olduğu, bazı küçük işletmelerde ise 1.500 TL ve altında gelir elde ettikleri beyan edilmiştir. Gelir azalmasına sebep olan ana unsurun, sabit giderlerin (kira, vergi, SGK vb.) fazla olması olarak gösterilmiştir. Türkiye şartlarında geleneksel sektörlerdeki ortalama gelir seviyesinde bir gelir elde edildiği söylenebilecektir. Beklentilerin karşılandığı seviyede gelir elde etme hem mevcut kadın girişimcilerin, hem de kadın girişimci adayları için önemli bir teşvik unsuru olmaktadır. Bu alanda nitelikli iş yerlerinin kurulması yönünde çalışmaların artırılması gerektiği şeklinde yorumlanabilecektir.

3.5.4. Kadın Girişimcilerin İş Hayatına Başlamalarına İlişkin Bulgular

İş kurmadan önceki uğraşlarına göre; ankete katılan kadın girişimcilerin %46,1 oranında bir işte ücretli olarak çalıştığını, %26,4 oranında ev işleriyle meşgul olduğunu, %9,7 oranında aynı işi evde yaptığını, %6,9 oranında eğitim/öğretime devam ettiğini, %4,6 oranında iş aradığını ve %3,2 oranlarında emekli ve diğer olarak belirtilmiştir (Tablo 18).

Tablo 18. Kadın Girişimcilerin İş Kurmadan Önceki Uğraşı Dağılımı

	İş Kurmadan Önceki Uğraşı	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Aynı işi evde yapıyordum	142	9,7	9,7	9,7
	Bir işte çalışıyordum (Özel-Kamu)	671	46,1	46,1	55,8
	Eğitim/Öğretime devam ediyordum	101	6,9	6,9	62,7
	İş arıyordum	67	4,6	4,6	67,3
	Ev işleriyle meşguldüm	384	26,4	26,4	93,7
	Emekliydim	46	3,2	3,2	96,8
	Diğer	46	3,2	3,2	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, kurdukları işle ilgili olarak daha önce bir işte çalıştıkları veya işlerinin gerektirdiği becerilere sahip oldukları görülmüştür. Çok az kısmının ise iş bulamadığından dolayı girişimci olduğu ve sahip olduğu beceri ve deneyimlerine uygun olarak iş kurduğu ifade edilmiştir. Bulgularda kadınların iş kurmadan önce bir işte çalışması (% 46,1), çalışma saatlerinde esnek çalışma isteği, daha fazla gelir elde etme isteği ve kendini gerçekleştirme isteği gibi faktörlerden etkilenerek girişimci oldukları söylenebilecektir. Ayrıca ev işleriyle meşgul olan kadınların girişimci olması (%26,4), ekonomiye katılarak hem kişisel sorunların çözümüne katkı sağladığı, hem de ülke ekonomisine olan katılımı arttırdığı şeklinde yorumlanabilecektir.

Ailede girişimci olup olmaması durumlarına bakıldığında; ailesinde anne, baba ve/veya eşinden girişimci olanlar %29,6 orana sahipken, ailesinde anne, baba ve/veya girişimci olmayanlar %70,4 orana sahiptirler (Tablo 19).

Tablo 19. Kadın Girişimcilerin Ailesinde Girişimci Dağılımı

	Ailenizde; anne, baba ve/veya, eşinizden girişimci olan var mı?	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hayır, yok	1026	70,4	70,4	70,4
	Evet, var	431	29,6	29,6	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, anket bulgularına paralel olarak ailesinde girişimci olmayanların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Toplumsal ve ekonomik gelişmelere paralel olarak kadınların girişimci olmada aile kültüründen etkilenmedikleri şeklinde yorumlanabilecektir.

Annenin çalışma durumuna göre; annesi hayatı boyunca hiç çalışmamış olanlar %88,7 orana sahiptir. Bir yıldan az süreli çalışmış ya da çalışanlar %2,9 orana sahipken, bir yıldan uzun süreli çalışmış ya da çalışanlar %8,4 orana sahiptir (Tablo 20).

Tablo 20. Kadın Girişimcilerin Anne Çalışma Durumu Dağılımı

	Anne Çalışma Durumu	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hayatı boyunca hiç çalışmadı	1292	88,7	88,7	88,7
	Bir yıldan az süreli çalıştı/çalışıyor	42	2,9	2,9	91,6
	Bir yıldan uzun süreli çalıştı/çalışıyor	123	8,4	8,4	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Bulgulara göre annenin çalışma durumu, kadınların girişimci olmasına etki etmediği şeklinde yorumlanabilecektir.

Kurduğu işle ilgili mesleki deneyime göre; kurduğu işle ilgili olarak mesleki deneyime sahip olmayanlar %37,7 oranında, kurduğu işle ilgili olarak 2 yıla kadar deneyimi olanlar %19,5 oranında, 3 ila 5 yıl arasında deneyimi olanlar %25,2 oranında, 5 yıldan fazla deneyimi olanlar ise %17,6 oranında dağılmaktadır. Bu sonuçlara göre kurduğu işle ilgili mesleki deneyime sahip olanların oranı %62,3'tür (Tablo 21).

Tablo 21. Kadın Girişimcilerin Mesleki Deneyim Durumu Dağılımı

	Mesleki Deneyim	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Deneyimim yok	549	37,7	37,7	37,7
	0 - 2 yıl	284	19,5	19,5	57,2
	3 - 5 yıl	367	25,2	25,2	82,4
	5 yıldan fazla	257	17,6	17,6	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, kurdukları işin özelliğine göre çalışarak veya kadın olmalarından dolayı belirli bir mesleki deneyime sahip oldukları görülmüştür. Bulgulara göre kadın girişimcilerin %62,3'ünün mesleki deneyime sahip olması girişimci olmada kişisel özgüven ve cesareti arttırdığı, girişimci olmalarını kolaylaştırdığı şeklinde yorumlanabilecektir.

Mesleki bilgi ve becerisini kazanma şekline göre; iş hayatından kazananlar %60,9 oranında, meslek edindirme programları (kurs, eğitim vb.) yoluyla kazananlar %29,4 oranında, aileden kazananlar %28,0 oranında, örgün eğitim yoluyla kazananlar %20,8 oranında ve diğer seçeneğini işaretleyenler %8,6 oranında dağılmaktadır(Tablo 22).

Tablo 22. Kadın Girişimcilerin Mesleki Bilgi ve Beceri Kazanma Dağılımı

Mesleki Bilgi ve Beceri Kazanma		Sıklık	Yüzde Oranı*
Mesleki bilgi ve becerileri nasıl kazandınız?	İş hayatından	887	60,9%
	Meslek edindirme programları ile (kurs, eğitim vb.)	429	29,4%
	Aileden	408	28,0%
	Örgün eğitim yoluyla	303	20,8 %
	Diğer	106	8,6%

(*) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100'ü aşmaktadır.

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, çoğunluğunda mesleki bilgi ve becerisini iş hayatından veya kadın olmalarından dolayı aileden kazandıkları görülmüştür. Bulgularda mesleki bilgi ve becerilerin kazanılmasında iş hayatının önemli bir rolü olduğu tespit edildiğinden, kadınların girişimci olmadan önce iş hayatına katılmalarının hem bilgi ve becerilerini arttırdığı, hem de girişimci olmayı kolaylaştırdığı şeklinde yorumlanabilecektir.

Girişimcilik özelliklerini sınamaya yönelik sorulan 5'li likert ölçeğinde sorulan sorulara katılma derecesine göre verilen cevaplar aşağıda gösterilmektedir. İfadelere verilen cevaplarda “kesinlikle katılmıyorum” için 1, “kesinlikle katılıyorum” için 5 puan verilerek analiz edilmiştir. Kadın girişimcilerin vermiş cevaplar incelendiğinde girişimci özelliklerini sağladıkları yönünde tüm ifadelere yüksek oranda katıldıkları tespit edilmiştir (Tablo 23).

Tablo 23. Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Özelliklerine Katılım Dağılımı

Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Özellikleri Gruplarına Katılım Dereceleri	Mean	Std. Deviation	Analysis N
Özverili ve çalışkan bir yapım vardır	4,61	0,559	1457
Kendime güvenim ve cesaretim vardır	4,58	0,597	1457
İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurarım	4,54	0,643	1457
Sorunlara çözüm odaklı yaklaşırım	4,43	0,636	1457
Aldığım eğitim ve deneyimlerime güvenirim	4,42	0,714	1457
Sabırlı ve hoşgörülü bir insanım	4,39	0,716	1457
Hırslı ve kararlı bir yapım vardır	4,36	0,75	1457
Risk üstlenebilme yeteneğim vardır	4,35	0,693	1457
Yönetim becerisine sahibim	4,34	0,692	1457

Girişimcilik özelliklerini sağlama derecesine göre; en yüksek sıklıkla kesinlikle katılıyorum cevabı, “özverili ve çalışkan bir yapım vardır” için %63,9’lik bir oran ile belirtilmiştir. Bunu %62,3’lük oran ile “kendime güvenim ve cesaretim vardır” ve %60,6’lık oran ile “insanlarla kolay ve iyi iletişim kurarım” ifadesi takip etmektedir. Girişimcilik özelliklerine “Katılıyorum” cevabı ise en yoğun olarak %46,’luk oran ile “risk üstlenebilme cesaretim vardır” ve %45,2’lik bir oran ile “yönetim becerisine sahibim” ifadeleri takip etmektedir. Kararsız olma durumu ise %8,1’lik oran ile “yönetim becerisine sahibim” ve %7,5’lik oran ile “Hırslı ve kararlı bir yapım vardır“ seçeneklerinde göze çarpmaktadır. Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçenekleri için kayda değer bir oran bulunmamaktadır (Tablo 24).

Tablo 24. Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Özelliklerine Katılım Derecesi

Girişimcilik Özellikleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Risk üstlenebilme yeteneğim vardır	6	0,4%	18	1,2%	94	6,5%	684	46,9%	655	45,0%
Kendime güvenim ve cesaretim vardır	2	0,1%	10	0,7%	40	2,7%	498	34,2%	907	62,3%
Sabırlı ve hoşgörülü bir insanım	8	0,5%	24	1,6%	80	5,5%	630	43,2%	715	49,1%
İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurarım	6	0,4%	12	0,8%	48	3,3%	508	34,9%	883	60,6%
Yönetim becerisine sahibim	2	0,1%	18	1,2%	118	8,1%	658	45,2%	661	45,4%
Aldığım eğitim ve deneyimlerime güvenirim	6	0,4%	28	1,9%	74	5,1%	590	40,5%	759	52,1%
Hırslı ve kararlı bir yapım vardır	6	0,4%	32	2,2%	110	7,5%	594	40,8%	715	49,1%
Sorunlara çözüm odaklı yaklaşırım	4	0,3%	8	0,5%	68	4,7%	654	44,9%	723	49,6%
Özverili ve çalışkan bir yapım vardır	2	0,1%	4	0,3%	30	2,1%	490	33,6%	931	63,9%

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise benzer girişimcilik özelliklerine sahip oldukları, kadın olma özelliklerinden hareketle çoğunluğunun; özverili, çalışkan insanlarla kolay ve iyi iletişim kuran, sabırlı ve kendine güven duyan bir yapılarının olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde kadınların girişimcilik özelliklerine yüksek oranda katılmaları, günümüz Türkiye’inde kadının kendisine olan güven ve cesaretin arttığı, aynı zamanda toplumun bu gelişmeyi destekleyici bir davranış sergilediği şeklinde yorumlanabilecektir.

Ailesini ikna etme durumuna göre; kendi işini kurup çalışmak için ailesini ikna etmek zorunda kalanlar %34 orana sahipken, ailesini ikna etmek zorunda kalmayanlar ise %66 oranındadır (Tablo 25).

Tablo 25. Kadın Girişimcilerin İşini Kurmak İçin Ailesini İkna Dağılımı

	Eşinizi ve/veya ailenizi ikna etmek zorunda kaldınız mı?	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hayır	961	66,0	66,0	66,0
	Evet	496	34,0	34,0	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, tamamına yakının ailesini ikna etmek zorunda kalmadığı, hatta ailesinin kendisini teşvik ettiği görülmüştür. Görüşülen bu kadınların büyükşehirde olması şehirleşme kültürünün bir sonucu olarak değerlendirilebilecektir. Bulgularda ailesini ikna etmek zorunda kalmayanların yüksek oluşu (% 66) ailevi ve toplumsal algının geliştiği şeklinde yorumlanabilmesine rağmen, toplumda hala ailesini ikna etmek zorunda kalanların da (% 34) olması, toplumda bu yönde bilinçlendirme çalışmalarının artırılmasının gerektiği şeklinde değerlendirilebilecektir.

İşletmesini kurarken kimlerden destek aldıkları sorusuna göre; hiç kimseden destek görmediğini ifade edenler %6,3 orana sahipken katılımcıların %93'7'si işlerini kurarken destek gördüğün ifade etmiştir. Bu desteğin kimlerden olduğuna ilişkin olarak; Eşinden %60,1 oranında, kamu kurum ve kuruluşlarından %54,6 oranında, anne ve babasından %39,2 oranında, yakın çevre ve arkadaşlarından %29,5 oranında, çocuklarından %14,3 oranında, sivil toplum kuruluşları veya kadın örgütlerinden %2,9 oranında ve diğer seçeneğinden %1,6 oranında destek aldıklarını belirtmişlerdir (Tablo 26).

Tablo 26. Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Destek Alma Dağılımı

Kimlerden destek gördünüz?	Sıklık	Yüzde Oranı*
Hiç kimseden destek görmedim	92	6,3%
Eşimden	875	60,1%
Kamu Kurum ve Kuruluşlarından (Belediye, Valilik, Kaymakamlık, KOSGEB, Kalkınma Ajansı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, vb.)	795	54,6%
Anne ve babadan	572	39,3%
Yakın çevre ve arkadaşlarımdan	430	29,5%
Çocuklarımdan	208	14,3%
Sivil toplum kuruluşları veya kadın örgütlerinden	42	2,9%
Diğer (lütfen belirtin)	23	1,6%

(*) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100'ü aşmaktadır.

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, tamamına yakının işletmesini kurarken destek gördüğü ve bunlardan aile bireylerinin maddi ve manevi desteğinin en başta olduğu, ikincil olarak devlet desteğinin en önemli teşvik araçlarından biri olduğu

ifade edilmiştir. Hatta çoğunluğun devlet desteği olmaması halinde hiç girişimde bulunmayacağı veya iş kurma veya işi yürütme esnasında gerekli sermayeyi bulmada çok zorlanacakları ifade edilmiştir. Bulgulara göre kadın girişimcilerin mutlak surette desteklenmesi gerektiği, desteğin öncelikli olarak ailede başlamasının zorunlu olduğu, ikinci en büyük destekçinin de kamunun olması gerektiği şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimcilerin iş kurma nedenlerine yönelik sorulan 5’li likert ölçeğinde sorulan sorulara katılım derecesine göre verilen cevaplar aşağıda gösterilmektedir. İfadelere verilen cevaplarda “kesinlikle katılmıyorum” için 1, “kesinlikle katılıyorum” için 5 puan verilerek analiz edilmiştir. Kadın girişimcilerin vermiş cevaplar incelendiğinde en çok “Bilgi, beceri ve deneyimleri değerlendirebilmek”, “Kendi işinin patronu olmak”, “İdealini gerçekleştirmek ve kendini kanıtlamak” ve “Ekonomik bağımsızlığı kazanmak için” ifadelerine katıldıkları tespit edilmiştir (Tablo 27).

Tablo 27. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenlerine Katılım Dağılımı

İş Kurma Nedenleri	Mean	Std. Deviation	Analysis N
Bilgi, beceri ve deneyimlerimi değerlendirebilmek	4,4	0,731	1457
Kendi işimin patronu olmak için	4,39	0,808	1457
İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak	4,36	0,824	1457
Ekonomik bağımsızlığımı kazanmak için	4,33	0,879	1457
Yüksek kazanç elde etmek için	4,05	0,923	1457
Ailemin ihtiyaçlarını karşılamak için	4	1,104	1457
Sosyal statümü yükseltmek, toplumda prestij ve ün sahibi olmak	3,91	1,11	1457
Mesleğimi yapmak	3,88	1,144	1457
Zamanımı değerlendirmek için	3,72	1,286	1457
Finansal destek ve teşvik verildiği için	3,14	1,337	1457
İş bulamadığım için girişimde bulundum	2,34	1,328	1457
Miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım	1,59	0,955	1457

İş kurma nedenlerine göre; kesinlikle katılıyorum cevabı en çok %53,7 oran ile “Kendi işimin patronu olmak” ifadesi için belirtilmiştir. “İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak” ifadesi %52,2 oranla ve bunu “Bilgi, beceri ve deneyimlerimi değerlendirebilmek” ifadesi %51,4 oran ile takip etmektedir. Katılıyorum cevabı en çok %46,1’lik oranla “yüksek kazanç elde etmek” ifadesi için belirtilmiştir ve bunu

%42,4'lik oranla “Ailemin ihtiyaçlarını karşılamak” ifadesi izlenmektedir. Kararsızım cevabı en çok %13,0 oran ile “sosyal statümü yükseltmek, toplumda prestij ve ün sahibi olmak” ifadesi için verilirken, %12,4 oran ile bunu “finansal destek ve teşvik verildiği için” ifadesi takip etmektedir. Katılmıyorum cevabı en çok %34,2 oran ile “iş bulamadığım için girişimde bulundum” ifadesi için belirtilmiştir. “Miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım” ifadesi için ise %25,5 oran ile katılmıyorum cevabı verilmiş ve bunu %19,8 oran ile “Finansal destek ve teşvik verildiği için” ifadesi izlenmektedir. Kesinlikle katılmıyorum cevabı %62,7 oran ile en çok “miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım” ifadesinde yoğunlaştığı ve bunu %32,6 oranla “İş bulamadığım için girişimde bulundum” ifadesi izlemiştir (Tablo 28).

Tablo 28. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenlerine Katılım Derecesi

İş Kurma Nedenleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ailemin ihtiyaçlarını karşılamak	60	4,1%	152	10,4%	70	4,8%	618	42,4%	557	38,2%
Ekonomik bağımsızlığımı kazanmak	26	1,8%	66	4,5%	48	3,3%	578	39,7%	739	50,7%
Kendi işimin patronu olmak	16	1,1%	42	2,9%	80	5,5%	536	36,8%	783	53,7%
Zamanımı değerlendirmek için	128	8,8%	196	13,5%	106	7,3%	548	37,6%	479	32,9%
Yüksek kazanç elde etmek için	20	1,4%	100	6,9%	168	11,5%	672	46,1%	497	34,1%
İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak	14	1,0%	54	3,7%	80	5,5%	548	37,6%	761	52,2%
Bilgi, beceri ve deneyimlerimi değerlendirebilmek	4	0,3%	38	2,6%	76	5,2%	590	40,5%	749	51,4%
Mesleğimi yapmak	62	4,3%	166	11,4%	178	12,2%	526	36,1%	525	36,0%
Sosyal statümü yükseltmek, toplumda bir prestij ve ün sahibi olmak	58	4,0%	144	9,9%	190	13,0%	547	37,5%	518	35,6%
İş bulamadığım için girişimde bulundum	475	32,6%	498	34,2%	148	10,2%	182	12,5%	154	10,6%
Finansal destek ve teşvik verildiği için	236	16,2%	288	19,8%	180	12,4%	537	36,9%	216	14,8%
Miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım	914	62,7%	371	25,5%	58	4,0%	85	5,8%	29	2,0%

Yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise çoğunluğun, ücretli çalışmanın zorluğu ve ücretlerin düşüklüğü neden gösterilerek girişimci olmayı tercih ettikleri, ekonomik bağımsızlık arzusunun altında yatan ana nedenin büyükşehirde yaşamının getirdiği ekonomik zorluklar olduğu, bu nedenle aile ihtiyaçlarını karşılama nedeninin ana unsur olarak ön plana çıktığı görülmüştür. Öğrenim durumlarına göre bakıldığında ise, üniversite mezunu kadın girişimcilerde mesleki bilgilerini ticarileştirme, ideallerini gerçekleştirme ve kendini kanıtlama isteğinin öne çıktığı gözlemlenmiştir.

Bulgulara göre kadının girişimci olmasındaki en önemli faktörlerin ekonomik sebeplerden değil, kadının rol ve statüsünü güçlendirmek isteğinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimcilerin işletme kurarken sermaye teminine verdikleri cevaplar incelendiğinde; sermaye teminini %59,5'lik oran ile kendi birikimi olduğu, %49,8'lik oran ile devlet desteği aldığı, %43,6'lık oran ile ailesinden borç aldığı, %30,4'lük oranla banka kredisi kullandığı, %18,7'lik oranla çevresinden borç aldığı, %3,7'lik oran ile ortak bulduğu ve %1,4'lük oran ile diğer yollardan karşıladıkları tespit edilmiştir (Tablo 29).

Tablo 29. Kadın Girişimcilerin Sermaye Temini Dağılımı

Sermaye Temini		Sıklık	Yüzde Oranı*
	Kendi birikimim	867	59,5%
	Ailemden borç aldım	635	43,6%
	Çevremden borç aldım	273	18,7%
	Ortak buldum	54	3,7%
	Banka kredisi kullandım	443	30,4%
	Devlet desteği aldım	725	49,8%
	Diğer (lütfen belirtin)	20	1,4%

(*) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100'ü aşmaktadır.

İşletme kurarken sermaye teminine yönelik olarak yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde ise, kişisel birikimler ile devlet desteğinin ana sermaye unsuru olarak ortaya çıktığı görülmüştür. İş kurma aşamasında yakın çevrenin borç vermede

tereddütlü davranmaları ve bankaların kredi vermedeki olumsuz yanıtlarının kadın girişimcilerde ciddi motivasyon kaybına neden olduğu görülmüştür.

Bulgulara göre toplumda hala kadın üzerinde gayrimenkul bulundurmanın az olduğu ve bu nedenle kadınların girişimci olmada gerekli sermaye temininde zorlandıkları, toplumun bu anlayışının değiştirilmesi gerektiği, devletin bu alanda evli eşlerin ortak edinimlerini kanuni düzenlemeler ile sağlamaya çalışmasının olumlu olarak değerlendirilebileceği, ancak finans piyasasının da bu alanda çalışmalar yapması gerektiği şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimcilerin iş kurarken karşılaştıkları sorunların tespitine yönelik soruların 5’li likert ölçeğinde sorulara katılım derecesine göre verilen cevaplar aşağıda gösterilmektedir. İfadelere verilen cevaplarda “kesinlikle katılmıyorum” için 1, “kesinlikle katılıyorum” için 5 puan verilerek analiz edilmiştir. Kadın girişimcilerin vermiş cevaplar incelendiğinde en çok “Sermaye temininde sorun yaşadım”, “İşletmemi kurarken bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşadım” ve “İşletmemi kurarken personel temininde sorun yaşadım” ifadelerine katıldıkları tespit edilmiştir (Tablo 30).

Tablo 30. Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunların Dağılımı

İşletmelerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunlar	N	Min	Max	Mean	Std. Deviation
İşletmemi kurarken sermaye temininde sorun yaşadım	1457	1	5	3,51	1,237
İşletmemi kurarken bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşadım	1457	1	5	3,13	1,299
İşletmemi kurarken personel temininde sorun yaşadım	1457	1	5	2,86	1,363
İşletmemi kurarken hiçbir sorunla karşılaşmadım	1457	1	5	2,82	1,311
İşletmemi kurarken yer temininde sorun yaşadım	1457	1	5	2,82	1,3
İşletmemi kurarken bilgi eksikliği ve tecrübesizliğimden dolayı sorun yaşadım	1457	1	5	2,56	1,266
İşletmemi kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım	1457	1	5	2,37	1,285
İşletmemi kurarken yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum	1457	1	5	2,32	1,287
İşletmemi kurarken ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadım	1457	1	5	2,19	1,204
Valid N (listwise)	1457				

İşletmesini kurarken “hiçbir sorunla karşılaşmadım” ifadesine katılanların oranı %37, katılmayanların oranı %51,7 ve kararsızların oranı %11,3 olarak bulunmuştur (Tablo 31).

İşletmesini kurarken ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadığını belirtenler %20 oranında, sorun yaşamadığını belirtenler %71,4 oranında ve kararsız kalanlar %8,6 oranında bulunmuştur. İşletmesini kurarken bilgi eksikliği ve tecrübesizlikten dolayı sorun yaşadığını belirtenler %30,2 oranında, sorun yaşamadığını belirtenler %57,4 oranında ve kararsız kalanlar %12,5 oranında bulunmuştur. İşletmesini kurarken toplumun olumsuz bakışı ve önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadığını belirtenler %24,9 oranında, sorun yaşamadığını belirtenler %64,9 oranında ve kararsız kalanlar %10,2 oranında bulunmuştur.

İşletmesini kurarken sermaye temininde sorun yaşadığını belirtenler %63,1 oranında, sorun yaşamadığını belirtenler %25,7 oranında ve kararsız kalanlar %11,3 oranında bulunmuştur. İşletmesini kurarken bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşadığını belirtenler %47,4 oranında, sorun yaşamadığını belirtenler %39,3 oranında ve kararsız kalanlar %13,3 oranında bulunmuştur.

İşletmesini kurarken yer temininde sorun yaşadığını belirtenler %37,4 oranında, sorun yaşamadığını belirtenler %50,1 oranında ve kararsız kalanlar %11,5 oranında bulunmuştur. İşletmesini kurarken personel temininde sorun yaşadığını belirtenler %39,6 oranında, sorun yaşamadığını belirtenler %51,4 oranında ve kararsız kalanlar %9,1 oranında bulunmuştur.

İşletmesini kurarken kadın olduğundan dolayı sorun yaşadığını düşünenler %22,3 oranında, düşünmeyenler %65,6 oranında ve kararsız kalanlar %12,1 oranında bulunmuştur.

Tablo 31. Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Derecesi

İşletmelerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunlar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
İşletmemi kurarken hiçbir sorunla karşılaşmadım	232	15,9%	522	35,8%	164	11,3%	352	24,2%	187	12,8%
İşletmemi kurarken ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadım	506	34,7%	534	36,7%	126	8,6%	218	15,0%	73	5,0%
İşletmemi kurarken bilgi eksikliği ve tecrübesizliğimden dolayı sorun yaşadım	342	23,5%	494	33,9%	182	12,5%	336	23,1%	103	7,1%
İşletmemi kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım	446	30,6%	500	34,3%	148	10,2%	251	17,2%	112	7,7%
İşletmemi kurarken sermaye temininde sorun yaşadım	122	8,4%	252	17,3%	164	11,3%	606	41,6%	313	21,5%
İşletmemi kurarken bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşadım	170	11,7%	402	27,6%	194	13,3%	455	31,2%	236	16,2%
İşletmemi kurarken yer temininde sorun yaşadım	236	16,2%	508	34,9%	168	11,5%	374	25,7%	171	11,7%
İşletmemi kurarken personel temininde sorun yaşadım	252	17,3%	497	34,1%	132	9,1%	358	24,6%	218	15,0%
İşletmemi kurarken yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum	482	33,1%	473	32,5%	176	12,1%	206	14,1%	120	8,2%

Kadın girişimcilerin işletmelerini kurarken karşılaştıkları sorunlara ilişkin olarak yüz yüze görüşülenlerde ise çoğunluğunun sorun yaşadığı ve bu sorunların çevresel faktörlerde yoğunlaştığı görülmüştür. Yaşadıkları sorunlara ilişkin verilen cevaplar ağırlık sırasıyla; mali ve hukuki işlemlerde bilgi eksikliği, iş yeri kiralama aşamasından faaliyete geçinceye kadarki süreçte ticari ilişki içerisinde bulunanların ön yargılı ve olumsuz yaklaşımları, devlet desteklerindeki bürokratik işlemler ve geç ödemelerin getirdiği maddi sıkıntılar olarak sıralanmaktadır.

Bulgulara göre işletmesini kurarken her iki kadın girişimciden birinin sorunla karşılaştığını ifade etmesi, özellikle sermaye temini ve bürokratik işlemlerden kaynaklı sorunların çözümüne yönelik bu alanda detaylı çalışmaların yapılması gerektiği şeklinde yorumlanabilecektir.

3.5.5. Kadın Girişimcilerin İşletme Faaliyetleri Sırasındaki Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Ankete katılan kadın girişimcilere yöneltilen “İşinizi yürütürken sorunlarla karşılaşıyor musunuz?” sorusuna %78,7 oranında işlerini yürütürken sorun yaşadıklarını, %21,3 oranında sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu oran oldukça yüksek bulunmuştur (Tablo 32).

Tablo 32. Kadın Girişimcilerin İşlerini Yürütürken Sorunla Karşılaşma Dağılımı

İşinizi yürütürken sorunlarla karşılaşıyor musunuz?		Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hayır	310	21,3	21,3	21,3
	Evet	1147	78,7	78,7	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

İşlerini yürütürken karşılaştıkları sorunlara ilişkin olarak yüz yüze görüşülen kadın girişimcilerde de benzer sonuç elde edilmiş ve çoğunluğunun, işlerini yürütürken bazı sorunlarla karşılaştıkları ifade edilmiştir.

Kadın girişimcilere işletmelerini yürütürken karşılaştıkları sorunları tespit etmek amacıyla 5’li Likert ölçeğinde sorulan sorulara katılım derecesine göre verilen cevaplar aşağıda gösterilmektedir. İfadelere verilen cevaplarda “kesinlikle katılmıyorum” için 1, “kesinlikle katılıyorum” için 5 puan verilerek analiz edilmiştir. Kadın girişimcilerin vermiş cevaplar incelendiğinde işletmelerini yürütürken en çok karşılaştıkları sorunların başında; borç ödemelerinde yaşanan sorunlar, uygun krediye ulaşmada yaşanan sorunlar ve bürokratik işlemlerde yaşanan sorunların olduğu bulunmuştur (Tablo 33).

Tablo 33. Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Dağılımı

İşletmelerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlar	N	Min	Max	Mean	Std. Deviation
İşletmemin faaliyeti sırasında borç ödemeleri nedeniyle sorun yaşıyorum	1457	1	5	3,39	1,192
İşletmemin faaliyeti sırasında uygun krediye ulaşamamamdan dolayı sorun yaşıyorum	1457	1	5	3,35	1,338
İşletmemin faaliyeti sırasında bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşıyorum	1457	1	5	3,09	1,279
İşletmemin faaliyeti sırasında tedarikçi ilişkilerinde sorun yaşıyorum	1457	1	5	2,7	1,201
İşletmemin faaliyeti sırasında deneyimsizliğimden dolayı sorun yaşıyorum	1457	1	5	2,48	1,178
İşletmemin faaliyeti sırasında pazardaki erkek hâkimiyetinden dolayı sorun yaşıyorum	1457	1	5	2,46	1,294
İşletmemin faaliyeti sırasında müşteri ilişkilerinde sorun yaşıyorum	1457	1	5	2,34	1,129
İşletmemin faaliyeti sırasında yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum	1457	1	5	2,3	1,256
İşletmemin faaliyeti sırasında ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşıyorum	1457	1	5	2,21	1,152
İşletmemin faaliyeti sırasında çalışanların üzerinde otorite kurmakta sorun yaşıyorum	1457	1	5	2,19	1,151
Valid N (listwise)	1457				

Kadın girişimcilerin işletmelerinin faaliyetleri sırasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin verilen ifadelere kesinlikle katılıyorum cevabı %23,3 oranla en çok “işletmemin faaliyeti sırasında uygun krediye ulaşamamamdan dolayı sorun yaşıyorum” ifadesi için belirtilmiştir. Katılıyorum cevabı ise %41,0 oranla en çok “İşletmemin faaliyeti sırasında borç ödemeleri nedeniyle sorun yaşıyorum” ifadesi için belirtilmiştir. Kararsızım cevabı en çok %28,3 oran ile “işletmemin faaliyeti sırasında bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşıyorum” ifadesi için belirtilmiştir. Katılmıyorum cevabı en çok %43,7 oranla “İşletmemin faaliyeti sırasında müşteri ilişkilerinde sorun yaşıyorum” ifadesi için verilmiştir. Bunu %41,5 oranı ile “İşletmemin faaliyeti sırasında deneyimsizliğimden dolayı sorun yaşıyorum” ifadesi takip etmektedir. Kesinlikle katılmıyorum cevabı en çok %31,4 oranla “İşletmemin faaliyeti sırasında yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum” ifadesi için, %31,2 oranla “İşletmemin faaliyeti sırasında çalışanların üzerinde otorite kurmakta sorun yaşıyorum” ve %30,3 oranla “İşletmemin faaliyeti sırasında ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşıyorum” ifadesi takip etmektedir (Tablo 34).

Tablo 34. Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Derecesi

İşletmelerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlar	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
İşletmemin faaliyeti sırasında deneyimsizliğimden dolayı sorun yaşıyorum	290	19,9%	632	43,4%	164	11,3%	287	19,7%	84	5,8%
İşletmemin faaliyeti sırasında ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşıyorum	442	30,3%	599	41,1%	150	10,3%	198	13,6%	68	4,7%
İşletmemin faaliyeti sırasında tedarikçi ilişkilerinde sorun yaşıyorum	236	16,2%	531	36,4%	212	14,6%	386	26,5%	92	6,3%
İşletmemin faaliyeti sırasında müşteri ilişkilerinde sorun yaşıyorum	342	23,5%	637	43,7%	172	11,8%	248	17,0%	58	4,0%
İşletmemin faaliyeti sırasında borç ödemeleri nedeniyle sorun yaşıyorum	106	7,3%	302	20,7%	210	14,4%	598	41,0%	241	16,5%
İşletmemin faaliyeti sırasında uygun krediye ulaşamamamdan dolayı sorun yaşıyorum	158	10,8%	324	22,2%	172	11,8%	463	31,8%	340	23,3%
İşletmemin faaliyeti sırasında bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşıyorum	160	11,0%	423	29,0%	232	15,9%	412	28,3%	230	15,8%
İşletmemin faaliyeti sırasında çalışanların üzerinde otorite kurmakta sorun yaşıyorum	454	31,2%	605	41,5%	138	9,5%	190	13,0%	70	4,8%
İşletmemin faaliyeti sırasında pazardaki erkek hâkimiyetinden dolayı sorun yaşıyorum	386	26,5%	531	36,4%	164	11,3%	238	16,3%	138	9,5%
İşletmemin faaliyeti sırasında yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum	458	31,4%	519	35,6%	176	12,1%	188	12,9%	116	8,0%

Kadın girişimcilere işletmelerini yürütürken karşılaştıkları sorunlara ilişkin yapılan yüz yüze görüşmelerde ise, en çok finansman sorunu yaşadıkları, kira ve yasal yükümlülükler başta olmak üzere sabit giderleri karşılamada zorlandıkları, devlet

tarafından yapılan destek ödemelerinde yaşanan gecikmelerden olumsuz olarak etkilendikleri, kadın girişimci olmaları nedeniyle yeni tedarikçilerle olan ilk ticari ilişkilerde güven sorunu yaşadıkları ifade edilmektedir.

Bulgulara göre işletmenin yürütülmesi sırasında sorun yaşadığını ifade edenlerin yüksek olması bu alanda detaylı çalışma yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Yaşanan sorunların ağırlıklı olarak ekonomik sebeplerden dolayı olması, ailevi ve toplumsal sorunların nispeten az olması toplumsal gelişimin arttığı ve kadınların iş hayatına atılmalarında toplumun olumlu bakışının olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilecektir.

3.5.6. Kadın Girişimcilerin Aile, Sosyal Yaşam ve Gelecek Planlarına İlişkin Bulgular

Kadın girişimcilerin aile ve sosyal yaşantılarında sorunlarını tespit etmek amacıyla 5’li Likert ölçeğinde sorulan sorulara katılım derecesine göre verilen cevaplar aşağıda gösterilmektedir. İfadelere verilen cevaplarda “kesinlikle katılmıyorum” için 1, “kesinlikle katılıyorum” için 5 puan verilerek analiz edilmiştir. Kadın girişimcilerin vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aile ve sosyal yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar sırasıyla; “fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığı”, “kendisine yeterli zaman ayıramadığı”, “aile bireyelerine yeterli zaman ayıramadığı” şeklinde ifade edilmiştir (Tablo 35).

Tablo 35. Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Dağılımı

Aile Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar	N	Min	Max	Mean	Std. Deviation
Fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum	1457	1	5	3,65	1,165
Kendime yeterli zaman ayıramıyorum	1457	1	5	3,58	1,165
Aile bireyelerine yeterli zaman ayıramıyorum	1457	1	5	3,39	1,203
Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum	1457	1	5	3,17	1,321
Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum	1457	1	5	2,85	1,322
Sosyal baskı hissediyorum	1457	1	5	2,41	1,216
Valid N (listwise)	1457				

Kadın girişimcilerden fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığını düşünenlerin oranının %69, düşünmeyenlerin oranının %19,9 ve kararsız kalanların ise %11,1 oranında

olduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerden “kendine yeterli zaman ayıramadığını düşünenlerin oranının %65, düşünmeyenlerin oranının %22,7 ve kararsız kalanların ise %12,8 oranında olduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerden aile bireyelerine yeterli zaman ayıramadığını düşünenlerin oranının %58, düşünmeyenlerin oranının %28,4 ve kararsız kalanların ise %13,6 oranında olduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerden ev işlerinde sorun yaşadığını düşünenlerin oranının %46,5, düşünmeyenlerin oranının %38,6 ve kararsız kalanların ise %9,9 oranında olduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerden çocuk bakımında sorunlar yaşadığını düşünenlerin oranının %39,4, düşünmeyenlerin oranının %48,3 ve kararsız kalanların ise %12,4 oranında olduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerden sosyal baskı yaşadığını düşünenlerin oranının %22,8 düşünmeyenlerin oranının %62,4 ve kararsız kalanların ise %14,8 oranında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 36).

Tablo 36. Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlara Katılım Derecesi

Aile Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum	100	6,9%	190	13,0%	162	11,1%	672	46,1%	333	22,9%
Kendime yeterli zaman ayıramıyorum	86	5,9%	238	16,3%	186	12,8%	632	43,4%	315	21,6%
Aile bireyelerine yeterli zaman ayıramıyorum	112	7,7%	302	20,7%	198	13,6%	602	41,3%	243	16,7%
Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum	182	12,5%	380	26,1%	144	9,9%	510	35,0%	241	16,5%
Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum	260	17,8%	444	30,5%	180	12,4%	400	27,5%	173	11,9%
Sosyal baskı hissediyorum	380	26,1%	529	36,3%	216	14,8%	238	16,3%	94	6,5%

Kadın girişimcilerin aile ve sosyal yaşamlarına ilişkin yaşadıkları sorunların tespit edilmesine ilişkin olarak yapılan yüz yüze görüşmede ise, kadın girişimcilerin fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığı, kendilerinden ziyade aile bireyelerine yeterince zaman ayıramadıklarından şikayetçi oldukları, çocuk sahibi olanların ise özellikle çocuk bakımında zorlandıkları, kreş ve okul sonrası imkanların eksikliğinden sıkıntı çektikleri gözlemlenmiştir.

Bulgulara göre kadın girişimcilerin aile ve sosyal yaşantılarında karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde genellikle kadınlara has özelliklerden kaynaklı sorun

yaşadıkları görülmüştür. Bu kapsamda sorunların çözümüne yönelik; toplumsal faaliyetlere, yasal düzenlemelere, ilave desteklere ve yeni yatırımlara daha fazla ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanabilecektir.

Ankete katılanlardan ev işlerini yürütmek ve/veya çocuk bakımı için destek alıp almadıkları incelendiğinde %36,9 destek almadığını ifade etmiştir. Destek alanlardan alma durumuna göre; ailesinden destek alanlar %37,5 ve eşinden destek alanlar %36,9 oranındadır. Temizlikçi desteği alanlar %22,1 oranında, bakıcı desteği alanlar %5,1 oranında ve hem bakıcı hem temizlikçi desteği alanlar ise %4,5 oranındadır (Tablo 37).

Tablo 37. Kadın Girişimcilerin Ev İşleri/Çocuk İçin Destek Alma Dağılımı

Ev işleri/çocuk bakımı için destek alıyor musunuz?		Sıklık	Yüzde Oranı*
Valid	Destek almıyorum	538	36,9%
	Aile desteği alıyorum	546	37,5%
	Eşimden destek alıyorum	465	31,9%
	Temizlikçi desteği alıyorum	322	22,1%
	Bakıcı desteği alıyorum	74	5,1%
	Hem bakıcı, hem temizlikçi desteği alıyorum	66	4,5%

(*) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100'ü aşmaktadır.

Yüz yüze görüşme yapılan kadın girişimcilerde ise, aile bireylerinden destek aldıkları, ancak büyükşehirde yaşamının getirdiği zorluklar nedeniyle bunun yeterli olmadığı, bu nedenle dışarıdan temizlikçi ve bakıcı desteği alanların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre kadınların iş hayatlarında mutlaka destek almaları gerektiği, en fazla desteğin de eş ve aile tarafından sağlanması gerektiği şeklinde yorumlanabilecektir.

Girişimci olmanın kadınlara sağlamış olduğu avantajların tespitine yönelik sorulan soruya ilişkin olarak; girişimci olmanın kendilerine avantaj sağlamadığını düşünenlerin oranı %2,6 oranında olup, %97,4'ü girişimciliğin kendilerine avantaj sağladığını düşünmektedir. Bu avantajlar en yüksekten başlamak üzere; %81,2 oranında başarıma duygusunu yaşatma, %78,4 oranında kendine güven sağlaması, %70 oranında maddi özgürlük avantajı sağladığı, %61,6 evin bütçesine katkı sağladığı, %55,8 oranında başkalarına istihdam olanağı sağladığı, %54,4 oranında

toplumdaki sosyal statüyü artırdığı, %53,3'ü yaşamdan duyulan memnuniyeti arttırdığı ve %35,6 oranında ise bir işle meşgul olma avantajı sağladığını düşünmektedir (Tablo 38).

Tablo 38. Kadın Girişimcilerin Girişimci Olmanın Sağlamış Olduğu Avantajlar Dağılımı

Girişimcilik Avantajı		Sıklık	Yüzde Oranı*
Valid	Herhangi bir avantajı yok	38	2,6%
	Başarma duygusu	1183	81,2%
	Kendine güven	1143	78,4%
	Maddi özgürlük	1020	70,0%
	Evin bütçesine katkıda bulunma	897	61,6%
	Başkalarına istihdam olanağı sağlayabilmek	813	55,8%
	Toplumdaki sosyal statü	793	54,4%
	Yaşamdan duyulan memnuniyet	777	53,3%
	Bir işle meşgul olma	519	35,6%
	Diğer	12	0,8%

(*) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100'ü aşmaktadır.

Girişimciliğin kadınlara sağlamış olduğu avantajlara ilişkin yapılan yüz yüze görüşmelerde ise; başarma duygusu ve kendine güvenin geliştiği, şahsi ve aile ihtiyaçlarının karşılanmasında maddi katkı elde etmenin mutluluğunu yaşadıkları, toplumun kendilerine bakış açısının olumlu olarak geliştiği ifade edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre girişimciliğin kadın sorunlarının çözümünde önemli bir unsur olduğu, kadının kendine olan güvenini güçlendirdiği, toplumdaki rol ve statüsünün gelişmesine önemli katkılar sağladığı şeklinde yorumlanabilecektir.

Ankete katılan kadın girişimcilere sorulan Girişimciliğin alternatifi sizin için nedir? Bu işi yapmasaydınız ne iş yapıyor olurdunuz? Sorusuna verilen cevaplara göre; girişimciliğin alternatifini yani girişimci olmak yerine hiçbir iş yapmayacağını belirtenler %12,8 oranında, başka bir sektörde yine girişimci olacağını belirtenler %37,7 oranında, aynı işte ücretli çalışacağını belirtenler %24,2 oranında, farklı işte ücretli çalışırdım diyenler %15,6 oranında, memur olurum diyenler %8,9 ve diğer (evde yapmaya devam ederdim, gönüllü çalışırdım) diyenler %0,8 oranındadır (Tablo 39).

Tablo 39. Kadın Girişimcilerin Girişimciliğin Alternatifi İle İlgili Düşüncelerinin Dağılımı

	Girişimciliğin alternatifi sizin için nedir? Bu işi yapmasaydınız ne iş yapıyor olurdunuz?	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hiçbir iş yapmazdım	186	12,8	12,8	12,8
	Başka bir sektörde, yine girişimci olurum	549	37,7	37,7	50,4
	Aynı işte ücretli çalışırdım	352	24,2	24,2	74,6
	Farklı işte ücretli çalışırdım	228	15,6	15,6	90,3
	Memur olurum	130	8,9	8,9	99,2
	Diğer	12	,8	,8	100,0
	Total		1457	100,0	100,0

Yüz yüze yapıla görüşmelerde ise, girişimciliğin alternatifi olarak çoğunluğun yine başka bir sektörde girişimci olma isteğinde oldukları, bir kısmının ise maddi ihtiyaçtan dolayı ücretli olarak herhangi bir işte çalışacağını ifade etmiştir. Bulgulara göre girişimciliğin alternatifinin yine girişimcilik olarak ifade edilmesi, girişimciliğin kadının kişisel ve toplumsal gelişiminde önemli katkılar sağladığı şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimcilerin işiyle ilgili olarak gelecek planlarına göre; işi bırakmayı düşünenler %3,7 oranında, mevcut durumu devam ettireceğini belirtenlerin oranı %19,2 oranında, ürün ve hizmet sayısını artırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi hedefleyeceğini belirtenlerin oranı %73 oranındadır. Farklı sektörlere girmeyi düşünenler ise %3,4 oranındadır (Tablo 40).

Tablo 40. Kadın Girişimcilerin İşiyile İlgili Gelecek Planlarının Dağılımı

	İşinizle ilgili gelecek planınız nedir?	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	İş bırakmayı düşünüyorum	54	3,7	3,7	3,7
	İşimde mevcut durumu devam ettireceğim	280	19,2	19,2	22,9
	Ürün ve hizmet sayısını arttırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi hedefliyorum	1063	73,0	73,0	95,9
	Farklı sektöre girmeyi düşünüyorum	50	3,4	3,4	99,3
	Diğer	10	,7	,7	100,0
	Total		1457	100,0	100,0

Yüz yüze yapıla görüşmelerde, işiyle ilgili olarak gelecek planlarının ne olduğuna ilişkin kadın girişimcilerin bir kısmı mevcut durumu devam ettireceğini, bir kısmı ise ürün ve hizmet sayısını arttırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi hedeflediğini söylemiştir. Mevcut durumu devam ettireceğini ifade edenlerin maddi olarak bir takım sıkıntılardan dolayı bu şekilde cevap verdikleri görülmüştür. Bulgulara göre

kadının girişimci olmasının; kişisel gelişimine katkı sağladığı, kendine olan güvenini ve cesaretini arttırdığı, toplumdaki konumunu güçlendirdiği ve ekonomik bağımsızlığını güçlendirdiği şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimciliğin gelişmesi için devletten beklentilere göre; devletten beklentisi vergi kolaylıklarının getirilmesi olanlar %83,7 oranında, kredi olanaklarının iyileştirilmesi gerekliliğini belirtenler %81,2 oranında, bürokratik işlemlerin azaltılması olarak belirtenler ise %65,5 oranında, teknik destek sağlanması olarak belirtenler %48,6 oranında, rekabet koşullarının geliştirilmesini isteyenler olanlar %44,5 oranında, beklentisi eğitim olanaklarının sağlanması olanlar %42,4 oranındadır. Yalnız %1,4'lik bir oranda ise diğer beklentiler (kreş imkanlarının artırılması, SGK primlerinin azaltılması) belirtilmiştir (Tablo 41).

Tablo 41. Kadın Girişimcilerin Devletten Beklentilerinin Dağılımı

Devletten Beklentiler		Sıklık	Yüzde Oranı
Valid	Vergi kolaylıkları getirilmesi	1215	83,4%
	Kredi olanaklarının iyileştirilmesi	1183	81,2%
	Bürokratik işlemlerin azaltılması	954	65,5%
	Teknik destek sağlanması	708	48,6%
	Rekabet koşullarının geliştirilmesi	649	44,5%
	Eğitim olanaklarının sağlanması	618	42,4%
	Diğer (lütfen belirtin)	20	1,4%

(*) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100'ü aşmaktadır.

Yüz yüze yapılan görüşmelerde kadın girişimciliğin gelişmesi için devletten beklentilerinin neler olduğuna ilişkin ise; en çok SGK primlerinden şikayetçi oldukları ve destek bekledikleri, bürokratik işlemlerin azaltılması, kadın girişimcilere mentörlük-koçluk yapacak mekanizmalarının kurulması gerektiği, çocuklu kadınlar için kreş ve okul sonrası bakım hizmetleri olanaklarının artırılması ve devlet tarafından desteklenmesinin gerektiği ifade edilmiştir.

Elde edile bulgulara göre; devletten beklentilerin ağırlıklı olarak ekonomik beklentilerden oluştuğu, bunun ana sebebinin kadınların yüksek gelir elde edilemeyen, kişisel bilgi ve becerilerine dayalı geleneksel sektörde iş kurdukları, gelir seviyesinin düşüklüğüne bağlı olarak devletten vergi kolaylığı, kredi

imkanlarının artırılması şeklinde beklenti içerisinde oldukları şeklinde yorumlanabilecektir.

Sivil toplum örgütüne üyelik durumuna göre; kadınlar ile ilgili herhangi bir sivil toplum örgütüne üye olanlar %18,7 oranındayken, olmayanların oranı %81,3'tür (Tablo 42).

Tablo 42. Kadın Girişimcilerin Sivil Toplum Örgütüne Üyelik Dağılımı

	Kadınlara ilgili herhangi bir sivil toplum örgütüne üye misiniz?	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hayır	1185	81,3	81,3	81,3
	Evet	272	18,7	18,7	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Yüz yüze yapılan görüşmelerde de benzer sonuçlar elde edilmiş olup, nedenleri incelendiğinde girişimci olduktan sonra hiçbir sivil toplum örgütünün gereken maddi ve manevi desteği sağlamadığı ifade edilmiştir. Bulgularda herhangi bir sivil toplum örgütüne üye olmayanların oldukça yüksek oluşu, kadınların kendilerine yardımcı olacağını düşünmediklerinden üye olmadıkları, bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin tekrar gözden geçirilmesi gerektiği şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimci olarak, girişimcilikte bulunmadan önceki kişisel imaj ve kendine güven durumuna göre; girişimcilikte bulunmadan önce kişisel imaj ve kendine güvenin girişimcilik sonrasında bu imajın ve güvenin iyi yönde geliştiği hususuna katılanlar %83,3 oranındadır. Yalnız %1,5'lük bir oran kötü yönde değiştiğini belirtirken, %15,2'lik bir dilim ise herhangi bir şey değişmediğini belirtmiştir (Tablo 43). Yüz yüze yapılan görüşmelerde katılımcılardan büyük çoğunluğunun iyi yönde geliştiğini ifade etmiştir.

Tablo 43. Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Öncesi ve Sonrası Kişisel İmaj ve Güven Durumu Dağılımı

	Kişisel İmaj Gelişimi	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Evet, iyi yönde gelişti	1214	83,3	83,3	83,3
	Hayır, kötü yönde gelişti	22	1,5	1,5	84,8
	Herhangi bir değişiklik olmadı	221	15,2	15,2	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Bulguya göre kadın girişimciliğinin kadın sorunlarına doğrudan etki ettiği, toplumda kadının rol ve statüsünü güçlendirdiği, kadının kişisel özelliklerine katkıda bulunduğu ve toplumda kadına verilen değeri arttırdığı şeklinde yorumlanabilecektir.

Girişimci olmayı tavsiye etme durumuna göre; kadın girişimcilerin %94'ü girişimci olmayı başka kadınlara tavsiye etmişlerdir (Tablo 44). Yüz yüze yapılan görüşmelerde de benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 44. Kadın Girişimcilerin Girişimciliği Tavsiye Etme Durumu Dağılımı

	Girişimciliği Tavsiye Etme Durumu Gruplandırması	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Kümülatif Oran
Valid	Hayır	88	6,0	6,0	6,0
	Evet	1369	94,0	94,0	100,0
	Total	1457	100,0	100,0	

Kadın girişimcilerin tamamına yakınının diğer kadınlara girişimciliği tavsiye etmiş olması, girişimciliğin kadın, aile, çevre ve toplumsal gelişmelere önemli katkılar sağladığı şeklinde yorumlanabilecektir.

3.6 Hipotezlere İlişkin Testler

Çalışma konusunda hazırlanan hipotezler SPSS yardımıyla değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde ki-kare bağımsızlık ve tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) testleri kullanılmıştır. Anova testlerinde sonuçlar tablo halinde verilmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında çalışmada oluşturulan hipotezlerin desteklenip desteklenmediği maddeler halinde açıklanmıştır.

3.6.1 Girişimci Kadınların Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Hipotez Testleri:

H_{A01}: Kadın girişimcinin yaşı ile iş kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadığını ifade edenler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Kadın girişimcilerin işlerini kurarken toplumun olumsuz bakışı veya önyargılı tutumu nedeniyle sorun yaşadığını belirtenler yaş dağılımına göre incelendiğinde; 19 ve altı yaş grubunda (her ne kadar örneklem büyüklüğü sınırlı ise de) %33,3

oranında, 20-29 yaş grubunda %28,2 oranında, 30-39 yaş grubunda %21,5 oranında, 40-49 yaş grubunda %27,9 oranında ve 50 ve üzeri yaş grubunda ise % 31 oranında katılım sağlamışlardır. Toplumun olumsuz bakışı veya önyargılı tutumu 19 ve altı yaş ile 50 ve üzeri yaş grubunda öne çıkmaktadır (Tablo 45). Buda toplumun kadın girişimciye genç veya yaşlı önyargısı ile yaşa göre tutum sergilediğini göstermektedir($p<0,05$). Hipotez kabul edilir.

Tablo 45. Girişimcinin Yaşı * Toplumun Olumsuz Bakışı Karşılaştırması

		İşletmemi kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım					Total	
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum		
Girişimcinin Yaşı	19 ve Altı	0	2	2	0	2	6	
		0,00%	33,30%	33,30%	0,00%	33,30%	100,00%	
	20-29	92	94	38	64	24	312	
		29,50%	30,10%	12,20%	20,50%	7,70%	100,00%	
	30-39	210	282	84	117	40	733	
		28,60%	38,50%	11,50%	16,00%	5,50%	100,00%	
	40-49	122	92	18	58	32	322	
		37,90%	28,60%	5,60%	18,00%	9,90%	100,00%	
	50 ve Üzeri	22	30	6	12	14	84	
		26,20%	35,70%	7,10%	14,30%	16,70%	100,00%	
	Total		446	500	148	251	112	1457
			30,60%	34,30%	10,20%	17,20%	7,70%	100,00%

Ki-kare: 55,457; $p=0,000<0,05$

H_{A02} : Kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile iş kurma nedenlerinden iş bulamadığı için girişimde bulunanlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

İş bulamadığı için girişimde bulunduğunu ifade edenlere ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda anlamlı ilişki bulunmakla birlikte eğitimleri orta öğretim ve üniversite(2-4 yıllık) olan kadın girişimcilerde sınıra yakın değer bulunmuştur. Bir okul bitirmeyenlerin sayısının az olmasına karşın (f:10) farklılığı tespit edebilmek için bir üst gruba dahil edilmemiştir (Tablo 46).

Tablo 46. Girişimcinin Eğitim Durumu * İş Bulamama Karşılaştırması (ki-kare)

			İş bulamadığım için girişimde bulundum					Total
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Girişimcinin Eğitim Durumu	Bir okul bitirmed i	Count	2	2	0	0	6	10
		% within Girişimcinin Eğitim Durumu	20,00%	20,00%	0,00%	0,00%	60,00%	100,00%
	İlk Öğretim (ilk-orta)	Count	44	108	36	38	28	254
		% within Girişimcinin Eğitim Durumu	17,30%	42,50%	14,20%	15,00%	11,00%	100,00%
	Orta Öğretim (lise-meslek lisesi)	Count	129	186	44	90	48	497
		% within Girişimcinin Eğitim Durumu	26,00%	37,40%	8,90%	18,10%	9,70%	100,00%
	Üniversite (2-4 Yıllık)	Count	252	182	60	48	66	608
		% within Girişimcinin Eğitim Durumu	41,40%	29,90%	9,90%	7,90%	10,90%	100,00%
	Yüksek Lisans ve Üzeri	Count	48	20	8	6	6	88
		% within Girişimcinin Eğitim Durumu	54,50%	22,70%	9,10%	6,80%	6,80%	100,00%
	Total	Count	475	498	148	182	154	1457
		% within Girişimcinin Eğitim Durumu	32,60%	34,20%	10,20%	12,50%	10,60%	100,00%

Ki-kare: 1,253E2; p=0,000<0,05

Tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) ile test yinelenmiştir. Eğitim düzeyi azaldıkça anlamlılık değeri yükselmektedir. Kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile iş kurma nedenlerinden iş bulamadığı için girişimde bulunanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Tablo 47).

Tablo 47. Girişimcinin Eğitim Durumu * İş Bulamama Karşılaştırması (Anova)

İş bulamadığım için girişimde bulundum						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error		
Bir okul bitirmedi	10	3,6	1,838	0,581		
İlk Öğretim (ilk-orta)	254	2,6	1,246	0,078		
Orta Öğretim (lise-meslek lisesi)	497	2,48	1,309	0,059		
Üniversite (2-4 Yıllık)	608	2,17	1,334	0,054		
Yüksek Lisans ve Üzeri	88	1,89	1,236	0,132		
Total	1457	2,34	1,328	0,035		
	ANOVA	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
	Between Groups	78,841	4	19,710	11,506	,000
	Within Groups	2487,260	1452	1,713		
	Total	2566,100	1456			

Eğitim seviyesi ile iş bulamadığı için girişimci olmasına ilişkin gruplar arasındaki farklılıkların; İlk öğretim ve orta öğretim ile üniversite ve yüksek lisans ve üzeri arasında ile olduğu tespit edilmiştir(Tablo 48). Hipotez kabul edilir.

Tablo 48. Girişimcinin Eğitim Durumu * İş Bulamama Karşılaştırması (Post Hoc)

Dependent Variable: İş bulamadığım için girişimde bulundum			
	(I) Girişimcinin Eğitim Durumu	(J) Girişimcinin Eğitim Durumu	Mean Difference (I-J)
Tamhane	Bir okul bitirmedi	İlk Öğretim (ilk-orta)	1,002
		Orta Öğretim (lise-meslek lisesi)	1,119
		Üniversite (2-4 Yıllık)	1,432
		Yüksek Lisans ve Üzeri	1,714
	İlk Öğretim (ilk-orta)	Bir okul bitirmedi	-1,002
		Orta Öğretim (lise-meslek lisesi)	,118
		Üniversite (2-4 Yıllık)	,431*
		Yüksek Lisans ve Üzeri	,712*
	Orta Öğretim (lise-meslek lisesi)	Bir okul bitirmedi	-1,119
		İlk Öğretim (ilk-orta)	-,118
		Üniversite (2-4 Yıllık)	,313*
		Yüksek Lisans ve Üzeri	,595*
	Üniversite (2-4 Yıllık)	Bir okul bitirmedi	-1,432
		İlk Öğretim (ilk-orta)	-,431*
		Orta Öğretim (lise-meslek lisesi)	-,313*
		Yüksek Lisans ve Üzeri	,281
	Yüksek Lisans ve Üzeri	Bir okul bitirmedi	-1,714
		İlk Öğretim (ilk-orta)	-,712*
		Orta Öğretim (lise-meslek lisesi)	-,595*
		Üniversite (2-4 Yıllık)	-,281
*. The mean difference is significant at the 0.05 level.			

H_{A03} : Kadın girişimcilerde çocuk sayısı ile aile yaşamında karşılaşılan sorunlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Kadın girişimcilerde çocuk sayısı ile aile yaşamında karşılaşılan sorunlar arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere; “Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum”, “Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum” ve “Aile bireylerine yeterli zaman ayıramıyorum” önermeleri ile çocuk sayısına uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 49, 50 ve 51). Çocuk sayısının artmasına bağlı olarak yaşanan sorunların da düzenli bir şekilde artmadığı görülmüştür.

Tablo 49. Girişimcinin Çocuk Sayısı * Karşılaşılan Sorunlar -1 (Ki-kare)

	Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum						Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Hiç Çocuğu Yok	Count	90	108	32	98	72	400
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	22,50%	27,00%	8,00%	24,50%	18,00%	100,00 %
1 Çocuklu	Count	28	124	36	136	77	401
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	7,00%	30,90%	9,00%	33,90%	19,20%	100,00 %
2 Çocuklu	Count	50	110	62	190	64	476
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	10,50%	23,10%	13,00%	39,90%	13,40%	100,00 %
3 Çocuklu	Count	12	32	8	76	22	150
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	8,00%	21,30%	5,30%	50,70%	14,70%	100,00 %
4 ve üzeri Çocuklu	Count	2	6	6	10	6	30
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	6,70%	20,00%	20,00%	33,30%	20,00%	100,00 %
Total	Count	182	380	144	510	241	1457
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	12,50%	26,10%	9,90%	35,00%	16,50%	100,00 %

Ki-kare: 98,486; p=0,000<0,05

Tablo 50. Girişimcinin Çocuk Sayısı * Karşılaşılan Sorunlar -2 (Ki-kare)

	Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum						Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Hiç Çocuğu Yok	Count	148	134	56	36	26	400
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	37,00%	33,50%	14,00%	9,00%	6,50%	100,00%
1 Çocuklu	Count	36	112	46	134	73	401
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	9,00%	27,90%	11,50%	33,40%	18,20%	100,00%
2 Çocuklu	Count	64	156	64	142	50	476
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	13,40%	32,80%	13,40%	29,80%	10,50%	100,00%
3 Çocuklu	Count	10	34	8	80	18	150
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	6,70%	22,70%	5,30%	53,30%	12,00%	100,00%
4 ve üzeri Çocuklu	Count	2	8	6	8	6	30
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	6,70%	26,70%	20,00%	26,70%	20,00%	100,00%
Total	Count	260	444	180	400	173	1457
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	17,80%	30,50%	12,40%	27,50%	11,90%	100,00%

Ki-kare:2,58E2 p=0,000<0,05

Tablo 51. Girişimcinin Çocuk Sayısı * Karşılaşılan Sorunlar -3 (Ki-kare)

	Aile bireylerine yeterli zaman ayıramıyorum						Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Hiç Çocuğu Yok	Count	56	80	46	164	54	400
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	14,00%	20,00%	11,50%	41,00%	13,50%	100,00%
1 Çocuklu	Count	26	88	48	168	71	401
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	6,50%	21,90%	12,00%	41,90%	17,70%	100,00%
2 Çocuklu	Count	22	110	80	184	80	476
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	4,60%	23,10%	16,80%	38,70%	16,80%	100,00%
3 Çocuklu	Count	6	20	18	76	30	150
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	4,00%	13,30%	12,00%	50,70%	20,00%	100,00%
4 ve üzeri Çocuklu	Count	2	4	6	10	8	30
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	6,70%	13,30%	20,00%	33,30%	26,70%	100,00%
Total	Count	112	302	198	602	243	1457
	% within Girişimcinin Çocuk Sayısı	7,70%	20,70%	13,60%	41,30%	16,70%	100,00%

Ki-kare: 53,277; p=0,000<0,05

Aynı önermelere uygulanan tek yönlü varyans analizine (one way Anova) göre de anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çocuk sayısı arttıkça yaşanan sorunların artması arasında anlamlılık düzeyinin düzenli şekilde artmadığı görülmüştür (Tablo 52).

Tablo 52. Girişimcinin Çocuk Sayısı * Karşılaşılan Sorunlar (Anova)

Girişimcinin Çocuk Sayısı* Karşılaşılan Sorunlar		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	
Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum	Hiç Çocuğu Yok	400	2,88	1,458	0,073	
	1 Çocuklu	401	3,27	1,275	0,064	
	2 Çocuklu	476	3,23	1,241	0,057	
	3 Çocuklu	150	3,43	1,206	0,098	
	4 ve üzeri Çocuklu	30	3,4	1,221	0,223	
	Total	1457	3,17	1,321	0,035	
Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum	Hiç Çocuğu Yok	400	2,14	1,199	0,06	
	1 Çocuklu	401	3,24	1,284	0,064	
	2 Çocuklu	476	2,91	1,257	0,058	
	3 Çocuklu	150	3,41	1,16	0,095	
	4 ve üzeri Çocuklu	30	3,27	1,258	0,23	
	Total	1457	2,85	1,322	0,035	
Aile bireyelerine yeterli zaman ayıramıyorum	Hiç Çocuğu Yok	400	3,2	1,294	0,065	
	1 Çocuklu	401	3,42	1,196	0,06	
	2 Çocuklu	476	3,4	1,148	0,053	
	3 Çocuklu	150	3,69	1,062	0,087	
	4 ve üzeri Çocuklu	30	3,6	1,221	0,223	
	Total	1457	3,39	1,203	0,032	
ANOVA		Sum of Squares	Mean Square	F	Sig.	
	Aile bireyelerine yeterli zaman ayıramıyorum	Between Groups	30,040	7,510	5,250	,000
		Within Groups	2077,183	1,431		
		Total	2107,223			
	Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum	Between Groups	314,241	78,560	51,172	,000
		Within Groups	2229,142	1,535		
		Total	2543,382			
	Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum	Between Groups	49,863	12,466	7,269	,000
		Within Groups	2489,925	1,715		
		Total	2539,787			

Ancak analizler üzerinde yapılan incelemelerde; çocuk sahibi olanların çocuk sahibi olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı, çocuk sayısı arttıkça aile yaşamında karşılaşılan sorunların arttığı ve 4 ve daha fazla çocuk sahibi olan kadın girişimcilerde ise büyük çocuğun ev ve aile işlerine yardımcı olduğu, bu nedenle

kadın girişimcinin aile yaşamında karşılaşılan sorunlarında azalma görüldüğü söylenebilir. Hipotez reddedilir.

H_{A04}: Kadının girişimcinin mesleki deneyim süresi ile elde edilen gelir arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Kadının girişimcinin mesleki deneyim süresi ile elde edilen gelir arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır(Tablo 53).

Tablo 53. Girişimcinin Deneyim Süresi * Elde edilen Gelir Karşılaştırması(ki-kare)

		Aylık Ortalama Kazanç				Total
		1.500.-TL ve altı	1.501-3.000.- TL arası	3.001-4.500.- TL arası	4.501.-TL ve üzeri	
Deneyimim yok	Count	112	259	94	84	549
	%	20,40%	47,20%	17,10%	15,30%	100,00%
0 - 2 yıl	Count	65	133	52	34	284
	%	22,90%	46,80%	18,30%	12,00%	100,00%
3 - 5 yıl	Count	76	147	77	67	367
	%	20,70%	40,10%	21,00%	18,30%	100,00%
5 yıldan fazla	Count	51	104	55	47	257
	%	19,80%	40,50%	21,40%	18,30%	100,00%
Total	Count	304	643	278	232	1457
	%	20,90%	44,10%	19,10%	15,90%	100,00%

Ki-kare: 12,220; p=0,201>0,05

Aynı önermelere uygulanan tek yönlü varyans analizine göre de anlamlı bir ilişki bulunamamıştır(Tablo 54). Bulgulara göre mesleki deneyim süresi arttıkça elde edilen gelirin arttığı görülmekle birlikte, hiç deneyimi bulunmayanların, 0-2 yıl arası deneyimi bulunanlardan daha fazla gelir elde etikleri tespit edilmiştir. Hipotez reddedilir.

Tablo 54. Girişimcinin Deneyim Süresi * Elde edilen Gelir Karşılaştırması(Anova)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Deneyimim yok	549	2,27	0,956	0,041
0 - 2 yıl	284	2,19	0,925	0,055
3 - 5 yıl	367	2,37	1,007	0,053
5 yıldan fazla	257	2,38	1,001	0,062
Total	1457	2,3	0,973	0,025

Aylık Ortalama Kazanç					
ANOVA	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6,994	3	2,331	2,470	,060
Within Groups	1371,336	1453	,944		
Total	1378,329	1456			

H_{A05}: Kadın girişimcinin medeni durumu ile girişimci olmasına etki eden faktörlerden aile ihtiyaçlarını karşılamak arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Kadın girişimcinin medeni durumu ile aile ihtiyaçlarını karşılamak için girişimci olmasına ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hiç evlenmemiş olanların %62,5'i aile ihtiyaçlarını karşılamak için girişimci olduğu önermesine katılırken, evli olanlarda bu oran %84,5'e, boşanmışlarda %82,7 ve eşi ölmüşlerde %80'e çıkmaktadır(Tablo 55). Hipotez kabul edilir.

Tablo 55. Girişimcinin Medeni Durumu * Aile İhtiyaçları İçin Karşılaştırması

		Ailemin ihtiyaçlarını karşılamak için					Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Hiç Evlenmemiş	Coun t	20	54	16	84	66	240
	%	8,30%	22,50%	6,70%	35,00%	27,50%	100,00 %
Evli	Coun t	26	86	50	480	405	1047
	%	2,50%	8,20%	4,80%	45,80%	38,70%	100,00 %
Boşanmış	Coun t	12	10	4	46	78	150
	%	8,00%	6,70%	2,70%	30,70%	52,00%	100,00 %
Eşi Ölmüş	Coun t	2	2	0	8	8	20
	%	10,00%	10,00%	0,00%	40,00%	40,00%	100,00 %
Total	Coun t	60	152	70	618	557	1457
	%	4,10%	10,40%	4,80%	42,40%	38,20%	100,00 %

Ki-kare: 94,589; p=0,000<0,05

H_{A06}: Kadın girişimcilerde elde edilen gelir ile gelecek planlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Kadın girişimcilerin elde ettiği gelir ile gelecek ile ilgili planlarına ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 56).

İşi bırakmayı düşünen girişimcilerin daha az gelir elde ettikleri, mevcut durumu devam ettirmek ve sektör değiştirmek isteyenlerin orta gelir seviyesine sahip oldukları ve büyümeyi hedefleyenlerin üst gelir seviyesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Hipotez kabul edilir.

Tablo 56. Girişimcinin Elde Ettiği Gelir * Gelecek Planlaması Karşılaştırması

		İşinizle ilgili gelecek planınız nedir?					Total
		İşi bırakmayı düşünüyorum	İşimde mevcut durumu devam ettireceğim	Ürün ve hizmet sayısını arttırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi hedefliyorum	Farklı sektöre girmeyi düşünüyorum	Diğer	
1.500.- TL ve altı	Count	28	72	180	18	6	304
	%	9,20%	23,70%	59,20%	5,90%	2,00%	100,00%
1.501-3.000.- TL arası	Count	22	140	467	14	0	643
	%	3,40%	21,80%	72,60%	2,20%	0,00%	100,00%
3.001-4.500.- TL arası	Count	4	42	222	10	0	278
	%	1,40%	15,10%	79,90%	3,60%	0,00%	100,00%
4.501.- TL ve üzeri	Count	0	26	194	8	4	232
	%	0,00%	11,20%	83,60%	3,40%	1,70%	100,00%
Total	Count	54	280	1063	50	10	1457
	%	3,70%	19,20%	73,00%	3,40%	0,70%	100,00%

Ki-kare: 94,053; p=0,000<0,05

H_{A07} : Kadın girişimcinin faaliyet süresi ile kişisel imaj ve güvenin gelişmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Kadın girişimcinin faaliyet süresi ile kişisel imaj ve güvenin iyi yönde gelişmesine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 57).

Tablo 57. Girişimcinin Faaliyet Süresi * İmaj/Güven Gelişimi Karşılaştırması (ki-kare)

		Kadın girişimci olarak eskiye oranla (girişimcilikten önce) kişisel imajınız ve kendinize olan güveninizin iyi yönde geliştiğini düşünüyor musunuz?			Total
		Evet, iyi yönde gelişti	Hayır, kötü yönde gelişti	Herhangi bir değişiklik olmadı	
2011 ve öncesi	Count	186	10	34	230
	%	80,90%	4,30%	14,80%	100,00%
2012 Yılı	Count	338	4	52	394
	%	85,80%	1,00%	13,20%	100,00%
2013 Yılı	Count	482	4	110	596
	%	80,90%	0,70%	18,50%	100,00%
2014 Yılı	Count	208	4	25	237
	%	87,80%	1,70%	10,50%	100,00%
Total	Count	1214	22	221	1457
	%	83,30%	1,50%	15,20%	100,00%

Ki-kare: 25,790; p=0,000<0,05

Aynı önermelere uygulanan tek yönlü varyans analizine göre de anlamlı bir ilişki bulunamamıştır(Tablo 58). Hipotez reddedilir.

Tablo 58. Girişimcinin Faaliyet Süresi * İmaj/Güven Gelişimi Karşılaştırması (Anova)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
2011 ve öncesi	230	1,34	0,723	0,048
2012 Yılı	394	1,27	0,681	0,034
2013 Yılı	596	1,38	0,778	0,032
2014 Yılı	237	1,23	0,623	0,04
Total	1457	1,32	0,722	0,019

Kadın girişimci olarak eskiye oranla (girişimcilikten önce) kişisel imajınız ve kendinize olan güveninizin iyi yönde geliştiğini düşünüyor musunuz?					
ANOVA	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,781	3	1,594	3,074	,027
Within Groups	753,452	1453	,519		
Total	758,233	1456			

H_{A08} : Risk üstlenebilme yeteneği yüksek olan kadın girişimcilerde girişimciliğin alternatifini olarak, başka sektörde yine girişimci olma isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Risk üstlenebilme yeteneğine sahip olduğunu düşünen kadın girişimcilerin girişimciliğin alternatifini olarak yapmış oldukları tercihlerine yönelik uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 59). Risk üstlenebilme yeteneğine sahip kadın girişimcilerin başka bir sektörde yine girişimci olma isteğine ilişkin ifadeye %93,80'lik oran ile en büyük katılım olmuştur. ($p>0,05$). Hipotez kabul edilir.

Tablo 59. Girişimcinin Risk Üstlenebilme Yeteneği * Girişimciliğin Alternatifini Karşılaştırması

		Risk üstlenebilme yeteneğim vardır					Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Hiçbir iş yapmazdım	Count	2	8	20	90	66	186
	%	1,10%	4,30%	10,80%	48,40%	35,50%	100,00%
Başka bir sektörde, yine girişimci olurdum	Count	4	2	28	206	309	549
	%	0,70%	0,40%	5,10%	37,50%	56,30%	100,00%
Aynı işte ücretli çalışırdım	Count	0	2	22	202	126	352
	%	0,00%	0,60%	6,20%	57,40%	35,80%	100,00%
Farklı işte ücretli çalışırdım	Count	0	4	12	116	96	228
	%	0,00%	1,80%	5,30%	50,90%	42,10%	100,00%
Memur olurdum	Count	0	2	12	62	54	130
	%	0,00%	1,50%	9,20%	47,70%	41,50%	100,00%
Diğer	Count	0	0	0	8	4	12
	%	0,00%	0,00%	0,00%	66,70%	33,30%	100,00%
Total	Count	6	18	94	684	655	1457
	%	0,40%	1,20%	6,50%	46,90%	45,00%	100,00%

Ki-kare: 83,035; $p=0,000<0,05$

3.6.2 Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Bölgesel Farklılıklarına İlişkin Hipotez Testleri

H_{B01} : Kadının girişimci olmasında aile kültürünün etkisi bölgelere göre değişkenlik göstermez.

Kadının girişimci olmasında aile kültürünün etkisi bölgelere göre değişkenlik gösterip göstermediğine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 60).

Ailesinde girişimci olan veya olmayanların oranı tüm bölgelerde birbirine yakın değerlerde çıkmıştır. En uç değer olarak ailesinde girişimci olanların oranında Doğu Anadolu bölgesi en yüksek (%41,20), Akdeniz Bölgesinde ise düşük (%23,10) orana sahiptir. Kadının girişimci olmasında aile kültürünün etkisi bölgelere göre değişkenlik göstermediği tespit edilmiştir. Hipotez kabul edilir.

Tablo 60. Girişimcinin Bölgesi * Ailede Girişimci Olma Karşılaştırması

		Ailenizde; anne, baba ve/veya, eşinizden girişimci olan var mı?		Total
		Hayır, yok	Evet, var	
Marmara Bölgesi	Count	204	83	287
	%	71,10%	28,90%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	188	76	264
	%	71,20%	28,80%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	166	50	216
	%	76,90%	23,10%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	178	68	246
	%	72,40%	27,60%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	212	102	314
	%	67,50%	32,50%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	60	42	102
	%	58,80%	41,20%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	18	10	28
	%	64,30%	35,70%	100,00%
Total	Count	1026	431	1457
	%	70,40%	29,60%	100,00%

Ki-kare: 13,235; p=0,039<0,05

H_{B02}: Kadın girişimcilerin mesleki bilgi ve becerileri kazanma şekli bölgelerarası değişiklik göstermez.

Kadın girişimcilerin mesleki bilgi ve becerileri kazanma şeklinin bölgelere göre değişkenlik gösterip göstermediğine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmakla birlikte Güneydoğu Anadolu Bölgesi mesleki bilgi ve becerileri kazanma usullerinden; aileden ve örgün eğitim yoluyla seçeneklerinde diğer bölgelere göre en yüksek (%42,9 ve %35,7), meslek edindirme programları ile (kurs, eğitim vb) seçeneğinde ise en düşük orana (%14,3) sahip bölge olmuştur. Doğu Anadolu Bölgesi ise mesleki bilgi ve becerileri kazanma usullerinden iş hayatından seçeneğinde en düşük (%49), meslek edindirme programları ile (kurs, eğitim vb) seçeneğinde ise en yüksek orana(%45,1) sahip bölge olmuştur. İş hayatından mesleki bilgi ve beceri kazanma oranı %68,6 ile en fazla Marmara Bölgesinde, ikinci olarak %66,7 ile Ege bölgesinde bulunmuştur (Tablo 61). Kadın girişimcilerin mesleki bilgi ve becerileri kazanma şekli bölgelere göre değişkenlik göstermekte olup Hipotez reddedilir.

Tablo 61. Girişimcinin Bölgesi * Mesleki Bilgi Beceri Kazanma Şekli Karşılaştırması

		Mesleki bilgi ve becerilerinizi nasıl kazandınız?				
		Aileden	İş Hayatından	Örgün eğitim yoluyla	Meslek edindirme programları ile (kurs, eğitim vb)	Diğer
Marmara Bölgesi	Count	80	197	75	79	28
	%	27,90%	68,60%	26,10%	27,50%	9,80%
Ege Bölgesi	Count	72	176	52	62	18
	%	27,30%	66,70%	19,70%	23,50%	6,80%
Akdeniz Bölgesi	Count	64	132	42	64	14
	%	29,60%	61,10%	19,40%	29,60%	6,50%
İç Anadolu Bölgesi	Count	80	136	38	68	26
	%	32,50%	55,30%	15,40%	27,60%	10,60%
Karadeniz Bölgesi	Count	72	180	64	106	28
	%	22,90%	57,30%	20,40%	33,80%	8,90%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	28	50	22	46	8
	%	27,50%	49,00%	21,60%	45,10%	7,80%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	12	16	10	4	4
	%	42,90%	57,10%	35,70%	14,30%	14,30%
Total*	Count	408	887	303	429	126
	%	28,00%	60,90%	20,80%	29,40%	8,60%
Ki-kare		p=0,127	p=0,001	p=0,035	p=0,001	p=0,514

(*) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100'ü aşmaktadır.

H_{B03}: Başarılı girişimcilik için sahip olması gereken özelliklerden insanlarla kolay ve iyi iletişim kurma özelliği bölgelerarası farklılık göstermez.

Başarılı girişimcilik için sahip olması gereken özelliklerden insanlarla kolay ve iyi iletişim kurma özelliğinin, bölgelere göre farklılık arz edip etmediğine yönelik uygulanan ki-kare bağımsızlık testi analizleri sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ki-kare bağımsızlık testi analizleri sonucunda insanlarla kolay iletişim kurarım diyen girişimcilerden en yüksek oran %99,1 ile Akdeniz Bölgesinde, en düşük oran ise % 92,4 ile Karadeniz Bölgesinde bulunmuştur (Tablo 62). Hipotez kabul edilir.

Tablo 62. Girişimcinin Bölgesi * İletişim Kurma Karşılaştırması (ki-kare)

		İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurarım					Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Marmara Bölgesi	Count	0	0	8	84	195	287
	%	0,00%	0,00%	2,80%	29,30%	67,90%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	0	2	10	60	192	264
	%	0,00%	0,80%	3,80%	22,70%	72,70%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	0	0	2	92	122	216
	%	0,00%	0,00%	0,90%	42,60%	56,50%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	0	6	6	98	136	246
	%	0,00%	2,40%	2,40%	39,80%	55,30%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	6	2	16	140	150	314
	%	1,90%	0,60%	5,10%	44,60%	47,80%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	0	0	6	30	66	102
	%	0,00%	0,00%	5,90%	29,40%	64,70%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	0	2	0	4	22	28
	%	0,00%	7,10%	0,00%	14,30%	78,60%	100,00%
Total	Count	6	12	48	508	883	1457
	%	0,40%	0,80%	3,30%	34,90%	60,60%	100,00%

Ki-kare: 1,120; p=0,000<0,05

H_{B04}: Kadın girişimcilerin iş kurma nedenlerinden idealini gerçekleştirmek ve kendini kanıtlamak isteyenler bölgelerarası değişiklik gösterir.

Kadın girişimcilerin iş kurma nedenlerinden idealini gerçekleştirmek ve kendini kanıtlamak isteyenler bölgelere göre farklılık arz edip etmediğine yönelik uygulanan tek yönlü varyans ve ki-kare bağımsızlık testi analizleri sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tek yönlü varyans analizinde idealini gerçekleştirmek ve kendini kanıtlamak isteyenler önermesinin tüm bölgelerde anlamlılık değeri 4,24-4,64 aralığında tespit edilmiştir (Tablo 63).

Tablo 63. Girişimcinin Bölgesi * İdealini Gerçekleştirmek Karşılaştırması (Anova)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Marmara Bölgesi	287	4,41	0,848	0,05
Ege Bölgesi	264	4,4	0,978	0,06
Akdeniz Bölgesi	216	4,43	0,657	0,045
İç Anadolu Bölgesi	246	4,24	0,904	0,058
Karadeniz Bölgesi	314	4,3	0,771	0,043
Doğu Anadolu Bölgesi	102	4,43	0,605	0,06
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	28	4,64	0,488	0,092
Total	1457	4,36	0,824	0,022

ANOVA					
İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	9,932	6	1,655	2,450	,023
Within Groups	979,546	1450	,676		
Total	989,478	1456			

İdealini gerçekleştirmek ve kendini kanıtlamak için iş kurdum diyen girişimcilerden en yüksek oran %98,1 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, en düşük oran ise % 83,8 ile İç Anadolu Bölgesinde bulunmuştur (Tablo 64). Hipotez red edilir.

Tablo 64. Girişimcinin Bölgesi * İletişim Kurma Karşılaştırması (ki-kare)

		İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak					Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Marmara Bölgesi	Count	2	12	20	84	169	287
	%	0,70%	4,20%	7,00%	29,30%	58,90%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	4	18	16	56	170	264
	%	1,50%	6,80%	6,10%	21,20%	64,40%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	0	4	8	96	108	216
	%	0,00%	1,90%	3,70%	44,40%	50,00%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	2	14	24	90	116	246
	%	0,80%	5,70%	9,80%	36,60%	47,20%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	6	4	12	160	132	314
	%	1,90%	1,30%	3,80%	51,00%	42,00%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	0	2	0	52	48	102
	%	0,00%	2,00%	0,00%	51,00%	47,10%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	0	0	0	10	18	28
	%	0,00%	0,00%	0,00%	35,70%	64,30%	100,00%
Total	Count	14	54	80	548	761	1457
	%	1,00%	3,70%	5,50%	37,60%	52,20%	100,00%

Ki-kare: 1,110 p=0,000<0,05

H_{B05}: Kadın girişimcilerin sermaye temini yöntemleri bölgelerarası farklılık gösterir.

Kadın girişimcilerin işlerini kurarken gerekli sermayeyi nasıl temin ettikleri bölgelere göre değişkenlik gösterip göstermediğine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kendi birikimini kullananlar en yüksek %71,4 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, en düşük %52,8 oran ile İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Ailesinden borç alanlar en yüksek %52 oran ile İç Anadolu Bölgesinde, en düşük %39,4 oran ile Marmara Bölgesinde bulunmaktadır. Çevresinden borç alanlar en yüksek %35,7 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, en düşük %11 oran ile Ege Bölgesinde bulunmaktadır. Ortak bularlar en yüksek %7,1 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, en düşük %2,8 oran ile Marmara Bölgesinde bulunmaktadır. Banka kredisi kullananlar en yüksek %40,1 oran ile Marmara Bölgesinde, en düşük %22 oran ile İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Devlet desteği alanlar en yüksek %58,9 oran ile Karadeniz Bölgesinde, en düşük %42,9 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Banka kredisi kullananlar en yüksek %40 oran ile Marmara Bölgesinde, en düşük %22 oran ile İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. (Tablo 65).

Kadın girişimcilerin sermaye temini yöntemleri bölgelerarası farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Hipotez kabul edilir.

Tablo 65. Girişimcinin Bölgesi * Sermaye Temin Yöntemleri Karşılaştırması

		İşletmenizi kurarken sermaye teminini nasıl sağladınız?						
		Kendi Birikimim	Ailemde n borç aldım	Çevremde n borç aldım	Ortak buldum	Banka kredisi kullandım	Devlet desteği aldım	Diğer
Marmara Bölgesi	Count	161	113	58	8	115	134	4
	%	56,10%	39,40%	20,20%	2,80%	40,10%	46,70%	1,40%
Ege Bölgesi	Count	156	112	29	18	70	126	2
	%	59,10%	42,40%	11,00%	6,80%	26,50%	47,70%	0,80%
Akdeniz Bölgesi	Count	148	112	52	8	70	104	4
	%	68,50%	51,90%	24,10%	3,70%	32,40%	48,10%	1,90%
İç Anadolu Bölgesi	Count	130	128	34	6	54	114	2
	%	52,80%	52,00%	13,80%	2,40%	22,00%	46,30%	0,80%
Karadeniz Bölgesi	Count	188	122	58	8	98	185	4
	%	59,90%	38,90%	18,50%	2,50%	31,20%	58,90%	1,30%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	64	34	32	4	28	50	2
	%	62,70%	33,30%	31,40%	3,90%	27,50%	49,00%	2,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	20	14	10	2	8	12	2
	%	71,40%	50,00%	35,70%	7,10%	28,60%	42,90%	7,10%
Total*	Count	867	635	273	54	443	725	20
	%	59,50%	43,60%	18,70%	3,70%	30,40%	49,80%	1,40%
Ki-kare		p=0,018	p=0,001	p=0,000	p=0,086	p=0,001	p=0,030	p=0,183

(*) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100'ü aşmaktadır.

H_{B06} : Kadın girişimcinin iş kurma sürecinde, toplumun bakışı ve ön yargıları bölgeler arası farklılık gösterir.

Kadın girişimcinin iş kurma sürecinde, toplumun bakışı ve ön yargılarından dolayı sorun yaşamada bölgeler arası farklılık olup olmadığına ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi ve tek yönlü varyans analizleri sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tek yönlü varyans analizinde ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş bölgelerden gelişmekte olan bölgelere gidildikçe toplumun bakışı ve ön yargılarının arttığına ilişkin anlamlılık değerinin arttığı görülmektedir (Tablo 66).

Tablo 66. Girişimcinin Bölgesi * Toplumun Bakışı Karşılaştırması (Anova)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Marmara Bölgesi	287	2,1	1,275	0,075
Ege Bölgesi	264	2,3	1,328	0,082
Akdeniz Bölgesi	216	2,38	1,241	0,084
İç Anadolu Bölgesi	246	2,33	1,196	0,076
Karadeniz Bölgesi	314	2,61	1,303	0,074
Doğu Anadolu Bölgesi	102	2,63	1,258	0,125
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	28	2,43	1,476	0,279
Total	1457	2,37	1,285	0,034

ANOVA					
İşletmemi kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	45,972	6	7,662	4,708	,000
Within Groups	2359,891	1450	1,628		
Total	2405,863	1456			

Ki-Kare bağımsızlık testi analizine göre toplumun bakışı ve ön yargılarından dolayı sorun yaşadığını ifade eden kadın girişimcilerden en düşük oranlar; %18,5 ile Marmara Bölgesi ve %22 ile Ege Bölgesi, en yüksek oranlar ise; %33,7 ile Karadeniz Bölgesi ve %29,4 ile Doğu Anadolu Bölgesinde tespit edilmiştir (Tablo 67).

Tablo 67. Girişimcinin Bölgesi * Toplumun Bakışı Karşılaştırması (ki-kare)

		İşletmemi kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım					Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Marmara Bölgesi	Count	118	98	18	29	24	287
	%	41,10%	34,10%	6,30%	10,10%	8,40%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	90	90	26	30	28	264
	%	34,10%	34,10%	9,80%	11,40%	10,60%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	60	78	30	32	16	216
	%	27,80%	36,10%	13,90%	14,80%	7,40%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	76	78	32	54	6	246
	%	30,90%	31,70%	13,00%	22,00%	2,40%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	74	106	28	82	24	314
	%	23,60%	33,80%	8,90%	26,10%	7,60%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	18	42	12	20	10	102
	%	17,60%	41,20%	11,80%	19,60%	9,80%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	10	8	2	4	4	28
	%	35,70%	28,60%	7,10%	14,30%	14,30%	100,00%
Total	Count	446	500	148	251	112	1457
	%	30,60%	34,30%	10,20%	17,20%	7,70%	100,00%

Ki-kare: 82,113 p=0,000<0,05

Kadın girişimcinin iş kurma sürecinde, toplumun bakışı ve ön yargılarından dolayı sorun yaşamasında bölgelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılıklar oluşmaktadır. Hipotez kabul edilir.

H_{B07}: İşlerini yürütürken sorunla karşılaşan kadın girişimcilerde kadın olmasından kaynaklandığını düşünenler bölgelere göre farklılık göstermez.

Kadın girişimcinin işlerini yürütürken karşılaştığı sorunların kadın olmasından kaynaklandığını düşünenlerin bölgelere göre değişip değişmediğine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi (Tablo 68) ve tek yönlü varyans analizleri sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 69).

Tablo 68. Girişimcinin Bölgesi * Kadın Olmadan Kaynaklı Sorunlar Karşılaştırması (ki-kare)

		İşletmemin faaliyeti sırasında yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum					Total
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Marmara Bölgesi	Count	108	101	28	30	20	287
	%	37,60%	35,20%	9,80%	10,50%	7,00%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	100	94	24	24	22	264
	%	37,90%	35,60%	9,10%	9,10%	8,30%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	56	82	30	32	16	216
	%	25,90%	38,00%	13,90%	14,80%	7,40%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	76	92	42	26	10	246
	%	30,90%	37,40%	17,10%	10,60%	4,10%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	76	114	34	58	32	314
	%	24,20%	36,30%	10,80%	18,50%	10,20%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	34	30	16	12	10	102
	%	33,30%	29,40%	15,70%	11,80%	9,80%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	8	6	2	6	6	28
	%	28,60%	21,40%	7,10%	21,40%	21,40%	100,00%
Total	Count	458	519	176	188	116	1457
	%	31,40%	35,60%	12,10%	12,90%	8,00%	100,00%

Ki-kare: 57,910 p=0,000<0,05

Tek yönlü varyans analizinde bölgelerdeki anlamlılık değerinin 2,14 ile 2,86 arasında olduğu görülmektedir. Ki-Kare bağımsızlık testi analizine göre işlerini yürütürken karşılaştığı sorunların kadın olmasından kaynaklandığını düşünenler en az %14,7 oran ile İç Anadolu Bölgesinde, en yüksek %42,80 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer almıştır. İşlerini yürütürken sorunla karşılaşan kadın girişimcilerde kadın olmasından kaynaklandığını düşünenler bölgelere göre farklılık göstermektedir(Tablo 69). Hipotez reddedilir.

Tablo 69. Girişimcinin Bölgesi * Kadın Olmadan Kaynaklı Sorunlar Karşılaştırması (Anova)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Marmara Bölgesi	287	2,14	1,227	0,072
Ege Bölgesi	264	2,14	1,252	0,077
Akdeniz Bölgesi	216	2,4	1,227	0,083
İç Anadolu Bölgesi	246	2,2	1,111	0,071
Karadeniz Bölgesi	314	2,54	1,311	0,074
Doğu Anadolu Bölgesi	102	2,35	1,317	0,13
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	28	2,86	1,58	0,299
Total	1457	2,3	1,256	0,033

ANOVA					
İşletmemin faaliyeti sırasında yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	45,880	6	7,647	4,928	,000
Within Groups	2250,033	1450	1,552		
Total	2295,914	1456			

H_{B08} : Kadın girişimcilerde aile yaşamında karşılaşılan sorunlardan fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığını düşünenler bölgelerarası değişkenlik göstermez.

Kadın girişimcilerin aile yaşamında karşılaştıkları sorunlardan fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığını düşünenlerin bölgelere göre değişkenlik gösterip göstermediğine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bütün bölgelerde katılım seviyesi %60'ın üzerinde bulunmuştur. Fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığını düşünenler en yüksek %74,8 oran ile İç Anadolu Bölgesinde, en düşük %63 oran ile Marmara Bölgesinde bulunmaktadır (Tablo 70).

Tablo 70. Girişimcinin Bölgesi * Fiziksel Zihinsel Yorgunluk Karşılaştırması (ki-kare)

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Total
Marmara Bölgesi	Count	20	50	36	108	73	287
	%	7,00%	17,40%	12,50%	37,60%	25,40%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	22	36	32	114	60	264
	%	8,30%	13,60%	12,10%	43,20%	22,70%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	10	14	38	92	62	216
	%	4,60%	6,50%	17,60%	42,60%	28,70%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	8	34	20	122	62	246
	%	3,30%	13,80%	8,10%	49,60%	25,20%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	22	42	26	180	44	314
	%	7,00%	13,40%	8,30%	57,30%	14,00%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	14	12	6	48	22	102
	%	13,70%	11,80%	5,90%	47,10%	21,60%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	4	2	4	8	10	28
	%	14,30%	7,10%	14,30%	28,60%	35,70%	100,00%
Total	Count	100	190	162	672	333	1457
	%	6,90%	13,00%	11,10%	46,10%	22,90%	100,00%

Ki-kare: 78,845 p=0,000<0,05

Tek yönlü varyans analizine göre de en yüksek anlamlılık değeri 3,84 ile Akdeniz Bölgesinde, en düşük anlamlılık değeri 3,51 ile Doğu Anadolu Bölgesinde bulunmuştur (Tablo 71). Hipotez kabul edilir.

Tablo 71. Girişimcinin Bölgesi * Fiziksel Zihinsel Yorgunluk Karşılaştırması (Anova)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Marmara Bölgesi	287	3,57	1,235	0,073
Ege Bölgesi	264	3,58	1,215	0,075
Akdeniz Bölgesi	216	3,84	1,058	0,072
İç Anadolu Bölgesi	246	3,8	1,069	0,068
Karadeniz Bölgesi	314	3,58	1,103	0,062
Doğu Anadolu Bölgesi	102	3,51	1,326	0,131
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	28	3,64	1,42	0,268
Total	1457	3,65	1,165	0,031

ANOVA					
Fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	19,816	6	3,303	2,447	,023
Within Groups	1957,366	1450	1,350		
Total	1977,182	1456			

H_{B09} : Kadın girişimcilerde ev işleri/çocuk bakımı için eşinden destek alanlar bölgelerarası değişkenlik gösterir.

Kadın girişimcilerde ev işleri/çocuk bakımı için eşinden destek alanlara ilişkin olarak medeni durumunu evli olarak belirtenler için uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcılardan Marmara Bölgesinde %30,7'si, Ege Bölgesinde %47,8'i, Akdeniz Bölgesinde %52,9'u, İç Anadolu Bölgesinde %25,3'ü, Karadeniz Bölgesinde %48,20'si, Doğu Anadolu Bölgesinde %37,8'i ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde %50'si ev işleri/çocuk bakımı için eşinden destek aldığını ifade edilmiştir (Tablo 72). Hipotez kabul edilir.

Tablo 72. Girişimcinin Bölgesi * Eşinden Yardım Alma Karşılaştırması

		Ev işlerini yürütmek ve/veya çocuk bakımı için destek alıyor musunuz?		Total
		Boş	Eşimden destek alıyorum	
Marmara Bölgesi	Count	114	75	189
	%	60,30%	39,70%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	96	88	184
	%	52,20%	47,80%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	80	90	170
	%	47,10%	52,90%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	136	46	182
	%	74,70%	25,30%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	110	118	228
	%	48,20%	51,80%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	46	28	74
	%	62,20%	37,80%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	10	10	20
	%	50,00%	50,00%	100,00%
Total	Count	592	455	1047
	%	56,50%	43,50%	100,00%

Ki-kare: 40,922 p=0,000<0,05

H_{B10} : Girişimciliğin kadına sağlamış olduğu avantajlardan toplumdaki sosyal statü ögesi bölgelerarası değişkenlik göstermez.

Girişimciliğin kadına sağlamış olduğu avantajlardan toplumdaki sosyal statü ögesinin bölgeler arası değişkenlik gösterip göstermediğine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Tüm bölgeler %50 ve üzeri oranda değere sahipken İç Anadolu Bölgesi %41,5 oranda değer almıştır (Tablo 73). Hipotez reddedilir.

Tablo 73. Girişimcinin Bölgesi * Sosyal Statü Karşılaştırması

		Girişimci olmanızın size sağlamış olduğu avantajlar nelerdir?		Total
		Boş	Toplumdaki sosyal statü	
Marmara Bölgesi	Count	116	171	287
	%	40,40%	59,60%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	128	136	264
	%	48,50%	51,50%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	92	124	216
	%	42,60%	57,40%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	144	102	246
	%	58,50%	41,50%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	128	186	314
	%	40,80%	59,20%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	42	60	102
	%	41,20%	58,80%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	14	14	28
	%	50,00%	50,00%	100,00%
Total	Count	664	793	1457
	%	45,60%	54,40%	100,00%

Ki-kare: 25,361 p=0,000<0,05

H_{B11} : Kadın girişimcilerde girişimciliğin alternatifi bölgelere göre değişkenlik göstermez.

Kadın girişimcilerde girişimciliğin alternatifi bölgelere göre değişkenlik gösterip göstermediğine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tüm bölgelerdeki kadın girişimciler girişimciliğin alternatifi olarak en fazla oran ile “Başka bir sektörde, yine girişimci olurum” seçeneğini tercih etmişlerdir (Tablo 74). Hipotez kabul edilir.

Tablo 74. Girişimcinin Bölgesi * Girişimciliğin Alternatifi Karşılaştırması

		Girişimciliğin alternatifi sizin için nedir? Bu işi yapmasaydınız ne iş yapıyor olurdunuz?						Total
		Hiçbir iş yapmazdım	Başka bir sektörde, yine girişimci olurdum	Aynı işte ücretli çalışırdım	Farklı işte ücretli çalışırdım	Memur olurdum	Diğer	
Marmara Bölgesi	Count	30	141	48	46	18	4	287
	%	10,50%	49,10%	16,70%	16,00%	6,30%	1,40%	100,00%
Ege Bölgesi	Count	32	108	66	44	12	2	264
	%	12,10%	40,90%	25,00%	16,70%	4,50%	0,80%	100,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	28	82	60	26	16	4	216
	%	13,00%	38,00%	27,80%	12,00%	7,40%	1,90%	100,00%
İç Anadolu Bölgesi	Count	40	76	66	42	22	0	246
	%	16,30%	30,90%	26,80%	17,10%	8,90%	0,00%	100,00%
Karadeniz Bölgesi	Count	32	92	90	54	44	2	314
	%	10,20%	29,30%	28,70%	17,20%	14,00%	0,60%	100,00%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	16	38	20	14	14	0	102
	%	15,70%	37,30%	19,60%	13,70%	13,70%	0,00%	100,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	8	12	2	2	4	0	28
	%	28,60%	42,90%	7,10%	7,10%	14,30%	0,00%	100,00%
Total	Count	186	549	352	228	130	12	1457
	%	12,80%	37,70%	24,20%	15,60%	8,90%	0,80%	100,00%

Ki-kare: 7 p=0,000<0,05

H_{B12} : Kadın girişimcilerin devletten beklentileri bölgelere göre değişkenlik göstermez.

Kadın girişimcilerin devletten beklentileri bölgelere göre değişkenlik gösterip göstermediğine ilişkin uygulanan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Vergi Kolaylığı isteyenler en yüksek %88,6 oran ile Ege Bölgesinde, en düşük %71,4 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Rekabet koşullarının geliştirilmesini isteyenler en yüksek %49 oran ile Doğu Anadolu Bölgesinde, en düşük %28,6 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Eğitim olanaklarının sağlanmasını isteyenler en yüksek %52,2 oran ile Karadeniz Bölgesinde, en düşük %34,6 oran ile İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Teknik destek sağlanmasını isteyenler en yüksek %71,4 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, en düşük %40,2 oran ile Ege Bölgesinde

bulunmaktadır. Kredi olanaklarının iyileştirilmesini isteyenler en yüksek %86,1 oran ile Akdeniz Bölgesinde, en düşük %71,4 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Bürokratik işlemlerin azaltılmasını isteyenler en yüksek %78,6 oran ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, en düşük %60,5 oran ile Karadeniz Bölgesinde bulunmaktadır(Tablo 75).

Kadın girişimcilerin devletten beklentilerinin bölgelerarası farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Hipotez reddedilir.

Tablo 75. Girişimcinin Bölgesi * Devletten Beklentiler Karşılaştırması

		Ülkemizde kadın girişimciliğinin gelişmesi için devletten beklentiniz nelerdir?						
		Vergi kolaylıkları getirilmesi	Rekabet koşullarının geliştirilmesi	Eğitim olanaklarının sağlanması	Teknik destek sağlanması	Kredi olanaklarının iyileştirilmesi	Bürokratik işlemlerin azaltılması	Diğer
Marmara Bölgesi	Count	245	123	115	143	241	183	2
	%	85,40%	42,90%	40,10%	49,80%	84,00%	63,80%	0,70%
Ege Bölgesi	Count	234	118	94	106	200	188	8
	%	88,60%	44,70%	35,60%	40,20%	75,80%	71,20%	3,00%
Akdeniz Bölgesi	Count	182	102	110	116	186	150	2
	%	84,30%	47,20%	50,90%	53,70%	86,10%	69,40%	0,90%
İç Anadolu Bölgesi	Count	184	108	85	103	198	158	4
	%	74,80%	43,90%	34,60%	41,90%	80,50%	64,20%	1,60%
Karadeniz Bölgesi	Count	270	140	164	178	264	190	2
	%	86,00%	44,60%	52,20%	56,70%	84,10%	60,50%	0,60%
Doğu Anadolu Bölgesi	Count	80	50	40	42	74	63	2
	%	78,40%	49,00%	39,20%	41,20%	72,50%	61,80%	2,00%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Count	20	8	10	20	20	22	0
	%	71,40%	28,60%	35,70%	71,40%	71,40%	78,60%	0,00%
Total	Count	1215	649	618	708	1183	954	20
	%	83,40%	44,50%	42,40%	48,60%	81,20%	65,50%	1,40%
Ki-kare		p=0,000	p=0,580	p=0,000	p=0,000	p=0,005	p=0,061	p=0,193

SONUÇ

Girişimcilik, hem kadının ekonomik özgürlüğünü ve toplumsal statüsünü arttırırken, hem de geleneksel değer ve tutumların devam etmesi nedeniyle birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar; iş tecrübesi ve eğitim, toplumsal rol, ayrımcılık, iletişim ve koordinasyon, finansal zorluklar, bürokratik engeller ve örgütlenme başlıklarında incelenmiştir. Bunlar kadınların girişimci olarak ekonomik düzen içerisinde yer almalarına engel olabilmektedir.

Son yıllarda kadınların iş hayatında aktif olarak yer almaları, ekonomik ve sosyal yaşamın daha verimli ve etkin hale gelmesini de beraberinde getirmiştir. Erkeklere nazaran daha kırılğan ve duygusal bir yapıya sahip olan kadın girişimciler, gerek iş yaşamının olağan zorluklarından ve gerekse kadın olmaktan kaynaklanan bazı sorunlar yaşamaktadırlar. Yeni iş sahaları oluşturarak ekonomiye dinamiklik kazandırma potansiyeline sahip kadın girişimcilerin, bu zorluklarla ve sorunlarla daha etkin baş edebilmeleri için, onlar hakkında daha ayrıntılı analizler yapma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kadınların çalışma hayatındaki paylarının başarılı bir şekilde artması için onları girişimciliğe sürükleyen etkenlerin ve motivasyon kaynaklarının belirlenmesine, iş kurma ve yürütme süreçlerinde karşılaştıkları sorunların neler olduğuna yönelik araştırmalara ihtiyaç vardır.

Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışma evreninin bir il ya da bir bölge ile sınırlı kaldığı, kadın girişimciliği ile ilgili elde edilen bulguların ülke genelini yansıtmadığı ve bölgesel farklılıkları ortaya koyamadığı görülmektedir. Bu çalışmanın tüm Türkiye genelinde yapılmış olması, kadın girişimciliği alanındaki kapsamlı çalışmalardan birisi olma özelliğini taşımakta ve literatüre kadın

girişimciliğinin sorunları ve toplumsal yansımalarını içeren, bölgesel farklılıkların da ortaya konduğu bir çalışma olarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de kadın girişimci profilinin ortaya çıkarılması ve girişimci kadınlara ilişkin sorunların belirlenmesi ve belirlenen sorunlara çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada 1.457 kadın girişimciyi kapsayan anket çalışması yapılmış ve ayrıca Ankara ilinde 32 kadın girişimci ile yüz yüze görüşme yapılarak farklı bulgular elde edilmeye çalışılmıştır. Ankete katılanların %19,7’si Marmara, %18,1’i Ege, %14,8’i Akdeniz, %16,9’u İç Anadolu, %21,6’sı Karadeniz, %7’si Doğu Anadolu ve %1,9’u da Güneydoğu Anadolu Bölgesinden oluşmuştur. Ankete verilen cevapların Cronbach Alfa değeri 0,794 çıkmış olup sosyal bilimlerde yapılan çalışmalar için verilen cevapların güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmanın kısıtları olarak; ankete katılımın Güneydoğu Anadolu Bölgesinden genelleme yapacak büyüklükte olmaması ve araştırmanın devletten destek alanlar arasında yapılmış olması, diğer girişimci kadınların karşılaştıkları sorunlar ile benzerlik taşıyıp taşımadığının tespit edilememesidir.

Çalışmada kadın girişimcilerin demografik özelliklerine göre; ağırlıklı olarak 30-39 yaş grubunda oldukları, eğitim düzeylerinin 2-4 yıllık üniversite düzeyinde olduğu, büyük bir kısmının evli ve 1-2 çocuk sahibi olduğu, işletmesini son üç yıl içerisinde kurduğu, hukuki statü olarak şahıs işletmesini tercih ettiği ve genellikle hizmet/perakende ticaret sektörlerinde faaliyet gösterdikleri görülmüştür. Kadın girişimcilerin çoğunluğunun 1-4 kişi istihdam ettiği ve 1.501-.3.000.-TL arası aylık net gelir elde ettikleri görülmüştür. Bu yönüyle Türk toplumunda kadın girişimciliğinin geleneksel girişimcilik türünde şekillendiği söylenebilecektir.

Kadın girişimcilerin çoğunun girişimci olmadan önce başka yerlerde çalışmış olduğu, çoğunun faaliyet gösterdiği sektör için mesleki deneyime sahip olduğu ve bu mesleki deneyimi iş hayatından öğrendiği tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin ailesinde girişimci olup olmama durumu incelendiğinde ise büyük bir kısmının ailesinde her hangi bir girişimci olmadığı ve annesinin hayatı boyunca hiçbir işte çalışmadığı ve ailesinin girişimci olmasını desteklediği görülmüştür. Kadının

eğitiminin yükselmesi ve çalışma hayatına katılmış olması, girişimci olmasını kolaylaştırıcı etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadın girişimcilerin işlerini kurarken tamamına yakınının destek aldığı, destek olarak en fazla eşinden, kamu kurum ve kuruluşlarından (Belediye, Valilik, Kaymakamlık, KOSGEB, Kalkınma Ajansı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, vb.) ve anne-babasından aldığı görülmüştür. İşlerini kurarken gerekli olan sermayeyi genellikle kendi birikimlerinden ve ailesinden borç alma şeklinde temin ettikleri tespit edilmiştir. İş kurma nedenleri incelendiğinde ise “Bilgi, beceri ve deneyimlerimi değerlendirebilmek”, “Kendi işimin patronu olmak için” ve “İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak” seçeneklerinin tercih edildiği görülmüştür. Kadının toplumdaki rol ve statüsü dikkate alındığında girişimci olurken mutlak surette desteğe ihtiyaç duyduğu, bu desteğin başında aile ve eş desteğinin önemli bir faktör olduğu, yine devletin teşvik ve desteklerinin kadının girişimciliğini doğrudan etkilediği görülmüştür.

Kadın girişimcilerin girişimcilik özelliklerine verdikleri cevaplar incelendiğinde; girişimci özelliklerini sağladıkları yönünde tüm ifadeler yüksek oranda katıldıkları, en sık olarak; “Özverili ve çalışkan bir yapım vardır”, “Kendime güvenim ve cesaretim vardır” ve “İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurarım” özelliklerini vurguladıkları tespit edilmiştir. Bulgulara göre günümüz Türkiye’inde kadının kendisine olan güven ve cesaretin arttığı, aynı zamanda toplumun bu gelişmeyi destekleyici bir davranış sergilediği şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimcilerin belirli bir kısmı işletmelerini kurarken herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmekle birlikte, büyük bir kısmı işlerini yürütürken sorunla karşılaştığını belirtmiş, işlerini yürütürken de en fazla finansman ve bürokratik işlemler konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Bulgulara göre işletmenin yürütülmesi sırasında sorun yaşadığını ifade edenlerin yüksek olması bu alanda detaylı çalışma yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Yaşanan sorunların ağırlıklı olarak ekonomik sebeplerden dolayı olması, ailevi ve toplumsal sorunların nispeten az olması toplumsal gelişimin arttığı ve kadınların iş hayatına atılmalarında toplumun olumlu bakışının olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilecektir.

Kadın girişimcilerin aile yaşantılarında yaşadıkları sorunlara ilişkin olarak; “Fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum”, “Kendime yeterli zaman ayıramıyorum” ve “Aile bireyelerine yeterli zaman ayıramıyorum” seçeneklerini belirtmişlerdir. Ev ve çocuk işlerinde destek alma durumları incelendiğinde ise, kadın girişimcilerin çoğunluğunun ailesinden, eşinden veya dışarıdan destek aldığı tespit edilmiştir. Bulgulara göre kadın girişimcilerin aile ve sosyal yaşantılarında karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde genellikle kadınlara has özelliklerden kaynaklı sorun yaşadıkları görülmüştür. Bu kapsamda sorunların çözümüne yönelik; toplumsal faaliyetlere, yasal düzenlemelere, ilave desteklere ve yeni yatırımlara daha fazla ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanabilecektir.

Girişimci olmanın sağlamış olduğu avantajlar incelendiğinde, kadın girişimcilerin tamamına yakını girişimciliğin kendilerine avantaj sağladığını, avantaj olarak en çok başarıya duygusu, kendine güven, maddi özgürlük ve evin bütçesine katkıda bulunmak olarak belirtmişlerdir.

Girişimciliğin alternatifi olarak büyük bir çoğunluğun çalışma isteğinde olduğu, en çok başka bir sektörde yine girişimci olmak veya aynı işte ücretli çalışma isteğinde oldukları tespit edilmiştir. Yaptıkları işle ilgili gelecek planlarına ilişkin olarak büyük çoğunluğunun ürün ve hizmet sayısını artırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi hedeflediği tespit edilmiştir. Girişimcilik öncesi ve sonrası kişisel imaj ve güven değişikliği durumuna ilişkin verilen cevaplar incelendiğinde büyük bir çoğunluğu iyi yönde geliştiğini ifade etmiştir. Yine büyük bir çoğunluğun girişimciliği tavsiye ettiği görülmüştür. Bulgulara göre girişimciliğin alternatifinin yine girişimcilik olarak ifade edilmesi, girişimciliğin kadının kişisel ve toplumsal gelişiminde önemli katkılar sağladığı şeklinde yorumlanabilecektir.

Devletten beklentilerin ağırlıklı olarak ekonomik beklentilerden oluştuğu, bunun ana sebebinin kadınların yüksek gelir elde edilemeyen, kişisel bilgi ve becerilerine dayalı geleneksel sektörde iş kurdukları, gelir seviyesinin düşüklüğüne bağlı olarak devletten vergi kolaylığı, kredi imkanlarının artırılması şeklinde beklenti içerisinde oldukları şeklinde yorumlanabilecektir.

Girişimci kadınların özellikleri ve karşılaştıkları sorunlar için geliştirilen hipotez testlerinde; kadın girişimcilerin yaşına göre toplumun olumsuz bakış/önyargılı tutum sergiledikleri, eğitim seviyesi düşük olanlarda iş bulamamadan kaynaklı girişimciliği bir alternatif olarak düşündükleri, evli ve çocuklu olmanın girişimciliğe bir engel teşkil etmediği, mesleki deneyim süresi ile gelir arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, evli olanlarda aile ihtiyaçlarının karşılama isteğinin girişimci olmasına etki eden faktörlerde öne çıktığı, daha yüksek gelir elde edenlerin gelecek planlarında daha cesaretli davrandıkları, faaliyet süresi ile kişisel imaj ve güven gelişimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, risk üstlenebilme yeteneği güçlü olanlarda girişimciliğin alternatifi olarak yine girişimciliği tercih ettikleri sonuçları elde edilmiştir.

Kadın girişimciliğinin bölgesel farklılıklarına ilişkin geliştirilen Hipotez testlerinde ise; kadının girişimci olmasında aile kültürünün etkisinin bölgelere göre değişkenlik göstermediği tespit edilmiştir. Mesleki bilgi ve becerileri kazanma şeklinin bölgelere göre değişiklik gösterdiği, iş hayatının Marmara Bölgesinde, meslek edindirme programlarının Doğu Anadolu Bölgesinde, aile ve örgün eğitimin ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde öne çıktığı görülmüştür. Girişimcilik özelliklerinden insanlarla kolay ve iyi iletişim kurma özelliği ile iş kurma nedenlerinden idealini gerçekleştirmek ve kendini kanıtlamak isteyenlerin bölgelere göre değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Sermaye temini yöntemlerinin bölgelere göre değişkenlik gösterdiği, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin artışına göre kadın girişimcilerin kredi ve borç bulma imkanlarına daha fazla erişebildikleri tespit edilmiştir.

İş kurma sürecinde toplumun bakışı ve ön yargılarından dolayı sorun yaşanmasında bölgeler arası farklılıklar olduğu, işlerini yürütürken karşılaştığı sorunların kadın olmasından kaynaklandığını düşünenlerin bölgelere göre değişkenlik gösterdiği, bunun sebeplerinin bölgelerin sosyo-ekonomik gelişme düzeyi ile paralellik arz ettiği görülmüştür.

Tüm bölgelerde kadın girişimcilerin fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığı, ev işleri/çocuk bakımı için eşinden destek alanların bölgelere göre değişkenlik

gösterdiği, Girişimciliğin kadına sağlamış olduğu avantajlardan toplumdaki sosyal statü ögesinin bölgelere göre değişkenlik gösterdiği, tüm bölgelerde girişimciliğin alternatifinin yine girişimcilik olarak gösterildiği, devletten beklentilerin de bölgelere göre değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Yapılan bu çalışmadan elde edilen bilgi ve deneyime göre; kadın girişimciliği, girişimci kadınların sorunları üzerine gelecekte yapılacak akademik çalışmalara ışık tutmak amacıyla mesleki eğitimin kadın girişimciliğine olan etkilerinin daha detaylı araştırılması gerektiği, sadece devletten destek alanların değil destek almayanlarında dahil edildiği saha araştırmalarının yapılmasının yerinde olacağı, kadınlara yönelik araştırmalarda yüz yüze mülakat tekniği ile daha güvenilir verilerin elde edilebileceği, girişimciliğin gelişmesinde aile ve toplumsal kültürün etkisi ile eğitimin etkisinin daha detaylı analiz edilmesinin yararlı olacağı tavsiye edilebilecektir.

Sonuç olarak;

- Girişimcilik; kadının toplumdaki sosyal statüsünü güçlendirmekte, toplumdaki kadın olgusunun aşılmasında ve kadının ekonomiye kazandırılmasında önemli bir unsur olmakta ve kadının ekonomik özgürlüğünü geliştirmektedir.
- Yaşam şartları, toplumsal gelişmeler, devlet desteklerinin artması, eğitim düzeyinin yükselmesi gibi sebeplerle toplumda girişimcilik kültürü gelişmekte olup, kadınlar da bu gelişmelere paralel, iş hayatında aktif rol almaya başlamış ve girişimci olmaya yönelmiştir.
- Toplumun eğitim seviyesinin gelişmesine paralel olarak, kadın girişimcilerde eğitim seviyesinin yüksek olduğu, eğitim seviyesinin arttıkça kadınlarda cesaret ve kendine güvenin arttığı, eğitim seviyesi yüksek kadınların daha kolay girişimci olabildikleri görülmüştür.
- Kadın girişimcilerinin yaşı ve medeni durumu ne olursa olsun, girişimcilik konusunda başarılı olabilecekleri, evlilik ve çocuk sahibi olma durumlarının genellikle girişimciliğe engel teşkil etmediği görülmüştür.
- Ülkemizde geleneksel kadın girişimci türünün hâkim olduğu, bunun sonucu düşük gelir elde ettikleri ve finansman sorunları yaşadıkları görülmüş olup,

kadınların geleneksel yöntemlerden sıyrılıp kendilerini yenileme ve geliştirme fırsatına sahip olacakları ve böylelikle rekabet avantajı sağlayabilecekleri katma değeri yüksek sektörlerde iş kurmalarının teşvik edilmesi gerekmektedir.

- Kadın girişimcilerin en çok bürokratik işlemlerden şikayetçi oldukları, bunun temel sebebinin, kadın girişimcilerin idari, mali ve hukuki bilgilerinin yetersiz olduğu tespit edilmiş, bu alanda eğitimlere ihtiyaç duydukları, kadın girişimcilere yönelik mentörlük-koçluk sisteminin meslek kuruluşları aracılığı ile oluşturulması gerekmektedir.
- Kadın girişimciliğinin geliştirilmesi için farkındalık ve özendirme çalışmalarının artırılması gerekmekte olup bu kapsamda; kadın girişimcilerin reklamlarının yapılması, başarı hikâyelerinin anlatılması ve teşvik edici rol model ortaya konması yönünde tanıtım ve bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Kadın girişimcilere yönelik alternatif finansman araçlarının geliştirilmesi ve teşvik edici vergisel muafiyetlerin artırılması gerekmektedir.
- Kadın girişimcilerin aile içerisindeki rol ve sorumlulukları dikkate alındığında, aile hayatını kolaylaştırıcı sosyal imkanların (kreş, okul sonrası hizmetler, temizlik vb.) teşvik edilmesi gerekmektedir.
- Toplumun kadına, girişimciliğe ve kadın girişimciliğine bakışı bölgesel gelişmişliğe göre değişkenlik gösterdiği görüldüğünden; bu alanda uygulanacak politika, plan ve programların bölgesel özellikler dikkate alınarak, her bölge özelinde ayrı ayrı uygulanması daha fazla katkı sağlayacaktır.
- Girişimcilik toplumun her kesmi için sosyal ve ekonomik gelişmenin anahtarı konumundadır. Bu alanda başarı sağlamak için temel eğitimden itibaren yenilikçi girişimcilik derslerinin eğitim ve öğretim müfredatına eklenmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağca V, Yörük D (2006) Bağımsız Girişimcilik ve İç Girişimcilik Arasındaki Farklar: Kavramsal Bir Çerçeve, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Aralık 2006, 8 (2), 155-173.
- Arat N (1993) *Türkiye’de Kadın Girişimcilik*, (TES-AR Yayınları No:7, Ankara)
- Arıkan S (2004) *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular* (Siyasal Kitapevi, Ankara).
- Arıkan S (2003) Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1, Ankara.
- Aydın Ş, Özkul E, Tandoğan GK. ve Şahin N, Otel İşletmelerinde Kadınların Üst ve Tepe Yönetime Yükseltilmesinde Cam Tavan Etkisi Üzerine Bir Araştırma, *15.Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı*, 25-27 Mayıs 2007, Sakarya.
- Aytaç S (2001) *Çift Kariyerli Eşler ve Çalışma Yaşamındaki Yeri* (Ezgi Kitapevi, Bursa)
- Başar M (2013) *Girişimcilik içinde Ünite 1: Girişimcilik ve Girişimcilik Süreçleri* (Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir)
- Baraz, B (2006) Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma Ölçütleri, *2. Aile İşletmeleri Kongresi Bildirileri*, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No:53, İstanbul, 14-15 Nisan 2006.
- Baron R.A (2000), *Psychological Perspectives on Entrepreneurship: Cognitive and Social Factors in Entrepreneurs Success* (Current Directions in Psychological Science Vol. 9, New Jersey).
- Bedük A (2005) Türkiye’de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği,” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C3, S12, 2005.
- Bircan İ (1998) Türkiye’de İşgücü Piyasasında Kadın ve Kadın Girişimciliği, *20.yy. Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı*, TODAİE, Ankara, 1998.
- Ceylan A, Demircan N (2002), Girişimcilerin Başarı, Güç ve Yakın İlişki İhtiyaçlarının Kişilik Özellikleriyle İlişkisi Üzerine Düzce Bölgesi’ndeki KOBİ’lerde Yapılan Bir Araştırma, *21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri*, Doğu Akdeniz Üniversitesi İşletme Fakültesi, 03-04 Ocak 2002, K.K.T.C.
- Coulter M, *Entrepreneurship in Action, Small Business 2000*, New Jersey, Prentice-Hall, 2001.

- Çakıcı A (2003) Mersin'deki Kadın Girişimcilerin İş Kurma Öyküsü ve İş Kuracak Kadınlara Önerileri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi 11.Ulusal Yönetim Kongresi*, Afyon.
- Çelebi N (1997) *Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri ve Örgütlerinde Kadın Girişimciler* (Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara).
- Doğramacı B (2006) *Kadınları Girişimci Olmaya Yönelten Nedenler ve Giresun Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ecevit Y (1995), *Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeginin Konumu ve Değişen Biçimleri, 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar* (İletişim Yayınları, İstanbul)
- Eroğlu F, İrmiş A, Aksel İ (2003) Girişimcilerin İşletmelerin Gelişmesinde Etkili ve Engelleyici Olarak Gördükleri Faktörler Denizli Örneği, *11.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Gökakın ZÖ, (2000) Doksanlı Yılların Yeni Kahramanları: Türkiye'de Girişimci Kadın Profili. 8. *Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri*. Nevşehir.
- Gönüllü M, İçli G (2001) Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve Ev İlişkileri *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 25(1), 2001, Sivas.
- Güney S (2008) *Girişimcilik: Temel kavramlar ve bazı güncel konular* (Siyasal Kitabevi Ankara)
- Güney S (2006) Kadın Girişimciliğine Genel Bakış, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1-1
- Gürol, MA (2000) *Türkiye'de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar, Sorunlar, Beklentiler ve Öneriler* (Atılım Üniversitesi Yayınları-2, Ankara)
- Gürol Y, Bal Y (2009) Türkiye'de Girişimciliğin Evrimi ve Gelişimi İçin Girişimcilik Eğitiminin Önemi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Ekonomi Bölümü Working Papers* Sayı19.
- Hisrich R. D., Peters Michel P.(1998) *Entrepreneurship*, (McGrawhill, Pennsylvania).
- Hisrich R. D, Peters M.P (1998) *Enterpreneurship*, 4. Baskı, (IrwinMcGraw-Hill, Boston,).
- http://www.merhabahaber.com/author_article_print.php?id=4277, 08.08.2015.

http://www.akademiktisat.net/calisma/tr_iktisat_genel/1923_1994_kalkinma_doviz.htm, 08.08.2015.

Hughes KD (2003) *Pushed or Pulled? Women's Entry Into Self-Employment and Small Business Ownership, Gender, Work and Organization* 10(4), Alberta

İlter B (2010) *Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği* (Adalet Yayınevi, Ankara)

İraz R (2005) *Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler* (Çizgi Kitapevi, Konya)

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı Web Sayfası, <http://www.kedv.org.tr/hakkimizda/> 08.08.2015.

KAGİDER Web Sayfası, <http://www.kagider.org/?Dil=0&SID=325> 08.08.2015.

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü Web Sayfası, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/> 08.08.2015.

Kınay HU (1994) *Küçük Yatırımlara Başlama Rehberi* (Halk Bankası Yayınları, Ankara)

Kocacık F, Gökkaya VB (2005) Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1, Sivas.

KOSGEB (1996) *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Ankara.

Kutunis R.Ö (2006) *Girişimci Kadınlar* (Değişim Yayınları, İstanbul)

Kutunis R.Ö, Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü: Kadın Girişimciler, *11. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi*, Kocatepe Üniversitesi, Afyon, 22-24 Mayıs 2003.

Lambing P, Kuehl R C (2000) *Entrepreneurship*, (Prentice Hall, New York)

McShane SL, Glinow MA (2003) *Organizational Behavior* (Mc Graw Hill, Irwin, New York)

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı Web Sayfası, <http://www.meksa.org.tr/tr/index.php?p=hakkimizda> 08.08.2015.

Naktiyok A (2004) *İç Girişimcilik*, (Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul)

Narin M, Marşap A, Gürol MA (2006) Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma, *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8 /1,

- OECD (2004) *Women's Entrepreneurship: Issues and Policies*, (2. OECD Conference of Ministers Responsible for Small and Medium Sized Enterprises, İstanbul)
- Orhan M, Scott D (2001) Why Women Enter Into Entrepreneurship: An Explanatory Model, *Women in Management Review*, Vol.16 No.5, Lismore
- Örücü E Vd, Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği, *Celal Bayar Üniv. İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14-2.
- Özdevecioğlu M, Çelik C (2000) Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma, 8. *Ulusal Yön. Org. Kong. Bildirileri Kitabı*, Nevşehir.
- Özkara B, Karayormuk K, Köseoğlu MA, Girişimcinin Son Köyü: Girişimlerin Sürekliliğinin Sorgulanması, *Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi*, Bişkek, 25-27 Mayıs 2006.
- Öztürk N (2002) Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2002 (7), 45.
- Saray G (1993) Türkiye'de Kadın Girişimciliği, *Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli* (Ankara)
- Saylan G (1974) *Türkiye'de Kapitalizm Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji*, (Sevinç Matbaası, Ankara)
- Shimazaki H. (1992) *Vision in Japanese Entrepreneurship* (Routledge, NewYork).
- Soyak M, Kadın Girişimciliği ve Mikro Finans : Türkiye Deneyimi, *Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi*, Bişkek, 25-27 Mayıs 2006.
- Soysal A (2010) Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65, 1, 83-114.
- Şekerler H (2006) *Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi*, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Şimşek M Ş (1998) *İşletme Bilimlerine Giriş* (Nobel Yayıncılık, Ankara).
- Tekin M (1999) *Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü: Girişimcilik* (Damla Ofset Matbaası, Konya).

- Tekin M, Özilhan D, Uçar H (2002) Kadın Girişimciler ve Başarılı Eğilimleri İle İlgili Bir Uygulama, *II. Ulusal Orta Anadolu Kongresi, Niğde*, (Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: 666, Ankara)
- Tutar H, Küçük O (2003) *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi* (Seçkin Yayıncılık, Ankara).
- Top S (2006) *Girişimcilik Keşif Süreci* (Beta Yayınevi, İstanbul).
- TUGİAD (1993) *Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Değişen Girişimcilik Nitelikleri* (Simge Matbaacılık, İstanbul)
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Web Sitesi, <http://www.tesk.org.tr/tr/proje/yurutulen/kadin.php> 08.08.2015.
- Türkiye Genç İşadamları Derneği Web Sitesi, <http://tugiad.org.tr/hakkimizda> 08.08.2015.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (2004) *Avrupa Birliği'nde Girişimciliğin Geliştirilmesi, Türkiye'ye Yol Gösteren İlke, Politika ve Uygulamalar* (Ankara)
- Türkiye İş Kurumu Web Sitesi, <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi.aspx> 08.08.2015.
- Türkiye Kalkınma Vakfı Web Sitesi, <http://www.tkv-dft.org.tr/TR,33/kisaca-tkv.html> 08.08.2015.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kadın Girişimciler Kurulu Web Sayfası, <http://www.tobb.org.tr/TOBBKadinGirisimcilerKurulu/Sayfalar/Hakkimizda.php> 08.08.2015.
- Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik Gelişmeler, <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/1269/unite09.pdf>, 08.08.2015.
- TÜSİAD & KAGİDER (2008) *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri* (TÜSİAD Yayını, Yayın No: TÜSİAD -T/2008-07/468, İstanbul)
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Araştırma Geliştirme Bölümü (1993) *Kadın Girişimciler Konulu Araştırma Sonuçları* (Ankara)
- Türkiye'nin En Güçlü Kadınları, *Forbes Dergisi*, Sayı 4, 2006.
- Yelkikalan N (2006) Başarılı Girişimcilikte Cinsiyetin Rolü: Kadın ve Girişimciler, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Sayı:1
- Yetim N (2002) Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, İzmir.

EKLER

EK-1:Anket Formu

ANKET FORMU

Sayın Kadın Girişimcimiz;

Bu anket çalışması; Türkiye genelinde kadın girişimci profilinin incelenmesi, kadınları girişimciliğe iten faktörlerin tespit edilmesi, girişimcilik öncesi ve sonrası karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, bölgeler arası farklılıkların ortaya çıkarılması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla yapılmaktadır.

Anket sorularına verilen cevapların tam ve doğru olması araştırma sonuçlarını yakından etkileyecektir. Ankete vereceğiniz cevaplar toplu olarak değerlendirilecek olup başka amaçlar için kesinlikle kullanılmayacaktır.

Değerli vaktinizi ayırdığınız ve sağladığınız katkı için teşekkür eder, çalışma hayatınızda başarılar dilerim.

Ahmet Merih ÖZYILMAZ

A. KADIN GİRİŞİMCİLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ VE İŞLETMELERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

1. İliniz:
2. Yaşınız:
 - 19 ve altı
 - 20 - 29
 - 30 - 39
 - 40 - 49
 - 50 ve üzeri
3. Eğitim durumunuzu belirtiniz(açık öğretim dahil):
 - Bir okul bitirmedi
 - İlköğretim (ilk-orta)
 - Orta öğretim (lise ve meslek lisesi)
 - Üniversite(2 ve 4 yıllık)
 - Yüksek Lisans ve Doktora

4. Medeni durumunuzu belirtiniz:
- Hiç evlenmedi Evli Boşanmış Eşi öldü
5. Çocuğunuz var mı, varsa kaç çocuğunuz var?
- Çocuğum yok.
 1
 2
 3
 4 ve üzeri
6. İşletmenizin Kuruluş Yılı:
- 2011 ve öncesi 2012 2013 2014
7. İşletmenizin hukuki yapısını belirtiniz:
- Şahıs işletmesi Limited şirket Anonim Şirket Diğer
8. İşletmenizin faaliyet gösterdiği sektörü belirtiniz:
- Bilgi ve iletişim
 Hizmet
 İmalat
 İnşaat
 Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti
 Madencilik ve taş ocakçılığı
 Toptan ve perakende ticaret
 Ulaştırma ve depolama
 Diğer (Belirtiniz)
9. İşletmeniz bünyesinde kaç kişi çalıştırıyorsunuz?
- Yalnız kendim çalışıyorum.
 1 - 4 kişi
 5 - 9 kişi
 10 - 49 kişi
 50 ve üzeri kişi
10. Aylık ortalama kazancınız ne kadar?
- 1.500-TL ve altı
 1.501 – 3.000-TL
 3.001 – 4.500-TL
 4.501-TL ve üzeri

B. KADIN GİRİŞİMCİLERİN İŞ HAYATINA BAŞLAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLER

11. İş kurmadan önceki uğraşınız?
- Aynı işi evde yapıyordum
 - Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)
 - Eğitim/öğretime devam ediyordum
 - İş arıyordum
 - Ev işleriyle meşguldüm
 - Emekliydim
 - Diğer (Belirtiniz)
12. Ailenizde; anne, baba ve/veya, eşinizden girişimci olan var mı?
- Evet, var
 - Hayır,yok
13. Anneniz çalıştı mı/çalışıyor mu ?
- Hayatı boyunca hiç çalışmadı
 - Bir yıldan az süreli çalıştı/çalışıyor
 - Bir yıldan uzun süreli çalıştı/çalışıyor
14. Kurduğunuz işle ilgili mesleki deneyiminiz var mı?
- Deneyimim yok
 - 0 - 2 yıl
 - 3 - 5 yıl
 - 5 yıldan fazla
15. Mesleki bilgi ve becerilerinizi nasıl kazandınız?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
- Aileden
 - İş hayatından
 - Örgün ve yaygın eğitim yoluyla
 - Meslek edindirme programları ile (kurs, eğitim vb)
 - Diğer (Belirtiniz):

16. Aşağıda başarılı bir girişimci olabilmek için bazı kişilik özellikleri verilmiştir. Bu özelliklere ne ölçüde katıldığınızı verilen ölçeği kullanarak belirtiniz.

GİRİŞİMCİLİK ÖZELLİKLERİ	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Risk üstlenebilme yeteneğim vardır					
Kendime güvenim ve cesaretim vardır					
Sabırlı ve hoşgörülü bir insanım					
İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurarım					
Yönetim becerisine sahibim					
Aldığım eğitim ve deneyimlerime güvenirim					
Hırslı ve kararlı bir yapım vardır					
Sorunlara çözüm odaklı yaklaşırım					
Özverili ve çalışkan bir yapım vardır					

17. Kendi işinizi kurup çalışmak için eşinizi ve/veya ailenizi ikna etmek zorunda kaldınız mı?

- Evet Hayır

18. İşletmenizi kurarken kimlerden destek gördünüz?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Hiç kimseden destek görmedim.
- Eşimden
- Anne ve babadan
- Çocuklarımdan
- Yakın çevre ve arkadaşlarımdan
- Sivil toplum kuruluşları veya kadın örgütlerinden
- Kamu Kurum ve Kuruluşlarından (Belediye, Valilik, Kaymakamlık, KOSGEB, Kalkınma Ajansı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, vb.)
- Diğer (Belirtiniz).....

19. Aşağıda sizin iş kurma nedenlerine ilişkin bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı verilen ölçeği kullanarak belirtiniz.

İŞ KURMA NEDENLERİ	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum

Ailemin ihtiyaçlarını karşılamak için					
Ekonomik bağımsızlığımı kazanmak için					
Kendi işimin patronu olmak için					
Zamanımı değerlendirmek için					
Yüksek kazanç elde etmek için					
İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak					
Bilgi, beceri ve deneyimlerimi değerlendirebilmek					
Mesleğimi yapmak					
Sosyal statümü yükseltmek, toplumda bir prestij ve ün sahibi olmak					
İş bulamadığım için girişimde bulundum					
Finansal destek ve teşvik verildiği için					
Miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım					

20. İşletmenizi kurarken sermaye teminini nasıl sağladınız ?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Kendi birikimim
- Ailemden borç aldım
- Çevremden borç aldım
- Ortak buldum
- Banka kredisi kullandım
- Devlet desteği aldım
- Diğer (Belirtiniz)

21. Kadın girişimcilerin işletmelerini kurarken karşılaştıkları sorunlara ilişkin bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı verilen ölçeği kullanarak belirtiniz.

İŞLETME SORUNLAR	KURARKEN	KARŞILAŞILAN	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
İşletmemi kurarken hiçbir sorunla karşılaşmadım							
İşletmemi kurarken ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadım							
İşletmemi kurarken bilgi eksikliği ve tecrübesizliğimden dolayı sorun yaşadım							
İşletmemi kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım							
İşletmemi kurarken sermaye temininde sorun yaşadım							
İşletmemi kurarken bürokratik işlemlerden dolayı							

sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken yer temininde sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken personel temininde sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum					

C. KADIN GİRİŞİMCİLERİN İŞLETME FAALİYETLERİ SIRASINDA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN BİLGİLER

22. İşinizi yürütürken sorunlarla karşılaşıyor musunuz?

Evet Hayır

23. Kadın girişimcilerin işletmelerinin faaliyetleri sırasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı verilen ölçeği kullanarak belirtiniz.

FAALİYET SIRASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
İşletmemin faaliyeti sırasında deneyimsizliğimden dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında tedarikçi ilişkilerinde sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında müşteri ilişkilerinde sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında borç ödemeleri nedeniyle sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında uygun krediye ulaşamamamdan dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında çalışanların üzerinde otorite kurmakta sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında pazardaki erkek hâkimiyetinden dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum					

D. KADIN GİRİŞİMCİLERİN AİLE, SOSYAL YAŞAM VE GELECEK PLANLARINA İLİŞKİN BİLGİLER

24. Kadın girişimcilerin aile yaşamlarında karşılaştıkları sorunlara ilişkin aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı verilen ölçeği kullanarak belirtiniz.

AİLE YAŞAMINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Girişimci olmamdan dolayı ev işlerinde sorunlar yaşıyorum					
Girişimci olmamdan dolayı çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum					
Girişimci olmamdan dolayı aile bireylerine yeterli zaman ayıramıyorum					
Girişimci olmamdan dolayı kendime yeterli zaman ayıramıyorum					
Girişimci olmamdan dolayı sosyal baskı hissediyorum					
Girişimci olmamdan dolayı fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum					

25. Ev işlerini yürütmek ve/veya çocuk bakımı için destek alıyor musunuz?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Destek almıyorum
- Eşimden destek alıyorum
- Aile desteği alıyorum
- Temizlikçi desteği alıyorum
- Bakıcı desteği alıyorum
- Hem bakıcı, hem temizlikçi desteği alıyorum

26. Girişimci olmanızın size sağlamış olduğu avantajlar nelerdir?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Herhangi bir avantajı yok
- Bir işle meşgul olma
- Evin bütçesine katkıda bulunma
- Maddi özgürlük
- Kendine güven
- Başarma duygusu
- Yaşamdan duyulan memnuniyet
- Başkalarına istihdam olanağı sağlayabilmek
- Toplumdaki sosyal statü

- Diğer(Belirtiniz):.....
27. Girişimciliğin alternatifi sizin için nedir? Bu işi yapmasaydınız ne iş yapıyor olurdunuz?
- Hiçbir iş yapmazdım
- Başka bir sektörde, yine girişimci olurdum
- Aynı işte ücretli çalışırdım
- Farklı işte ücretli çalışırdım
- Memur olurdum
- Diğer(Belirtiniz):.....
28. İşinizle ilgili gelecek planınız nedir?
- İş bırakmayı düşünüyorum
- İşimde mevcut durumu devam ettireceğim
- Ürün ve hizmet sayısını arttırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi hedefliyorum
- Farklı sektöre girmeyi düşünüyorum
- Diğer(Belirtiniz):.....
29. Ülkemizde kadın girişimciliğinin gelişmesi için devletten beklentiniz nelerdir?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
- Vergi kolaylıkları getirilmesi
- Rekabet koşullarının geliştirilmesi
- Eğitim olanaklarının sağlanması
- Teknik destek sağlanması
- Kredi olanaklarının iyileştirilmesi
- Bürokratik işlemlerin azaltılması
- Diğer(Belirtiniz):.....
30. Kadınlarla ilgili herhangi bir sivil toplum örgütüne üye misiniz?
- Evet Hayır
31. Kadın girişimci olarak eskiye oranla (girişimcilikten önce) kişisel imajınız ve kendinize olan güveninizin iyi yönde geliştiğini düşünüyor musunuz?
- Evet, iyi yönde gelişti
- Hayır, kötü yönde gelişti
- Herhangi bir değişiklik olmadı
32. Girişimci olmayı başka kadınlara da tavsiye eder misiniz?
- Hayır Evet

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Ahmet Merih ÖZYILMAZ

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri ve Tarihi: Nar, 15.05.1973

Medeni Durumu: Evli, 2 çocuk babası

Tel: +90.532.3366743

E-posta: ahmet.ozyilmaz@kosgeb.gov.tr

Yazışma Adresi: KOSGEB, Abdülhak Hamit Cd. 66 Mamak/ANKARA

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Pekiyi	Nar İlkokulu	1983
İyi	Nevşehir Anadolu Lisesi	1991
İyi	Marmara Üniversitesi, İİBF, İşletme	1996

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
1993-1996	Özel Sektör, İstanbul	Serbest Ticaret
1997-2006	KOSGEB, Nevşehir Müdürlüğü	Memur, Uzman Yrd., Uzman 3,2,1
2006-2011	KOSGEB, Nevşehir Müdürlüğü	Müdür
2011-Devam	KOSGEB Başkanlık, Ankara	Daire Başkanı

YABANCI DİL

İngilizce